yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

temmuz 1977 .4

ŞEÇİMLER, YENİ DURUM, GÖREVLERİMİZ
orhan silier

GENEL OLARAK BİRLİK SORUNU
yavuz çizmeci

TOPRAK REFORMU SORUNU VE URFA UYGULAMASI
necati siyahkan - hakkı sait

POLİTİK GÜÇLERİN EN DİNAMİĞİ
octavio pato, jose vitoriano

İŞÇİ SINIFI PARTİSİ VE DEVRİMCİ EYLEM
alexander sobolev

yurt ve dünya
BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

IÇINDEKiLER

Araştırma / İnceleme

Eleştiri / Tanıtma / Tartışma

YURT VE DÜNYA

Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm Sorunları

İki aylık Araştırma, İnceleme, Tartışma Dergisi

Sahibi: Türkiye İşçi Partisi adına Behice Boran / Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Yavuz Ünal / Yönetim ve Haberleşme adresi: Nuru Ziya Sok. 17/5 Tünel - İstanbul / Fiyatı 15 TL. / Yıllık Abone 75 TL. / (Yurtdışı fiyat ve abone bedeli iki katıdır) Dizgi ve sayfa düzeni: Kent Basımevi / Baskı: Ören Basımevi - 26 66 00 - İst.

O K U Y U C U Y A

Yurt ve Dünya'nın 4. sayısı ilk sayısında açıklandığı gibi normal hacmine dönmüş bulunuyor. İlk iki sayıda yer alan bütün bir yılın değerlendirmesini içeren yıllık raporlardan sonra üçüncü sayıda yeralan yazıların uzunluğu nedeniyle dergi planlanandan daha kabarık çıkmıştır. Elinizdeki sayı ile birlikte, her sayısı ortalama 8 forma olarak çıkacak olan ikinci cilde başlanmış oluyor.

Yurt ve Dünya'nın bu sayısında inceleme araştırma bölümü içinde üç telif yazı ve yine aynı bölümde iki çeviri yer alıyor. Eleştiri Tanıtma Tartışma bölümünde ise 4 yazı bulunuyor.

İnceleme Araştırma bölümündeki «Seçimler, Yeni Durum, Görevlerimiz» adlı Orhan Silier'in kısa araştırmasında Haziran 1977 Genel seçimleri ve sonuçlarının ortaya çıkardığı tablo inceleniyor. Bu incelemede siyasî partilerin tek tek durumları ele alınıyor. Sağda baş gösteren faşizm yanlısı güçlere karşı demokratik toplumsal muhalefetin yeni dönemdeki sorunlarına işaret ediliyor.

Yine aynı bölümde Yavuz Çizmeci'nin «Genel Olarak Birlik Sorunu» yazısı yeralmaktadır. Bu araştırmada Türkiye'de ilk defa geniş olarak demokratik güçlerin birliği üzerinde durulmaktadır. Sosyalist mücadelenin dünyadaki tüm deneylerinden kalkarak demokratik güçlerin birliği sorununu inceleyen yazı, önümüzdeki dönemin bu acil sorununa derli toplu bir bakış getirmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Necati Siyahkan'ın Urfa'da yapılan «toprak reformu» uygulamasını her yönüyle incelediği araştırma yazısında MC iktidarının Urfa yöresindeki eylemleri sergileniyor. H. Sait bazı ülkelerdeki toprak reformu uygulaması ile ilgili giriş yazısıyla, burjuva iktidarlarının sorunu nasıl yozlaştırdıklarını gösteriyor ve Urfa uygulaması ile paralelliklerini ortaya koyuyor.

Bu bölümde «Politik Güçlerin En Dinamiği» adlı ilk çeviride Portekiz Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin iki üyesi Parti'nin kitleler içindeki çalışmalarını daha da etkinleştirilmesine, parti örgütünün geliştirilmesine, yeni kadroların oluşturulup eğitilmesine ilişkin sorunlar üzerinde duruyorlar.

Diğer çeviri «İşçi Sınıfı Partisi ve Devrimci Eylem» başlığını taşıyor. SBKP Marksizim - Leninizm Enstitüsü Bölüm Başkanı Dr. Alexander Sobolev'in bu incelemesi verili somut koşullarda parti ve parti eyleminin gelişmesine ve partinin kitlelerin devrimci atılımlarındaki rolüne işaret ediliyor. Çeşitli işçi sınıfı partilerinin faşizme karşı mücadele deneylerinin araştırıldığı bu incelemede, işçi sınıfının ve tüm ilerici demokratik güçlerin birliğinin geliştirilmesi için partinin rolü ve günümüz koşullarındaki uluslararası durum inceleniyor. Birliği sağlama yolunda görülen sapmalar değerlendiriliyor ve sosyalizme geçişin çeşitli yolları tartışılıyor.

Eleştiri Tanıtma Tartışma bölümünde dört yazı yeralmaktadır. Bunlardan birincisi Türkiye İşçi Partisi Eğitim Bilim Araştırma Bürosunca hazırlanan «Sayılarla Türkiye» kitapçığını tanıtıyor. Bu kitapçık sayısal verilerin ilericiler, demokratlar, bilimsel sosyalistler tarafından Türkiye kapitalizminin çelişkilerini, sömürü ilişkilerini işçi ve emekçi kitleler gözünde sergilemek için kullanılabilecek önemli istatistik verileri kapsamaktadır. Değerlendirme de bu noktaya işaret etmekte, burjuva istatistik verilerinin burjuvazinin çarpıtmalarına karşın, işçi ve emekçi kitlelerin bilinçlendirilmesinde de kullanılabileceği noktasını vurgulamaktadır.

Diğer üç eleştiri yazısı da Bilim Yayınevi'nin çıkardığı son üç kitabı değerlendirmektedir. İlk yazıda «Sosyalist Ülkelerde Kooperatifçilik Üzerine» adlı kitap Nabi Dinçer tarafından değerlendiriliyor. Türkiye'de kooperatifçiliğin kısaca tartışıldığı yazıda daha sonra kitap ele alınarak sosyalist ülkelerdeki kooperatifçilik üzerinde duruluyor.

Üçüncü eleştiri yazısında Bilim Yayınevinden üç ayrı kitap halinde çıkan Jack Woddis'in Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi adlı kitabın Neşet Kocabıyıkoğlu tarafından yapılan eleştirisi yer alıyor. Sosyalist mücadeleyi saptırmaya çalışan teorilerin burjuva basını tarafından nasıl kullanıldığını buna karşı yapılan eleştirilerin ise kitlelerin gözünden saklandığını belirten Kocabıyıkoğlu Jack Woddis'in bu çalışmasının Türkiye açısından da ne kadar önemli olduğunu vurguluyor.

Son eleştiri yazısı «Günümüzde Tekelci Kapitalizm» adlı kitaba ilişkin. Kitap hakkında «Devrimci kavganın pratik istemlerini en yüksek düzeyde karşılayabilecek bir biçimde gerçekleştirmeyi» başardığını söyleyen Mehmet Özkan bu kitabın yine Bilim Yayınlarından çıkan «Kapitalizmin Ekonomi Politiği» adlı kitapla birlikte okunmasını salık veriyor.

Seçim sonrasında çıkan bu ilk Yurt ve Dünya sayısında önemli sorunlarımıza açıklıklar getirdiğimiz kanaatindeyiz.

Saygılarımızla.

YURT VE DÜNYA

İNCELEME ARAŞTIRMA

SEÇİMLER, YENİ DURUM, GÖREVLERİMİZ

Orhan Silier

Seçim öncesinde, 5 Haziran seçimlerinin, siyasal gelişmeler bakımından sahibolduğu büyük öneme rağmen, toplum yapımızda, sınıflararası güç ilişkilerinde köklü, niteliksel değişikliklere yolaçmayacağı tekrar tekrar söylenmişti. «6 Haziran'da yeni bir Türkiye» hayaline karşı, seçim sonuçlarının işçi ve emekçilere kurtuluş getirmesinin mümkün olmadığı vurgulanmıştı.

Seçim sonuçlarının ortaya çıkardığı tablo ve seçim sonrası gelişmeler bu görüşleri doğruladı. Gerçi, hâlâ aşırı iyimserlik ve kötümserlik dalgaları birbirini izleyip duruyor. Faşizan bir yönetimden yana partilerle, demokratik güçler arasındaki hassas denge, bu tür duygusal tepkileri ilk bakışta haklı çıkaran bir görüntüye kaynaklık ediyor. Ama, zaman geçtikçe seçimlerin anlamı ve işçi sınıfımızı, emekçi halkımızı bekleyen zor günler, önemli görevler daha açıkça ortaya çıkıyor.

Seçimlerin ilk sonuçları alınır alınmaz, CHP'nin Mecliste çoğunluğu sağladığı ya da buna çok yaklaştığı tahmin edilerek bir bayram havası estirilmeye çalışıldı. Böyle bir havanın estirilmesi, hele CHP'nin solunda pek çok kişi, kuruluş ve yayın organının bu havaya hem de en ön sıralarda ayak uydurmaları, yersizdi. Seçimlerin verebileceği en olumlu sonuç iktidarın sınıfsal özünün değişmesi, burjuvazinin yerini işçi sınıfı ve yandaşlarının alması ya da işçi ve emekçilerin iktidarda önemli bir ağırlığa sahip olmaları değil, burjuvazinin en azgın ve sal-

dırgan kesimlerini temsil eden partilerin hükümetten uzaklaştırılmalarıydı. Kutlanabilecek olan devrim ya da niteliksel bir değişim değil, olsa olsa Milliyetçi Cephe'nin iktidar dışı kalmasıydı. Ne var ki, işçi sınıfı adına, sosyalizm adına söz söylediklerini iddia edenler bile bu erken bayram coşkusuna kendilerini kaptırmaktan kurtulamadılar.

Bayram havası çabuk bitti. CHP'nin milletvekili sayısının ilk tahminlerin hayli altında olduğu anlaşılınca bu kez de gereksiz bir matem havası estirilmek istendi. Bayram havası ne kadar yersizse, matem havası da o kadar yersiz ve yanıltıcı oldu. Daha da kötüsü, CHP'nin Meclis çoğunluğunu almasının getirebileceği olumlu gelişmelerin abartılması ne ölçüde büyük bir siyasal yanılgı idiyse, seçimlerin demokratik toplumsal muhalefet açısından sağladığı kazanımların azımsanması da o ölçüde büyük bir yanılgıya kaynaklık etmeye başladı.

Siyasal gelişmelerin yorumlanışı ve bu yorumların kitlelere maledilmesi için girişilen çabalar sınıf çıkarlarını yakından ilgilendiren, sınıflararası mücadelenin kapsamına giren faaliyetlerdir. 5 Haziran seçim sonuçları ve seçim sonrasında Türkiye'nin önündeki gelişme alternatifleri hakkındaki yorumlar bu gerçeği bir kere daha ortaya koymuştur. Bu konuda da işçi ve emekçilerin çıkarları ve bakış açıları ile burjuvazinin çıkarları ve bakış açısı birbirine taban tabana sıt olmuştur. Dolayısıyla her ikisi arasındaki ayrım çizgilerinin, mümkün olan en net bir biçimde çizilmesi öncelikli görevdir.

MÜCADELE DAHA KESKİNLEŞEREK VE DAHA İLERİ MEVZİLERDE SÜRMEKTEDİR

5 Haziran seçimleri faşizm yanlısı güçlerle demokratik hak ve özgürlüklerin korunup, geliştirilmesinden yana güçler arasındaki mücadelelerin keskinleşerek sürdüğünü göstermiştir. Ve 5 Haziran sonrasında mücadele, demokratik güçler açısından daha ileri, daha büyük kazanımları temsil eden mevzilerde devam etmektedir.

CHP, seçim öncesinde Milliyetçi Cephe iktidarını düşürmek için elinde bulunan imkânlardan çok daha fazlasına kavuşmuştur. Oy oranını ve parlamenter sayısını önemli ölçüde artırmıştır. Milliyetçi Cephe partilerinden AP ve MHP ile geriye kalan sağ partiler arasındaki ilişkiler seçim öncesine göre ciddi şekilde bozulmuş, CGP ve temsil ettiği güçler, hiç yoksa şimdilik, AP ve MHP'den kopmuştur.

Millet Meclisi'nde tek başına sandalyelerin % 47'sine sahip bulunan ve Senato'da Milli Birlik Grubu ile birlikte salt çoğunluğu elinde tutan CHP, işçi ve emekçi kitlelerin desteğiyle çok geniş imkânlara kavuşmuştur. CHP seçim öncesinde ancak sağ partilerden biriyle ittifak yaparak elde edebileceği etkinliğe şimdi tek başına sahiptir. Bu-

günkü denge içinde, CHP'nin karşı çıktığı bir yasanın ya da karar tasarısının Meclis'ten geçmesi son derece zorlaşmıştır. 6 milyonu aşkın seçmen, oylarını bu partiye vererek, CHP'yi, ister iktidarda ister muhalefette olsun, önemli görevlerin başarılmasına yetecek bir güce ulaştırmışlardır.

Seçimler, dış görüntünün tersine, **bir bütün olarak değerlendirilince,** sosyalist hareket açısından da olumlu sonuçlar vermiştir. Sekiz yıllık bir aradan sonra, sosyalizmin TİP ile yeniden seçimlerde yeralması, 1977 seçimlerini, çeşitli politik çizgilerdeki burjuva partileri arasındaki bir yarış olmaktan çıkarmıştır. Onbinlerin, yüzbinlerin çerçevesi aşılmış; milyonlar, onmilyonlar sosyalizmin sesini duymuştur. İşçi sınıfının yurt ve dünya sorunlarına bakış açısı, gösterdiği çözüm yolları, seçim döneminin yarattığı elverişli şartlardan ve kanallardan yararlanılarak çok daha geniş kitlelere açıklanmıştır. Bu arada, ancak uzun bir süre içinde elde edilebilecek deneyim birikimi kısa bir süreye sığdırılmış ve yeni, önemli ilişkiler kurulmuştur.

Kısaca seçim sonrasında demokratik güçleri bekleyen çetin görevler yeni ve daha ileri görevlerdir. Engellerden bir bölümü aşılmıştır ve yenilerini aşmanın sorunlarıyla karşılaşılmaktadır.

Ancak, seçimlerden geniş kazanımlarla çıkanlar yalnız demokratik hak ve özgürlüklerin korunup, geliştirilmesinden yana güçler olmamıştır. Milliyetçi Cephe iktidarının iki temel partisi, AP ve MHP de oy oranlarını ve milletvekili sayılarını artırmışlardır. Kaybedenler iki kutbun arasında kalanlar olmuştur. Milliyetçi Cephe içinde yeralan partilerin güç dengeleri değişmiştir. Seçim sonuçları, AP ve MHP açısından 1973'den beri devam eden yükselişin tescili anlamını taşımıştır. Emperyalizmin ve büyük sermayenin çıkarlarını birbirleriyle dayanışarak en azgın ve terörcü yöntemlerle savunan bu iki parti, politikalarını daha pervasızca sürdürmek için yeni bir itiş kazanmışlardır.

Sandık başına giderek oylarını bir yanda CHP ve TİP, öte yanda AP ve MHP için kullanan bütün seçmenler, tek tek niyetleri ne olursa olsun, demokrasi mücadelesinde safların daha açık bir biçimde ortaya çıkmasına, mücadelenin keskinleşmesine katkıda bulunmuşlardır. Emperyalizmin, burjuvazinin en gerici kesimlerinin propaganda ve şartlandırmaları, sonuçta, demokratik hak ve özgürlükler için oy kullanan milyonlarla işçi ve emekçinin karşısına aslında bu hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesinden büyük yararı olan başka milyonları yerleştirmiştir.

Genel eğilim olarak demokrasi için verilen oyların toplam içindeki oranı artmış olsa da, ilericileri yurtseverleri, demokratları ve en başta

sosyalistleri bekleyen görevler kolaylaşmamış, çetinleşmiştir. Varolan demokratik hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesi için verilmesi gereken mücadelenin istemleri azalmamış, artmıştır.

«Seçim sonuçları işçi sınıfımızı ve emekçi halkımızı zor günlerin, önemli görevlerin beklediğini ortaya koymuştur. Demokratlar, yurtseverler, sosyalistler yeni ve çetin sınavlarla karşıkarşıyadırlar.» Çünkü demokratik toplumsal muhalefet saflarındaki sorunlar önemli sorunlardır. Zorbalığın ve terörün savunucuları çok daha örgütlüdürler. Faşizmin saflarında dayanışma, demokratik toplumsal muhalefetin saflarında kopukluk ve işbirliğinden uzak durma eğilimi hakimdir. Faşist hareketin militan örgütü seçimlerden oy oranını bir misli, parlamentodaki temsilcilerinin sayısını beş misli artırarak çıkmıştır. Demokrasi saflarında ise tutarlılık, mücadelecilik, sonuna kadar demokratlık yönündeki tercihler değil; bugünden yarına kurtuluş, biraz ferahlama, oyları yalnız ve yalnız parlamentoya daha çok temsilci sokmanın araçları olarak görme eğilimi egemen olmuştur. Emperyalizm ve büyük burjuvazinin insiyatifi artmıştır.

Seçimlerin getirdiği perspektiflerin değerlendirilmesine geçmeden, seçim sonuçları üzerinde durmakta, sayısal bilgileri gözden geçirmekte yarar vardır.

OYLAR KESİN BİR KUTUPLAŞMA GÖSTERMEKTEDİR

Bir yanda CHP'nin, öteki yanda AP ve MHP'nin, başlıca DP, CGP ve MSP aleyhine olarak güçlenmeleri, oylara kesin bir kutuplaşma biçiminde yansımıştır.

PARTİLERİN 1973 ve 1977'DE ALDIKLARI OY ORANLARINDAKİ DEĞİŞMEYE GÖRE İLLERİN DAĞILIMI - YÜZDE PUANDA ARTIŞ - EKSİLİŞ

YÜZDE PUANDAKİ	HER BİR GRUPTA BULUNAN İL SAYISI					
DEĞİŞME	CHP	DP	CGP	MSP	AP	MHP
% 15'DEN FAZLA ARTIŞ	3	—	—	2	8	—
% 10.1 - % 15.0 ARTIŞ	10	—	—	3	15	5
% 5.1 - % 10.0 ARTIŞ	33	—	—	—	21	13
% 0.1 - % 5.0 ARTIŞ	17	—	3	9	15	35
% 0.1 - % 5.0	4	15	44	30	4	3 9

AZALIŞ						
% 5.1 - % 10.0 AZALIŞ	—	19	12	15	4	—
% 10.1 - % 15.0 AZALIŞ	—	16	2	7	—	—
% 15'DEN FAZLA AZALIŞ	—	13	3	1	—	—

NOT: DP ve CGP 3'er ilde, MHP 2 ilde seçime katılmamıştır.

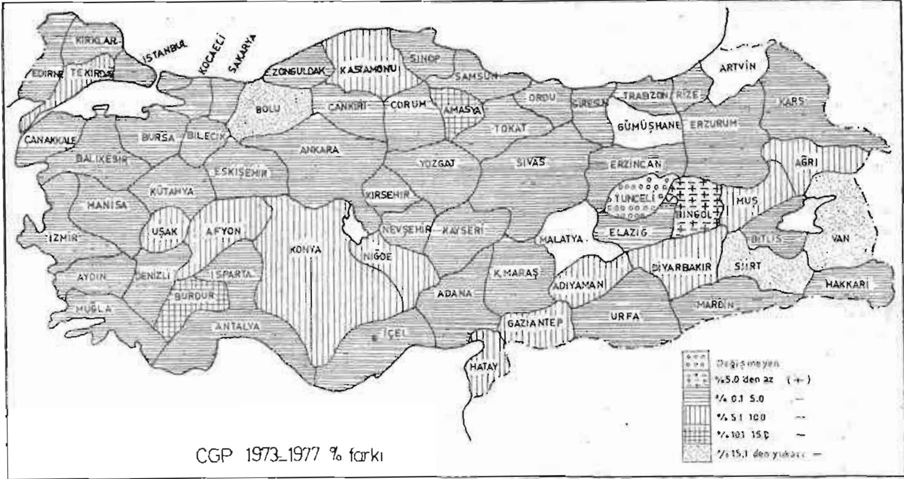
Demokratik Parti adeta silinmiştir. 1973'de oyların % 11.9'unu alarak 45 milletvekili çıkaran bu parti 67 ilin hepsinde oy kaybetmiştir. DP'nin oy oranında % 15 puandan fazla düşüş olan il sayısı 13'ü, % 10 - 15 puan düşüş olan il sayısı 16'yı bulmaktadır. Demokratik Parti, başta Konya, Aydın, Denizli, Muğla, Niğde, Çankırı, Çorum, Sakarya, Giresun, Ordu, Urfa, Mardin, Hakkari olmak üzere 1973'te önemli oranda oy topladığı belli başlı merkezlerde büyük kayıplara uğramıştır. Kırşehir (% 6.7) gibi küçük bir il dışında hiçbir yerde aldığı oylar % 5'in üstüne çıkamamıştır. Seçmen sayısındaki artışa rağmen dört yılda 1 milyon oy kaybederek Türkiye çapında aldığı oyların yüzdesi 10.1 puan düşen bu parti, 1975 başından beri hız kazanan çöküşünün son aşamasına yalnız 1 milletvekili ile girebilmiştir.

DP 1973_1977 % farkı

Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin durumu da DP'ye benzemektedir. Fakat CGP'nin oylarındaki gerileme, hem bu parti geçmişte zaten, hiç bir zaman ülke çapında önemli sayılabilecek bir oy potansiyeline ulaşamadığı, hem de 1971 - 73 döneminin ardından 1975 sonrasında da

iktidarda bulunmanın fırsatlarından yararlanabildiği için daha küçük bir oranda gerçekleşmiştir. 1973'de %5.3 olan oy oranı 1977'de %1.9'a düşmüştür. CGP ancak 3 ilde küçük oy artışları sağlayabilmiş, geriye kalan bütün ilerde zayıflamıştır. Van, Siirt, Bolu, Amasya ve Burdur'da oy oranındaki düşme en büyük ölçüye ulaşmıştır. Böylece Ağrı (%10.2), Kayseri (% 13.1), Mardin (% 7.3) ve Van (% 11.8) dışında, CGP, önemli seçmen tabanı olmayan bir siyasî kuruluş durumuna gelmiştir. Daha ilk günden CGP'li milletvekillerinin hangi partiye ya da partilere geçecekleri tartışılmaya başlanmıştır.

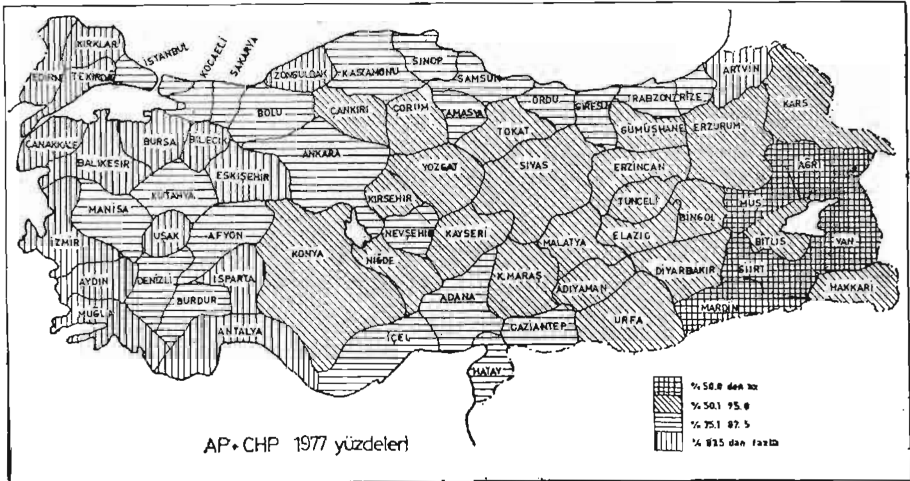

Milletvekili sayısı yarı yarıya azalan MSP ise 53 ilde oy kaybına uğramıştır. 23 ilde oy kayıpları %5 puandan daha fazladır. MSP'nin oy-kayıpları Erzincan'da % 10.2, Amasya'da % 10.5, Maraş'ta % 11, Sıvas'ta % 11.6, Erzurum'da % 12, Çorum'da % 13.4, Elazığ'da yüzde 13.8 ve Kayseri'de % 16.3 puanı bulmaktadır. Birçok ilde binlerce oy milletvekili sayısına yansımadığı için partinin genel oy oranındaki %3.2' lik düşme, milletvekili sayısının 48'den 24'e inmesine yolaçmıştır.

Ancak, MSP'nin seçimlerdeki başarısızlığının bu partinin kısa bir süre içinde silinip gitmesi sonucunu birlikte getirmesi sözkonusu değildir. Gerçi, MSP seçimlerde en çok para harcayan, en geniş çaplı ve yoğun seçim çalışması yapan parti olmasına rağmen önemli kayıplara uğramıştır. Parti tabanından Nizam Partisi'ne ve MHP'ye doğru bazı yeni kaymaların daha gerçekleşmesi mümkündür. Ama, MSP yan örgütleri ve ideolojik-politik etki kanalları ile işçi ve emekçi kitlelere sağlamca «kanca atmış» bir burjuva partisidir. Bu açıdan MSP seçimlerde başarısızlığa uğrayan öteki iki burjuva partisinden, DP ve

CGP'den farklı özelliklere sahiptir. Zaten kimi büyük burjuva çevrelerinin MSP'ye karşı giriştikleri— ve kolayca kendilerine yardımcılar buldukları— kampanyada, **diğer faktörlerin yanısıra**, MSP'nin «bağımsız» ve etkin kitle ilişkilerini sınırlama amacı önemli bir rol oynamaktadır.

Oy oranındaki artış açısından kutuplaşmadan en çok yararlananlar CHP ve AP olmuştur. CHP % 8.1 puanlık, AP % 7.1 puanlık bir artık sağlamıştır. Geçerli oyların % 78.3'ü ve Millet Meclisi'ndeki sandalyelerin % 89.3'ü bu iki parti tarafından paylaşılmıştır. İller düzeyinde de CHP ve AP oylarının toplamı geçerli oyların genellikle son derece büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. CHP ve AP oylarının toplam içindeki payının yarıdan aza düştüğü sadece 5 il vardır. 22 ilde her dört seçmenden üçü, 16 ilde ise her sekiz seçmenden 7'si CHP ya da AP' ye oy vermiştir. CHP ve AP oyları toplamının ortalamanın iyice altında olduğu illerin Mardin, Siirt, Muş - Ağrı, Van gibi kapitalist gelişme açısından geri, CHP ve AP oyları toplamının % 87.5'den fazla olduğu illerin ise —Artvin istisnasıyla— hep hayli gelişmiş iller oluşu beklenir bir durumdur. Nitekim yalnızca 14 ilde 1973'e göre oy oranını artırabilen MSP, bu başarıyı ancak Bitlis, Hakkari, Mardin, Siirt, Van gibi merkezlerde önemli ölçülere ulaştırabilmiştir. Yine bağımsız adayların Türkiye çapında toplayabildikleri oyların oranı % 2.5 iken, bu oran Elazığ' da % 16.8'e, Diyarbakır'da % 17.1'e, Bitlis'te % 19.9'a, Van'da yüzde 29'a, Mardin'de % 31'e, Ağrı'da % 42'ye, Siirt'te % 43.2'ye, Muş'ta % 46.2'ye yükselebilmiştir. İlerde tekrar değinileceği gibi, MHP de yüksek oy oranlarının **en başta** orta derecede gelişmiş ya da geri illerden sağlamıştır. Soruna farklı bir açıdan yaklaşılacak olursa, söylene-

AP+CHP 1977 yüzdeleri

bilecek olan şudur: kapitalizmin önemli derecede gelişmiş olduğu illerde, büyük sanayi merkezlerinde seçmenlerin karşısına CHP ve AP dışında gerçek bir tercih olarak çıkabilecek geniş kitlesel destek kazanma şansına sahip olan tek alternatif sosyalist alternatifdir, işçi sınıfının partisidir.

CHP'NİN BAŞARISI VE BAŞARISIZLIĞI

1977 seçim sonuçları, 1973 seçim sonuçlarıyla karşılaştırıldığında CHP'nin oy oranındaki gelişmeler tablosu hayli başarılı bir tablodur. CHP yalnız 4 ilde (Ağrı, Elazığ, Muş, Tunceli) toplam oy içindeki payı bakımından bir düşme durumuyla karşılaşmıştır. CHP oyları 17 ilde % 0.1 - 5.0 puan, 33 ilde % 5.1 - 10.0 puan, 10 ilde % 10.1 - 15.0 puan ve 3 ilde (Amasya, Hatay, Ordu) % 15.1 ve daha fazla puan artış göstermiştir. Böylece Türkiye bütününde % 41.4'lük yüksek bir ortalama sağlanmıştır. Senato seçimleri ise, CHP - AP yoğunlaşmasının daha da kesin olması sonucu, %42.4'lük bir oy oranının elde edilmesini mümkün kılmıştır. 1973'den 1977'ye yeni seçmenler ve katılma oranının yükselmesiyle kullanılan oy oranında % 5.7'lik, geçerli oy oranında % 6.1'lik bir artış olmuş, CHP bu artışlardan yararlanarak ve seçmen tabanını genişleterek yeniden 2.5 milyon seçmenin daha oylarını toplamıştır.

CHP 1969 seçimlerinde oyların % 27.4'üne sahipken 1973'de bu oranı % 33.3'e çıkartmıştı. 14 Ekim 1973'den iki ay gibi kısa bir süre sonra yapılan mahallî seçimlerde ise il genel meclisi sonuçları dikkate alınırsa— oy oranını %37.1'e yükseltmişti. 1973'den sonra dört yıl boyunca, sonuçları siyasal gelişmeleri değerlendirmekte kullanılabilecek tek seçim Ekim 1975'te seçmenlerin %53'ünü kapsayan, 27 ilde yapılan Cumhuriyet Senatosu kısmi ve milletvekili ara seçimleridir. Ve seçim yapılan 27 ilde CHP'nin topladığı oylar %43.4'ü bulmaktadır. Bu 27 ilin seçim sonuçlarının, illerin özellikleri gözönüne alınarak genelleştirilmesine dayanan tahminler, 1975 Ekim'inde CHP'nin Türkiye ölçüsünde %40-41'lik bir oy potansiyeline erişmiş bulunduğu sonucunu vermektedir.

Milletvekili genel seçimleriyle, mahalli seçimlerin ve Cumhuriyet Senatosu kısmî seçimlerinin oldukça farklı özellikler taşıdığı bilinmektedir. Ayrıca yukarda sözü edilen seçimlerde katılma oranları arasında da azımsanmayacak farklar vardır. 1973 - 1977 arasında seçmen sayısı/nüfus oranı açısından önemli bir sıçrama olmuş, seçimlerde çok sayıda mükerrer oy kullanıldığı çeşitli kaynaklarca ifade edilmiştir. Kimi CHP lehine, kimi CHP aleyhine işleyen bu ve benzeri unsurlar seçim sonuçlarını birbiriyle karşılaştırırken son derece dikkatli

olunmasını gerektirmektedir.(*) Ne var ki, bütün sınırlamaların ve özel unsurların ötesinde inkâr edilmesi mümkün olmayan bir genel eğilim apaçıktır: **CHP 1973 - 1977 döneminde elde ettiği ilerlemenin büyük bir bölümünü ilk iki yılında sağlamıştır. 1975 - 1977 yılları, bu parti bakımından 1972'de İnönü'nün genel başkanlıktan ayrılmasından**

CHP OYLARININ 1973, 1975, 1977 SEÇİMLERİNDEKİ GELİŞİMİ (%)

	1973	Yüzde Değişme	1975	Yüzde Değişme	1977
Adana	39.8	+ 4.9	44.7	+ 2.1	46.8
Afyon	19.1	+ 9.1	28.2	— 0.8	27.4
Amasya	28.1	+ 19.0	47.1	— 1.9	45.2
Ankara	41.9	+ 8.0	49.9	+ 0.8	50.7
Balıkesir	32.1	+ 6.4	38.5	— 1.0	37.5
Bingöl	23.3	+ 4.2	27.5	— 2.1	25.4
Bursa	28.0	+ 6.2	34.2	+ 2.6	36.8
Denizli	33.5	+ 9.7	43.2	+ 0.3	43.5
Diyarbakır	30.4	+ 9.6	40.0	— 5.2	34.8
Elazığ	29.5	+ 0.2	29.7	— 0.9	28.8
Eskişehir	31.9	+ 9.6	41.5	+ 0.1	41.6
Giresun	31.7	+ 2.8	34.5	+ 2.5	37.0
Gümüşhane	19.5	+ 10.8	30.3	— 1.8	28.5
İstanbul	48.9	+ 9.3	58.2	—	58.2
Kayseri	23.3	+ 10.0	33.3	— 2.0	31.3
Kocaeli	33.6	+ 7.6	41.2	+ 2.6	43.8
Konya	20.9	+ 13.1	34.0	— 2.7	31.3
Muğla	35.2	+ 7.5	42.7	— 0.3	42.4
Niğde	22.4	+ 14.4	36.8	— 1.7	35.1
Sakarya	24.7	+ 10.4	35.1	+ 1.0	36.1
Samsun	30.7	+ 9.6	40.3	+ 0.8	41.1
Tekirdağ	34.4	+ 11.0	45.4	+ 1.6	47.0
Trabzon	35.0	+ 4.6	39.6	+ 0.4	40.0
Tunceli	70.0	+ 14.3	84.3	— 18.0	66.3
Urfa	29.0	+ 7.0	36.0	— 2.3	33.7
Uşak	39.0	+ 9.5	48.5	— 1.1	47.4
Zonguldak	39.8	+ 1.1	40.9	+ 4.8	45.7
TOPLAM	**35.2**	**+ 7.8**	**43.4**	**+ 0.4**	**43.8**

---

* 1975 seçim sonuçlarını önceki yıllarda yapılan diğer seçimlerle birarada dedeğerlendiren yararlı bir inceleme olarak Erhan Karaesmer'in «12 Ekim 1975 Seçimlerinin Sonuçlarına Toplu Bir Bakış» (**Özgür İnsan**, Kasım 1975 yazısına bakılabilir.)

sonra gelişen güçlenme eğiliminin duraksadığı, hiç yoksa yavaşladığı yıllar olmuştur.

1975 sonrasında CHP'yi destekleyen seçmen sayısındaki yükseliş hızı, en ihtiyatlı yorumla, ciddî bir biçimde düşmüştür. Hem de siyasî saldırılar sonucunda 200 kişinin öldürüldüğü, binlerce kişinin yaralandığı, onbinlerce memurun, teknik elemanın, işçinin kıyıma uğradığı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da şoven baskıların en üst düzeye çıktığı, demokratik kitle örgütlerinin yoğun bir terörle karşılaştıkları bir dönemde, CHP'nin yükselişi duraksamıştır. Fiyatların ortalama bir misli arttığı, işsizlerin sayısının dört milyonun üstüne çıktığı, köyde ve kentte küçük üreticilerin hızla mülksüzleştiği, yıkıma uğradığı, işçi ve emekçiler arasında yoksulluğun alabildiğine arttığı bir dönemde bu gelişmelerin başlıca sorumluları olan iki iktidar partisinin oy oranları, ana muhalefet partisinin, CHP'nin oylarından daha hızla artmıştır. (AP ve MHP'nin 1973 - 1977 döneminde sağladıkları gelişme %7.1. - %3.0 = %10.1 puan, CHP'nin gelişmesi %8.1 puandır. Yalnız 1975 - 1977 dönemi gözönüne alınınca bu fark çok daha büyümektedir).

Bu somut gerçek mutlaka gereği gibi değerlendirilmelidir. Kafalar kuma sokulmamalıdır. Milletvekili transferi haberlerini tek ilgi konusu yapanlar, bu havadan biraz olsun sıyrılıp, geniş kitlelerin niçin en gerici burjuva partilerine destek olduklarını, bu konumlarından kopamadıklarını kavramaya çalışmalıdırlar.

C.H.P. 1973-1977 % Artış ve Azalış

CHP VE DEMOKRATİK TOPLUMSAL MUHALEFET

1977 seçimleri değerlendirilirken üzerinde önemle durulması zorunlu olan sonuçlardan birincisi, CHP'nin demokratik toplumsal muhalefetin potansiyelini değerlendirmekteki yetersizliğidir.

1977 seçimleri geri ve bağımlı Türkiye kapitalizminin işçi ve emekçilere yüklediği zorlukların Milliyetçi Cephe iktidarının politikasıyla en büyük ölçülere ulaştığı koşullarda yapılmıştır. Ekonomik ve sosyal bunalım, faşizmden yana güçlerin sistemli saldırı ve terörüyle birleşmiş, olay ve gelişmelere kendi sınıfsal çıkarları açısından bakmaları, kendi örgütleri içinde ve etrafında saf tutarak etkili bir mücadele vermeleri, her türlü yöntemden yararlanılarak engellenmiş olan milyonlarca işçi ve emekçi bir arayış, kısa dönemli ferahlama eğilimine itilmişlerdir. Sınıfsal bilinçlenme ve örgütlenmenin ekonomik ve sosyal gelişmenin çok gerisinde kalmasıyla ortaya çıkıp, yoğunlaşan toplumsal panik geniş kitleleri artan bir tedirginliğe itmiştir.

CHP bu oluşumun kaynaklarına inerek, kitlelerin taleplerinin bir ölçüde de olsa sözcülüğünü yapma ve bu arada «can güvenliği» sorununu, saldırganların arkasındaki emperyalizme ve büyük burjuvaziye karşı tavır alarak değerlendirme yolunu tutmamıştır. «Analar Evlatlarınıza Oylarınızla Sahip Çıkınız» sloganında ifadesini bulan bir kampanyayla siyasî cinayetler bir seçim malzemesi olarak kullanılmıştır. CHP seçim çalışmalarını işçi ve emekçilerin karşı karşıya bulundukları âcil sosyal ve ekonomik sorunları tartışmaktan kaçınarak yürütmeye çalışmıştır. Sınıfsal niteliğinden gelen yetersizliklerin farkında olduğu, muhtemel bir CHP iktidarının da ardarda zam kararları alacağını, fiyat artışlarına göz yumacağını, işsizliği azaltıcı tedbirler alamayacağını, ekonominin yapısal sorunlarını çözemeyeceğini bildiği için bu konulardan uzak durmuştur.

Emperyalizme hoş görünmeye ve büyük burjuvaziyle ilişkileri geliştirmeye özen gösteren bu inandırıcılıktan yoksun politika işçi ve emekçi kitlelerin çok daha büyük bir kesiminin demokrasi saflarında yeralmasını imkânsız kılmıştır. CHP kitlelerin değişim özlemlerine cevap verememiş, AP ve MHP'nin yürüttüğü propagandanın etkilerini kıramamıştır. Geniş halk kesimleri AP ve MHP'yi, politikalarını daha somut temeller üzerine oturtmuş ve değişim özlemlerine cevap verebilecek dinamizme sahip partiler olarak değerlendirmişlerdir.

Sosyal demokrasinin yetersizliklerinin faşizme yaraması ve kitlelerin bir umut kapısı olarak en gerici ve saldırgan burjuva partilerine yönelmeleri geleceğe ait değil, son yıllarda gelişen ve bugün yaşanan bir gerçek durumundadır. CHP sağ, uzlaşıcı bir politikaya ağırlık verdikçe daha geniş kitleleri kucaklamamakta, tam tersine güçlenmesi hız kaybetmekte ve panik, umutsuzluk içindeki kitleler faşist tırmanışa âlet edilebilmektedir. CHP emekçi halk kitlelerinin çıkar ve özlemlerine değil, büyük burjuvazinin ve emperyalizmin taleplerine ağırlık verme yönünde attığı her adımda gücünden kaybedecektir. Bu

sürecin CHP'nin oylarını daha yavaş artırmasından oy kaybına dönüşmesi uzak geleceğe ait bir ihtimal olmaktan çıkmıştır.

SOLDA KUTUPLAŞMA VE DEMOKRATİK TOPLUMSAL MUHALEFETİN GÜCÜ

1977 seçimlerinden hareketle burada hemen işaret edilebilecek ikinci bir sonuç, toplumdaki ilerici, devrimci potansiyelin son derece büyük olduğu koşullarda sosyalist alternatifin taşıdığı özel öneme ilişkindir.

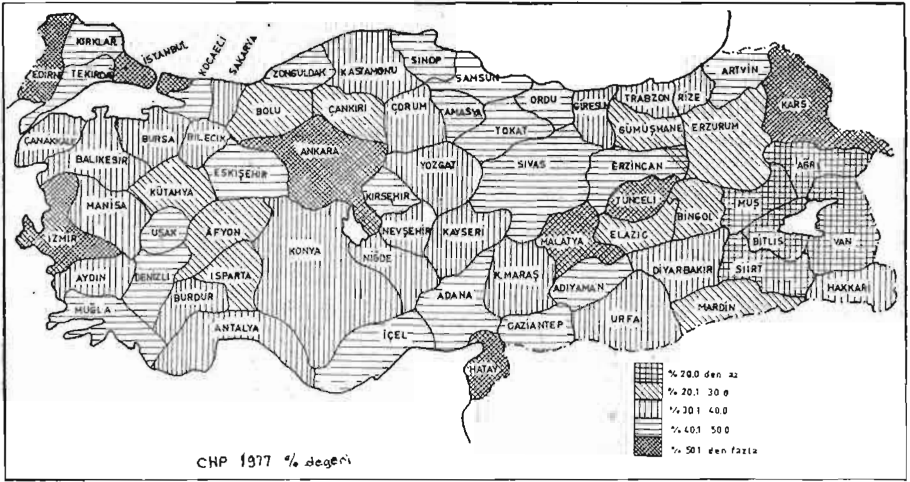
Seçim öncesinde, işçi ve emekçi kitleler açısından seçimlerde başarının ölçüsünün, şu ya da bu partinin hangi koşullar içinde olursa olsun en çok sayıda milletvekili çıkarması değil, demokratik toplumsal muhalefetin seçimlerden başarıyla çıkması, parlamentoda en büyük ağırlığa ulaşması olduğu belirtilmişti.

Seçim kampanyası ve seçim sonuçları bu yargıyı haklı çıkartmıştır. **CHP varolan yapısı, yönetimi ve politikasıyla** toplaması mümkün olan en büyük oyu toplamış, çıkarması mümkün olan en çok sayıda milletvekilini çıkarmıştır. Ama sınıfsal konumu ne olursa olsun faşizme karşı tüm güçlerin seçimlerden mümkün olabilen en büyük başarıyla çıktıkları, Millet Meclisi'nde mümkün olabilecek en iyi şekilde temsil edilmeye başladıkları söylenebilir mi?

Kısa vadede bir ferahlama sağlanması özleminin ön plana çıkartılması, Türkiye İşçi Partisi'nin bir tecrit çemberi içine alınmaya çalışılması, Milliyetçi Cephe'ye karşı mücadelenin tek bir partinin, bir sosyal demokrat burjuva partisinin politik kapasitesiyle sınırlanmak istenmesi kime yaramıştır? Demokratik toplumsal muhalefete mi, faşist ya da faşizan güçlere mi?

Yapılan hesaplara göre MHP'nin parti olarak seçimlerden çekilip AP'yi desteklemesi halinde, iki partinin çıkarabileceği milletvekili sayısı 214'ü bulmaktadır; diğer bir deyişle burjuvazinin en gerici güçleri böylece seçime girmemekle 9 milletvekili kaybetmişlerdir. Ama bu görünüm ve yanıltıcı hesabın arkasındaki asıl gerçek, MHP'nin bağımsız olarak seçime girmesi ve yandaşlarınca en etkili bir biçimde desteklenmesiyle, toptan bütün gerici güçlerin çok daha etkin ve başarılı sonuçlar aldıklarıdır.

MHP'nin —ve dolayısıyla tüm gericiliğin— seçimlerde sağladığı ilerlemeden haklı bir kayguya kapılanlar şu değerlendirmeyi de yapmak durumundadırlar. Türkiye İşçi Partisi seçimlere katılmakla önemli bir görev yapmıştır. Türkiye İşçi Partisi, işçi ve emekçi kitlelere bir başka yaşam biçiminin, temel sorunlara bir başka bakış açısının, dertleri çözümlemekte burjuva yöntemlere zıt bir sosyalist yöntemler dizi-

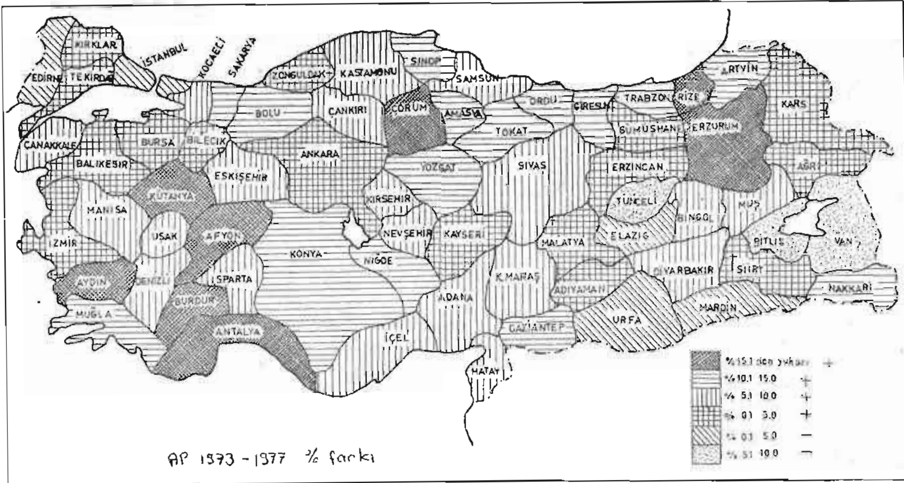
nin bulunduğunu, elindeki bütün imkânları seferber ederek anlatmakla ve seçim döneminden örgütlenmesi için yararlanmakla görevini yerine getirmiştir.

İşçi sınıfı mücadelesi böyle gerektirdiği için değil, Türkiye İşçi Partisi'nin başarısının kendi grupsal çıkarlarına ve geleceklerine ters düşeceğini hesapladıkları için, eldeki bütün yasal politik olanakların sonuna kadar kullanılmasına karşı çıkanlar, bu tutumlarının demokratik toplumsal muhalefete yaygınlık, güçlülük ve hız değil, darlık, zayıflık ve yavaşlık getirmeye katkıda bulunduğunu kabul etmek zorundadırlar.

SAĞDA KUTUPLAŞMA; AP VE MHP'YE SAĞLANAN DESTEĞİN KAYNAKLARI

Milliyetçi Cephe'nin ana partisi AP, 67 ilden 59'unda oylarını artırmayı başarmış bulunuyor. Daha önce verilen özet tabloda da görüldüğü gibi, AP, oylarını 15 ilde %0.1-5.0 puan, 21 ilde %5.1-10.0 puan, 15 ilde %10.1-15.0 puan ve 8 ilde de %15.1 puandan daha fazla artırmıştır. CHP gibi AP de genellikle Doğu ve Güneydoğu illerinde oy kaybına uğramış ya da küçük artışlarla yetinmek durumunda kalmıştır. AP oylarının azalma gösterdiği 8 ilden 6'sı (Bitlis, Elazığ, Tunceli, Van, Mardin, Urfa) bu bölgedir. İç Ege, Orta ve Doğu Karadeniz bölgeleri ise parti oylarının 1973'e göre genellikle en büyük artış gösterdiği yörelerdir. Demokratik Parti oylarının büyük düşmeler gösterdiği bütün illerde (bağımsızların önemli oranda oy aldığı Mardin ile Urfa dışında) AP oyları hızlı yükselişler göstermiştir. AP'nin oy

oranını %10.1'den fazla artırdığı 23 ilden 19'u DP'nin oy oranının %10.1'den fazla düştüğü illerdir. MSP ve CGP oylarında düşme görülen illerle AP'nin oy artırdığı iller arasında da, aynı ölçüde olmasa da, sıkı bir ilişki vardır.

AP 1973 - 1977 % farkı

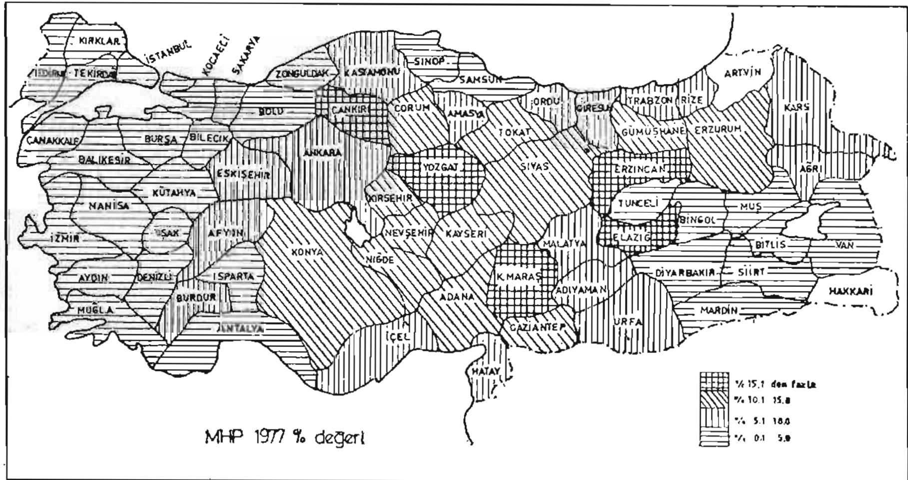
1965'te toplam oyların %52.9'unu alarak zirveye ulaşan AP, 1973 Ekim'ine kadar devam eden düşüş eğiliminden kurtulduğunu, 1973 mahalli seçimleri ve 1975 senato ve ara seçimlerinden sonra 1977 seçimleri de kanıtlamıştır. Bununla birlikte, AP'nin verili koşullarda ulaşabileceği en yüksek desteğe ulaşmış bulunduğu, toplumun ileriye, sola doğru gelişimi içinde değil, 1965'teki, 1969'daki %46'5'luk orana yaklaşmasının bile artık düşünülemiyeceği ortadadır. DP ve CGP nerdeyse bütünüyle silinmiş, MSP ise kısa dönemde inmesi beklenebilecek en düşük oy düzeyi civarına inmiştir. Üstelik DP ve CGP'nin örgütsel varlıklarının sona ermesinden, MSP'nin daha da güç kaybetmesinden bütünüyle AP'nin yararlanması da sözkonusu değildir.

MHP seçimlerden AP'ye göre daha büyük bir başarıyla çıkmıştır. 9 ilde oy oranında küçük düşüşler olmasına, 3 ilde durumunun değişmesine karşı, geriye kalan 55 ilde 1973'e göre daha iyi sonuçlar elde etmiştir. MHP oyları 35 ilde %0.1-5.0 puan arasında, 13 ilde (Konya, Kırşehir, Nevşehir, Sivas, Tokat, Kayseri, Çankırı, Urfa, Gaziantep, Malatya, Erzurum, Kars) %5.1-10.0 puan arasında ve 5 ilde (Yozgat, Çorum, Gümüşhane, Elazığ, Erzincan) %10.1 - 15.0 puan arasında artmıştır. Seçimlerde yapılan hilelerin, sandık başında seçmenlerin belli yönde oy kullanmaya zorlanması olaylarının payı ne olursa olsun, MHP'nin 1973'ten ve özellikle 1975'ten beri azımsanmayacak bir kitle tabanı sağladığı ortadadır.

MSP 1973_1977 % farkı

MHP gibi küçük bir parti için %5 puanı aşan artışlar, çoğu kere, eski oy düzeyinin birkaç misline çıkması anlamını taşımaktadır ve yukarda işaret edildiği gibi birçok ilde böyle bir gelişme gerçekleştirilmiştir. 16 ilde MHP seçmenlerin onda birinden daha fazlasının desteğini sağlamıştır. Gerçi, MHP oylarının dağılımında da, MHP ve yan kuruluşlarının yurda yayılışında da büyük bir coğrafî düzensizlik vardır. MHP oyları ve faşist örgütlerin gücü birçok ilde son derece küçüktür. Gerçi, MHP ancak Türkiye'nin belli bir yöresinde —İç Anadolu ile Doğu Anadolu'nun Batı ve Çukurova bölgesinin Kuzey illerinde— hızlı bir gelişme gösterebilmiştir. Fakat, bütün bunlara rağmen, MHP'

MHP 1977 % değeri

nin hemen hemen bütün bölgelerde ve işçi kitleleri de dahil bütün emekçi sınıflar arasında azımsanmayacak bir destek bulduğunu asla gözden kaçırmamak gerekmektedir. Ayrıca MHP'nin elde ettiği sonuçları, şu anda ulaştığı güçten çok, bu güce gelişinin hızı ve kaynakları üzerinde durarak ele almak zorunludur.

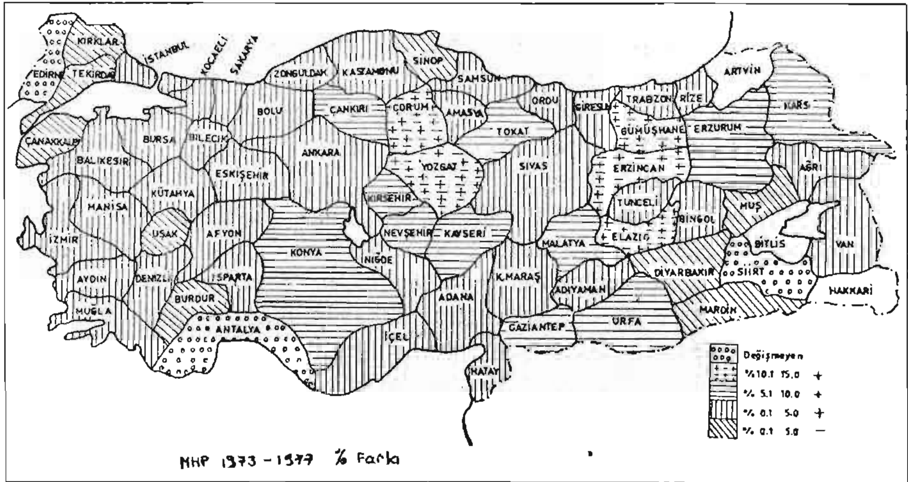
MHP ve AP'nin sağladığı ya da sağlamaya devam ettiği desteğin bir kaynağı hiç şüphesiz anti-komünist, anti-sovyet şartlandırmalardır. Burjuva milliyetçiliğinin ırkçılığa varan en ilkel biçimleri altında yurtseverliğin ve ulusal, tarihsel değerlere bağlılığın sömürülmesi bu şartlandırmaların başlıca biçimini oluşturmaktadır. Resmî eğitim sisteminin ve burjuva kitle haberleşme araçlarının ektiği tohumların ürünlerinin emperyalizmin ve büyük sermayenin en gerici ve saldırgan örgütleri tarafından biçilmesi zor olmamaktadır. Bir başbakanın «komünistlerin Türkler'i toptan Sibirya'ya sürmeyi planladıklarını» ileri sürebildiği, sosyal demokrat partinin yöneticilerinin mümkün olan her fırsatta anti-komünizme başvurduğu bir ülkede MHP ve AP bakımından anti-komünist, anti-sovyet şartlandırmaların etkinliğini bütünüyle kaybetmiş olduğunu söylemek mümkün değildir. Özellikle gençliğin dinamizminin ve mücadele potansiyelinin halk düşmanı, emek düşmanı kanallara yöneltilmesinde sosyalizm düşmanlığı başlıca yöntem olmaya devam etmektedir.

AP ve çok daha önemli olarak MHP'nin güçlenmesinde rol oynayan ikinci bir faktör, işçi ve emekçi kitlelerdeki değişim özlemini gereği gibi değerlendirebilmeleri ve saptırabilmeleridir. **İşsizlik, pahalılık, yoksulluk, yıkım ve siyasî cinayetlerin yarattığı toplumsal paniği en iyi değerlendirebilenler gerici ve saldırgan burjuva partileri olmuştur.** Özellikle MHP, faşizmin artık iyiden iyiye klasikleşmiş «hem komünizme, hem kapitalizme karşı» olma maskesi altında, anti-komünizmle yetinmeyen başarılı bir saptırma kampanyası yürütebilmiştir. MHP, öteki faşist partilerin yolunu izleyerek mülksüzleşen köylüye; dükkânını, atelyesini elden çıkarmak durumundaki esnafa, zanaatkâra; pahalılığın, borçluluğun yükü altında ezilen emekçiye; işsizlere, ustalıkla yaklaşıp, onların düzene karşı tepkilerini emperyalizm ve büyük sermaye adına yönlendirmekte hayli başarılı olabilmiştir. Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Kurulu'nun son bildirisinde belirtildiği gibi «MHP'nin kimi mitinglerini «Büyük Sermayenin Tahakkümüne Son» ve «Anarşinin Kaynağı Tekelci Sermayedir» gibi sloganların süslemesi son derece anlamlıdır.» MHP'nin Türkiye İşçi Partisi'nin temel sloganlarından «Köyülüye Toprak, Herkese İş» sloganını kullanmaya çalışması da bir başka göstergedir.

Emperyalizm ve büyük burjuvazi, emperyalist sömürünün ve sermayenin yoğunlaşma ve toplulaşmasının yıkıma, yoksulluğa ittiği mil-

yonlarca işçiyi, emekçiyi bilinçsizliklerinden ve örgütsüzlüklerinden yararlanarak çıkarlarına taban tabana zıt bir hareketin içine itmektedir. Mülkiyetin asıl düşmanları, işsizliği, pahalılığı, yoksulluğu yaratanlar, kapitalizmin efendileri, işçi ve emekçilerin anti-kapitalist, anti-tekelci eğilimlerinden yararlanmaktadırlar. Kontrolleri altında bulunan bir hareketin antikapitalist, anti-tekelci lafazanlıklara başvurmasının onlar için hiçbir sakıncası yoktur.

AP ve özellikle MHP'nin güç kazanmasında rol oynayan üçüncü temel unsur, emperyalizmin ve büyük sermayenin, büyük toprak sahiplerinin bu partilere geniş destek sağlaması ve devlet imkânlarının en büyük ölçüde bu partilerin hizmetine verilmesidir. MHP'nin örgütlenmesinin ve seçim kampanyasının, MHP'ye bağlı örgütlerin sayısı binleri bulan şube ve lokallerinin finansmanı, çok sayıda eğitim kampının kurulması, silahlı saldırı gruplarının oluşturulup sürdürülmesi onmilyonlar değil, yüzmilyonlar gerektirmektedir. Ve bu yüzmilyonlar büyük bölümüyle MHP'nin varlık ve mücadelesinden yarar sağlayanlarca temin edilmiştir.

Diğerleri bir yana, Devlet İstatistik Enstitüsü gibi, Toprak Reformu Müsteşarlığı gibi, yaygın bir teşkilata sahip kimi örgütlerin MHP'nin emrine sunulması, Eğitim Enstitüleri, bazı yüksek okul ve fakültelerin, birçok öğrenci yurdunun MHP'nin kapalı av alanı haline getirilmesine göz yumulması, Seydişehir, Tariş, Aliağa'da olduğu gibi işten çıkartılan işçilerin yerine kimlerin alınacağını tesbit yetkisinin MHP'lilere verilmesi yalnızca bir prestij ve güç gösterici unsuru olarak anlam taşımamaktadır. İşsizliğin ortalığı kasıp kavurduğu, eğitim ve barınma imkânlarından yoksunluğun gençlerin başlıca problemi oldu-

ğu Türkiye'de, bu tür imkânlar faşist kadroların oluşumunun, örgütlenmesinin ve faşist propagandanın da son derece etkili kaynaklarıdır. Nitekim, **tek bir örnek** vermek gerekirse Tariş'e yerleştirilen MHP'li işçilerin seçim kampanyası sırasında köy ve kasabalarına dönerek nasıl yoğun bir çalışma yaptıkları bilinmektedir.

Kısaca, AP'nin güçlenmesini ve MHP'nin bir sıçrama yapmasını titizlikle değerlendirmek zorunludur. MHP'nin gösterdiği gelişme, seçim sonrasında CHP Genel Başkanı tarafından yapıldığı gibi yalnız AP'nin desteğine ve iktidar olmaya bağlanamaz. «MHP, bu seçimlerde emperyalizmin ve büyük sermayenin —dolayısıyla da AP'nin— vurucu, saldırgan gücü olma işlevini daha açık ve zorba biçimler altında yürütebilmesine imkân verecek bir mesafe almıştır. Bu faşist örgütü etkisizleştirmek, saldırılarını göğüsleyip ezmek, arkasındaki gerçek güçleri, bu partiyi destekleyenler de dahil, işçi ve emekçi kitlelere anlatmak, demokrasi mücadelesinin daha da büyük önem kazanan bir görevi haline gelmiştir.»

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ VE HAZİRAN SEÇİMLERİ

Haziran seçimlerinin en temel özelliklerinden biri de TİP'in seçimlere katılması olmuştur. TİP, sekiz yıllık bir aradan sonra yeniden seçimlere katılmak için çetin bir mücadele yürütmek zorunda kalmıştır. Ama, sonunda bütün baskıları ve engelleri aşarak, seçimlere katılma hakkını tescil ettirmeyi bilmiştir.

Demokratik toplumsal muhalefetin seçimlerden en başarılı bir biçimde çıkmasını kendine hedef bilen TİP seçimlere yalnız 15 il merkezinde katılmış, bu il merkezlerinin seçiminde de mücadelenin uzun dönemli gereklerini dikkate almıştır. TİP'in seçimlere katıldığı iller, yalnız bir-iki istisna ile ya işçi kitlelerinin yoğun olduğu büyük sanayi merkezleri, ya da belli bir bölgenin merkez niteliğini taşıyan illeri olmuştur.

TİP seçimlere katılırken başlıca iki amacı gözetmiştir:(1) seçim döneminin ortam ve olanaklarını sosyalist propaganda, parti örgütünün yaygınlaştırılıp, güçlendirilmesi, parti kadrolarının deneyiminin artırılması için değerlendirmek;(2) Sosyalizmin bayrağını Meclis'e dikerek işçi ve emekçi kitlelerin mücadelesinin parlamento içinde verilecek mücadele ile bütünleşip, bir adım daha güçlenmesini sağlamak.

Türkiye İşçi Partisi birinci amacıyla ilgili olarak tam bir başarıya ulaşmıştır. TIP eldeki bütün araçları kullanarak çalışan halk kitlelerine gerçekleri duyurmaya, kurtuluşun yolunu göstermeye çalışmıştır. İşçileri, emekçileri sömüren, baskı altında tutan gücün en başta emperyalizmin ve büyük sermayenin gücü olduğunu; toplum hayatının

HAZİRAN SEÇİMLERİ VE 1973 - 1977 ORANLARI KARŞILAŞTIRMASI

İL	BAĞIMSIZLAR	AP %	CHP %	MSP %	CGP %	MHP %	DP %	TBP %	TİP %	AP	CHP	MSP	CGP	MHP	DP	TBP
	1977 SEÇİM SONUÇLARI									1977 - 1973 YÜZDE ARTIŞ - EKSİLİŞ						
ADANA	0.1	31.8	4[illegible].3	6.4	1.1	11.2	2.0	0.6	0.2	+ 8.7	+ 7.0	— 1.8	— 2.8	+ 3.1	—10.6	— 0.6
ADIYAMAN	0.5	28.8	4[illegible].9	19.2	0.7	5.1	3.8	—	—	+ 0.1	+ 9.2	— 2.9	— 9.6	+ 3.5	— 0.1	— 0.1
AFYON	0.0	52.5	2[illegible].4	8.1	1.9	8.4	1.7	—	—	+10.3	+ 8.3	— 8.3	— 5.4	+ 3.2	—12.3	—
AĞRI	42.0	21.1	12.4	6.4	10.2	6.5	1.6	—	—	+ 5.6	— 3.1	— 8.4	— 8.1	+ 0.3	— 7.1	
AMASYA	—	37.7	45.2	7.3	1.4	6.3	1.2	0.7	0.3	+11.9	+17.1	—10.5	—11.5	+ 1.7	— 4.5	— 4.4
ANKARA	0.3	30.5	50.7	6.1	1.3	8.5	1.5	0.8	0.4	+ 2.7	+ 8.8	— 3.2	— 1.7	+ 3.8	— 7.9	— 0.9
ANTALYA	0.0	54.5	34.2	3.0	1.5	4.1	2.3	0.3	—	+15.3	+ 4.7	— 2.6	— 1.5	0	—14.7	— 0.8
ARTVİN	0.2	45.9	44.4	5.8	—	2.3	1.5	—	—	+11.6	+ 0.7	— 2.1	—		— 4.8	—
AYDIN	0.1	51.8	38.3	2.8	1.4	2.9	2.4	0.4	—	+1[illegible].1	+ 8.2	+ 0.2	+ 0.3	+ 1.3	—26.4	— 0.3
BALIKESİR	0.1	51.7	37.5	4.8	1.7	2.8	1.5	—	—	+ 4.6	+ 5.4	— 3.8	— 1.3	+ 1.1	— 4.4	—
BİLECİK	0.0	49.0	39.1	6.4	1.6	2.8	1.1	—	—	+ 5.0	+ 7.4	— 8.0	— 1.6	+ 0.8	— 2.7	—
BİNGÖL	16.1	29.6	25.4	25.4	2.0	1.1	0.5	—	—	+ [illegible]0	+ 2.1	— 0.1	+ 1.5	+ 0.8	—10.0	—
BİTLİS	19.9	34.3	17.1	27.3	0.7	0.3	0.4	—	—	— 6.3	+ 1.6	+16.0	— 1.6	—	—	— 0.7
BOLU	0.1	55.4	2[illegible].2	9.5	3.3	3.4	—	—	—	+14.1	+13.2	— 7.8	—15.1	+ 1.8	—	—
BURDUR	—	43.1	40.0	6.8	1.8	6.6	1.7	—	—	+17.5	+ 9.2	— 2.5	—10.8	— 0.7	—12.6	—
BURSA	0.0	51.7	3[illegible].3	5.5	1.3	2.9	1.5	—	0.3	+ 1.0	+ 8.8	— 3.9	— 0.9	+ 1.5	— 6.2	—
ÇANAKKALE	0.1	50.3	3[illegible].3	4.7	1.6	2.2	2.0	0.3	—	+ 6.1	+ 3.2	— 0.8	— 0.2	— 0.7	— 7.7	— 0.5
ÇANKIRI	—	46.7	22.6	10.0	2.1	17.0	1.6	—	—	+ 8.0	+ 8.1	— 6.3	— 1.3	+ 9.5	—15.6	—
ÇORUM	0.2	37.8	36.2	8.3	1.8	13.1	1.9	0.8	—	+18.8	+ 5.5	—13.4	— 2.3	+10.3	—16.0	— 1.9
DENİZLİ	—	43.9	43.5	3.3	1.1	3.7	4.6	—	—	+10.0	+10.0	— 2.0	— 1.6	+ 2.2	—18.2	—
DİYARBAKIR	17.1	26.2	34.8	17.8	0.5	1.1	1.4	—	1.5	+ 6.3	+ 4.4	— 0.7	— 5.1	— 1.9	—10.8	—
EDİRNE	0.1	39.8	53.6	2.1	1.3	1.4	1.9	—	—	— 1.8	+ 9.4	— 0.1	+ 1.0	0	— 4.5	—
ELAZIĞ	16.8	20.1	23.8	14.0	0.6	18.7	1.0	—	—	— 5.4	— 0.7	—13.8	— 1.7	+14.5	—	—
ERZİNCAN	—	27.9	45.4	5.9	1.0	18.8	0.7	0.4	—	+ 2.3	+ 0.1	—10.2	— 1.7	+14.2	— 2.1	— 2.5
ERZURUM	4.3	43.1	21.7	17.5	1.5	10.9	1.1	—	—	+20.2	+ 2.0	—12.0	— 1.9	+ 7.6	— 9.6	—

İL	BAĞIM-SIZLAR	AP %	CHP %	MSP %	CGP %	MHP %	DP %	TBP %	TİP %	AP	CHP	MSP	CGP	MHP	DP	TBP
	1977 SEÇİM SONUÇLARI									1977 - 1973 YÜZDE ARTIŞ - EKSİLİŞ						
ESKİŞEHİR	0.1	46.1	41.6	4.2	1.4	5.1	1.5	—	—	+ 5.5	+ 9.7	— 5.0	— 2.8	+ 1.2	— 6.6	—
GAZİANTEP	0.8	32.4	44.7	8.5	1.2	11.1	1.2	—	—	+14.7	+ 7.7	— 3.1	— 9.5	+ 6.5	—14.3	—
GİRESUN	0.1	40.3	37.0	8.9	2.6	9.2	2.0	—	—	+13.0	+ 5.3	+ 0.2	— 0.3	+ 0.9	—18.2	—
GÜMÜŞHANE	0.0	40.0	28.5	14.0	—	14.9	1.3	—	—	+ 3.9	+ 9.0	—10.0	—	+10.9	— 0.9	—
HAKKARİ	0.1	43.4	36.5	18.5	0.6	—	0.9	—	—	+10.4	+ 1.1	+16.4	— 3.2	—	—24.8	—
HATAY	0.0	28.6	55.0	5.2	0.9	9.0	0.7	0.4	0.2	+ 5.3	+17.5	— 1.2	— 5.6	+ 3.9	—14.3	— 1.4
ISPARTA	0.0	69.7	21.1	3.9	1.3	3.1	0.9	—	—	+ 7.7	+ 7.1	— 3.2	— 1.4	+ 1.5	—10.6	—
İÇEL	0.0	38.9	44.6	2.6	1.1	9.3	2.2	1.3	—	+ 9.5	+ 5.4	+ 0.2	— 0.8	+ 2.2	—13.5	— 2.0
İSTANBUL	0.2	28.4	58.2	6.6	1.0	2.7	1.2	1.4	0.3	— 0.5	+ 9.3	— 1.8	— 1.8	+ 0.9	— 5.9	— 1.1
İZMİR	0.1	39.6	52.7	2.9	1.1	1.7	1.4	0.3	0.2	+ 0.3	+ 8.6	— 1.1	— 1.3	+ 0.6	— 6.5	— 0.3
KARS	4.8	18.6	52.9	10.2	1.2	8.1	3.8	—	0.4	+ 3.6	+ 7.4	+ 2.5	— 4.0	+ 5.6	— 9.6	—
KASTAMONU	0.0	49.9	31.1	4.5	4.7	7.5	2.4	—	—	+10.0	+ 9.7	— 1.5	— 9.2	+ 0.7	— 8.1	—
KAYSERİ	0.2	31.8	31.3	0.2	13.1	13.2	0.8	0.4	0.3	+ 4.5	+ 8.0	—16.3	— 4.9	+ 5.7	— 4.4	— 0.5
KIRKLARELİ	0.0	46.4	48.6	1.5	1.0	1.0	1.6	—	—	+ 4.3	+ 4.9	— 1.1	— 1.5	— 0.4	—	—
KIRŞEHİR	0.0	20.4	45.1	12.2	1.4	14.2	6.7	—	—	+ 6.3	+14.0	— 1.6	— 4.8	+ 6.7	— 6.0	—
KOCAELİ	0.0	40.0	43.8	10.6	1.1	1.8	2.2	0.3	0.2	+ 7.7	+10.2	— 7.5	— 2.5	+ 0.4	— 7.3	— 0.5
KONYA	0.1	28.2	31.3	19.7	4.3	10.7	5.8	—	—	+14.7	+10.4	+ 3.2	— 5.3	+ 6.7	—28.1	—
KÜTAHYA	0.2	61.0	23.3	7.0	1.9	4.9	1.7	—	—	+18.0	+ 5.9	— 7.3	— 3.0	+ 1.5	—12.9	—
MALATYA	0.3	17.1	51.9	20.4	—	9.4	1.0	—	—	+ 3.3	+ 7.8	+ 0.5	—	+ 7.6	— 3.5	—
MANİSA	0.2	48.4	38.9	5.1	1.1	3.8	2.3	—	0.3	+ 6.1	+ 7.5	— 4.2	— 0.8	+ 0.9	— 8.6	—
MARAŞ	4.6	26.6	34.5	15.7	0.8	15.0	2.4	—	—	+ 8.7	+ 1.6	—11.0	— 1.2	+ 9.9	— 8.4	—
MARDİN	31.1	16.3	21.4	23.1	7.3	0.1	0.6	—	—	— 2.5	+ 3.7	+11.0	— 3.0	— 0.4	—16.7	—
MUĞLA	0.0	50.3	42.4	2.2	1.2	1.7	2.0	—	0.3	+14.1	+ 7.2	— 1.4	— 3.9	+ 0.5	—16.4	
MUŞ	46.2	18.1	16.5	18.0	0.3	0.2	0.7	—	—	+ 8.7	— 0.8	+ 3.3	— 5.1	— 0.3	— 5.3	—
NEVŞEHİR	0.0	41.5	34.6	9.8	1.6	10.9	1.6	—	—	+ 6.1	+ 8.6	— 8.6	— 3.2	+ 5.3	— 3.6	—
NİĞDE	0.0	37.8	35.1	9.3	1.7	13.1	3.1	—	—	+12.5	+12.5	— 2.1	— 6.2	+ 4.2	—21.0	—
ORDU	0.8	29.8	47.3	7.9	1.8	9.6	2.8	—	—	+14.0	+17.4	+ 0.6	— 1.6	+ 4.5	—18.5	—

İL	1977 SEÇİM SONUÇLARI									1977 - 1973 YÜZDE ARTIŞ - EKSİLİŞ						
	BAĞIMSIZLAR	AP %	CHP %	MSP %	ÇGP %	MHP %	DP %	TBP %	TİP %	AP	CHP	MSP	CGP	MHP	DP	TBP
RİZE	0.1	45.8	32.0	12.4	1.8	6.0	2.0	—	—	+15.1	+ 0.9	— 9.5	— 0.4	+ 3.7	—10.3	—
SAKARYA	0.2	44.3	36.1	10.6	1.4	4.2	3.2	—	—	+15.0	+11.4	— 7.6	— 2.0	+ 1.7	—17.6	—
SAMSUN	0.6	44.2	41.1	6.2	1.7	3.7	1.8	0.4	0.3	+ 5.9	+10.4	— 7.2	— 0.9	+ 1.8	— 8.5	— 0.9
SİİRT	43.2	17.3	16.2	21.8	0.5	0.6	0.4	—	—	+ 0.9	+ 2.0	+12.3	—23.3	0	—10.6	—
SİNOP	0.0	38.1	44.2	7.6	2.8	4.1	3.1	—	—	+13.4	+13.4	— 0.1	— 1.6	— 0.4	—10.4	—
SİVAS	0.0	23.5	42.9	14.1	1.4	13.2	1.3	3.6	—	+ 6.6	+10.0	—11.6	— 0.5	+ 8.7	— 5.4	—
TEKİRDAĞ	0.1	44.0	47.0	2.5	3.1	1.3	1.7	0.3	—	+ 3.8	+12.6	— 0.8	— 8.8	— 0.5	— 6.7	—
TOKAT	0.6	31.2	42.2	10.4	2.4	10.6	1.2	1.0	—	+11.9	+12.4	— 7.8	— 1.5	+ 5.7	—11.9	—
TRABZON	0.1	39.0	40.0	9.9	1.6	6.3	3.1	—	—	+13.9	+ 5.0	— 5.2	— 3.2	+ 2.8	—12.7	—
TUNCELİ	17.9	8.2	66.3	1.0	0.5	4.7	0.4	0.7	0.4	— 6.1	— 3.7	— 1.6	0	+ 4.2	— 0.5	+ 0.1
URFA	4.2	33.3	33.7	19.7	1.2	6.1	1.7	—	—	— 0.2	+ 4.7	+ 2.1	— 0.7	+ 5.2	—15.4	—
UŞAK	0.2	40.6	47.4	5.9	1.3	3.1	1.5	—	—	+ 7.6	+ 8.4	— 0.8	— 5.4	— 0.2	— 2.8	—
VAN	29.0	15.4	19.4	20.4	11.8	2.8	1.2	—	—	— 7.0	+ 9.1	+13.4	—40.5	+ 2.1	— 0.2	—
YOZGAT	0.5	29.4	30.1	12.9	2.1	22.9	1.6	0.6	—	+11.1	+ 3.1	— 8.6	— 0.8	+12.1	—14.1	—
ZONGULDAK	0.0	42.9	45.7	5.0	2.0	2.4	2.0	—	—	+ 4.7	+ 5.9	— 3.2	— 1.3	+ 0.7	— 4.0	—
TÜRKİYE TOPLAM	2.5	36.9	41.4	8.6	1.9	6.4	1.8	0.4	0.1	+ 7.1	+ 8.1	— 3.2	— 3.4	+ 3.0	—10.1	— 0.7

NOT: 1977 Seçim Sonuçları Yüksek Seçim Kurulu'ndan alınan, ancak henüz kesinleşmemiş bilgilere dayanmaktadır.

her yanında karşılaşılan aksaklıkların, haksızlıkların, çürümüşlüğün bir sistem sorunu, kapitalist sistemin ürünü olduğunu; sosyalizmin bir hayal ya da plan değil maddî bir gerçek, hem de kapitalizmle yarışta başarıları her geçen gün biraz daha belirgin hale gelen maddî bir gerçek olduğunu, köyde, kentte, bildirisinde, gazetesinde, radyo seçim konuşmalarında anlatmıştır. TIP sosyalizmin sesini milyonlara, onmilyonlara duyurmuştur.

TİP seçim dönemi boyunca parti örgütlenmesini daha da geliştirmiş, yüzlerce kahve ve kapalı salon toplantısı düzenleyerek, çeşitli illerde binlerce köye özel olarak gidilerek, parti kadroları kitlelerle ilişkide yeni ve son derece önemli deneyimler kazanmıştır. Türkiye İşçi Partisi, seçim dönemini, kitlelerin bilinçlendirilip, örgütlenmesi yolunda bir başarılı adım daha atarak değerlendirmiştir.

TİP seçimlerdeki ikinci amacına ulaşamamıştır. Seçim sonunda TİP'in, işçi sınıfının, Meclis'te temsil edilmesi sağlanamamıştır. Üstelik, partinin aldığı oylar beklenenin iyice altında kalmıştır.

Daha seçimlerden çok önce TİP için kullanılacak oyların yüksek bir orana ulaşmayacağı kolaylıkla tahmin edilebiliyordu. Bütün kapitalist ülkelerde, özellikle de bilimsel sosyalist partinin politik dengede birinci derecede rol oynamadığı ülkelerde geçerli olan olumsuz etkenlerin Türkiye için de geçerli olacağı biliniyordu(*). «Oyların bölünmemesi», «verilen oyun boşa gitmemesi», «sol ama ılımlı bir partinin desteklenmesi», «prensip olarak bilimsel sosyalizm yanlısı olunması, ama seçimlerde sosyal demokrasinin tercih edilmesi...» gibi eğilimlerin ve bu eğilimleri güçlendiren propagandanın, anti-komünist propagandanın etkileriyle birleşmesi bekleniyordu. Bütün bunlara ek olarak, MC iktidarının yoğunlaştırdığı toplumsal paniğin doğru, soğukkanlı tercihlere varılmasını önemli ölçüde engelleyeceği hesaplanabiliyordu.

Seçim öncesinde çok yanlı etkilerle yaratılan ve son güne kadar adım adım tırmandırılan gergin hava bu unsurlara bir yenisini katmıştır. Askerî darbe ve suikast haberleri seçmenleri kısa vadeli tercihlere doğru bir adım daha attırmıştır.

Ancak, seçim sonuçları, TIP oyları ile ilgili bütün tahminleri geride bırakmıştır. Yaratılan korku ve bugünden yarına kurtuluş arama eğiliminin yaygınlığı, TİP'in kimliğinde bilimsel sosyalist hareket etrafında oluşturulan çemberi kısa sürede yıkmanın güçlüğü iyice ortaya çıkmıştır. TİP'in kitleler içinde sahibolduğu destek ve başarılı seçim çalışmaları oya dönüşmemiş, oylarda ifadesini bulmamıştır. TİP, se-

---

* Belçika, İngiltere ve Danimarka'da bilimsel sosyalist partilerin karşılaştıkları benzer engel ve propagandaları tartışan bir açıkoturum için «Parliament and Class Struggle», **World Marxist Review,** Oct 1974'e bakılabilir.

çim sonrası döneme bir görevi daha üstlenerek, Meclis'te temsil edilememenin getirdiği olumsuzlukları daha yaygın ve etkin bir örgüt çalışmasıyla ve kitlelerle daha sağlam bağlar kurarak aşma görevini üstlenerek girmiştir.

YENİ DÖNEMİN BİRBİRİNE SIKI SIKIYA BAĞLI İKİ GÖREVİ

1977 seçimleriyle açılan yeni dönem, yeni ve geçici olmayan, ama önemi son gelişmelerle bir kere daha kendini belli eden görevin üstesinden gelinmesini zorunlu kılmaktadır.

1977 seçim sonuçları, yalnız sosyalizm mücadelesinin uzun dönemli gerekleri açısından değil, demokratikleşme mücadelesinin acil ihtiyaçları bakımından da, sosyalist örgütlenmenin geliştirilmesini, bilimsel sosyalizmin geniş halk kitleleri arasında yayılmasını mümkün olan en büyük hızla gerçekleştirilmesi gereken bir görev olarak ortaya koymuştur.

Faşizme karşı mücadelenin temel gücü bilimsel sosyalist örgüttür. Faşist propagandanın kitleler üzerinde kurmaya başladığı etkinliğin yokedilmesi büyük ölçüde, sosyalist alternatifin netçe ortaya konulmasına bağlıdır. İşçi sınıfı ve emekçi kitleler her türlü gericilikle, sömürüyle, baskıyla mücadelelerinde, eğer etkili, disiplinli, bilimsel sosyalizmin kılavuzluğunu benimsemiş bir örgüte sahip iseler başarıya ulaşabilecekleri çeşitli ülkelerin deneyimleriyle tekrar tekrar isbatlanmıştır. Faşizme karşı mücadelede tutarlılığın, sonuçalıcılığın güvencesi işçi sınıfının ve yandaşlarının gelişkin bir örgütlülüğe ulaşmış olmalarıdır. Varolan politik çalışma olanaklarının sonuna kadar kullanılması, kitle bağlarının artırılması, faşizm planlarını geriletecek, devlet mekanizması içinde çöreklenmiş faşist mihrakları tabandan yoksun bırakacaktır. Seçim öncesine göre daha ileri mevzilerde, ama çok daha keskinleşerek süren mücadelenin iniş-çıkışlarının, zor günlerinin başarıyla aşılması sosyalist propaganda ve örgütlenme çalışmalarının olanca hızla sürdürülmesine bağlıdır.

Öte yandan, 1977 seçim sonuçları, ikinci bir temel görev olarak faşizme ve emperyalizme karşı tüm güçlerin dayanışma ve birliğinin en üst düzeye çıkarılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Diğer bir deyişle, «emperyalizmin ve büyük burjuvazinin, seçim sonuçlarının belirttiği hassas dengeyi işçi sınıfımıza ve emekçi yığınlara karşı kullanmalarının önlenmesi, demokratik toplumsal muhalefetin örgütlendirilip güçlendirilmesinden geçmektedir. TİP 1. Büyük Kongresi'nin «bütün demokratik güçlerin en geniş birlik ve dayanışma içinde mücadelesini gerekli» gören ve bu yolda «elden gelen çabayı göstermek üzere Parti organlarını ve tek tek bütün üyelerini görevli» kılan ka-

rarı ve «ortak platform» çağrısı günümüzde daha da büyük bir anlam kazanmıştır. Dayanışma ve birliğin önündeki engeller dünkü kadar, hatta dünden de büyük olsa da, bu koşullar adımları geriye değil, ileriye atmayı, birlik için mücadeleye hız vermeyi gerektirmektedir. Çünkü TİP Merkez Yönetim Kurulu'nun son bildirisinde belirtildiği gibi, içinde bulunduğumuz koşullar «tüm demokratik güçlerin en geniş birlik ve dayanışma içinde mücadele etmeleri zorunluluğunu; tutarlı, ısrarlı ve kitlelerin örgütlü gücüne dayanan bir mücadelenin taşıdığı önemi bir kez daha vurgulamaktadır.»

Bu iki temel görevin birbiriyle sıkı ilişkisini, birbirini besleyip güçlendiren özelliklerini gereği gibi değerlendirip hayata geçirebildiğimiz ölçüde faşizmin hevesleri boşa çıkartılacak, işçi ve emekçilerin umut kırıklığına uğratılması ve bu ortamın faşizm tertipleri için basamak yapılması planı engellenmiş olacaktır.

Demokratik hak ve özgürlüklerin savunulması ve geliştirilmesi için yürütülen propaganda ve aydınlatma kampanyasının, sosyalist propagandayla daha sıkı bir biçimde bütünleştirilip, bu bütünlüğün gerektirdiği üslup ve yöntemlerle, daha büyük bir ustalıkla sürdürülmesi, faşizmin ve gericiliğin saflarının seyrekleşmesine, demokrasinin ve sosyalizmin saflarının hızla güç kazanmasına yolaçacaktır.

Demokratik toplumsal muhalefetin örgütlendirilip güçlendirilmesiyle, sosyalist örgütlenmenin daha büyük bir yaygınlık ve derinliğe kavuşturulması birarada başarıldıkça, işçi ve emekçi kitleler kendi deneyleriyle, daha ileriyi, daha tutarlıyı seçeceklerdir. İdeolojik titizlikle politik esnekliğin şimdikinden de başarılı bir şekilde birleştirilmesi en geniş kitleleri ortak ve zafere doğru emin adımlarla gelişen bir mücadeleye katacaktır.

Önümüzde zor günler, önemli görevler bulunduğu açıktır. Ama yarınlara güvenle bakmamızı haklı kılacak çok şey vardır.

GENEL OLARAK BiRLiK SORUNU

Yavuz Çizmeci

Birlik için mücadele taktik bir görev, geçici bir sorun değildir. Devrimci mücadelenin bütün aşamalarında, dünyanın bütün ülkelerinde geçerliliğini koruyan, üstelik mücadeleye daha geniş yığınların katılması, yeni sorunların gündeme gelmesi ile kapsamı büyüyen bir temel mücadele alanıdır. (*«Dayanışma ve Birlik İçin Mücadele» sayfa 7, Çark Başak s. 26 - 27).*

Birlik sorunu uzun süredir sosyalistlerin tartışmakta olduğu bir sorundur. Ve bütün tartışmalara rağmen Türkiye somutunda canlı ve kalıcı bir biçimde gerçekleştirilememiş bir sorundur. Sosyalistlerin genel olarak tartıştıkları, gerçekleştirme yöntemleri aradıkları ve örneğin son on yıldır Türkiye'de çok çeşitli düzeylerde ve çok çeşitli gruplar tarafından denenmesine rağmen gerçekleştiremedikleri demokratik güçlerin birliği sorunu, Türkiye'deki demokratları ve yurtseverleri genel anlamda pek fazla meşgul etmemiş bir konudur. Buna rağmen Türkiye İşçi Partisi'nin 1977 yılındaki Birinci Büyük Kongresinden sonra, Kongre kararları, bu kararlar ışığında Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı ve Genel Sekreterinin, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ve ileri gelenleri ile görüşmeleri, görüşmelerin sonuçları, Türkiye İşçi Partisinin seçimlere katılması, seçim kampanyası ve seçim sonrası tavrı sonucunda demokratik güçlerin birliği sorunu ilerici demokrat çevrelerde daha çok tartışılır bir konu haline gelmiştir. Ne var ki demokratik güçlerin birliği üzerine yapılan tartışmalar genellikle seçim ve seçimlerde güçbirliği temeline oturmaktadır. Bugünün seçim öncesi ve sonrası koşullarında böyle bir tartışma zemininin ortaya çıkması anlaşılabilir. Ancak bütün bu özel koşullara rağmen, demokratik güçlerin birliği sorununun sadece seçimden seçime veya sadece tek tek güncel olaylara göre belirlenemiyeceğinin ortaya konması sosyalistlerin önünde bir görev olarak durmaktadır. Demokratik güç-

lerin birliği, hiçbir şekilde seçimden seçime şu veya bu partiye oy verilmesi demek değildir. Aynı zamanda, güçbirliği, sadece farklı siyasal partilerin liderlerinin masa başında biraraya gelip anlaşmaları veya anlaşmamaları ile belirlenebilecek bir süreç değildir.

Biraz önce belirtildiği gibi güçbirliği seçimle başlayıp biten bir süreç değildir. Güçbirliği hayatın her alanında işçi ve emekçi kesimlerin mücadelesinin en etkin ve en yaygın bir biçimde ve sürekli olarak geliştirilmesi için gerekli bir süreçtir. Seçim için güçbirliği de ancak bu bütünsellik içinde ve somut bir an ve somut bir konu üzerine geliştirilebilecek bir olay olarak ele alındığı takdirde bir anlam kazanabilir. Bu biçimde ele alındığı takdirde güçbirliği kavramını zedelemeyen bir yaklaşım elde edilmiş olur.

Ayrıca belli bir anda ortak bir mücadele programı etrafında güçbirliğinin oluşturulamaması demek, bu olumsuzluğun sonsuza dek sürmesi demek değildir. Mutlaka bütün engeller aşılacak ve demokratik güçlerin birliği kurulacaktır. Bugün için varolan durum ve güçbirliğinin yollarını tıkayan siyasal tavırlar aşılacak, demokratik güçlerin birliği işçi sınıfının politik hareketi öncülüğünde gerçekleştirilecektir.

Bilindiği gibi 20. yüzyıl, insanlık tarihinin yüzkarası faşizmin en yaygın dönemlerini yaşadığı, milyonlarca insanı yokettiği bir yüzyıldır. Faşizmin ve emperyalizmin ideolojik, politik ve askerî düzeylerde ağır yenilgilere uğradığı ve insanlığın yalnızca nefretini kazandığı yüzyıldır. 1917 Büyük Ekim Devrimi ile sosyalizmin yaşanan bir gerçek olarak ortaya çıktığı ve sosyalizmin emperyalizme ve faşizme karşı süratle güçlendiği bir yüzyıldır. Dünyanın birçok yerinde insanlığa rahat bir nefes aldıran anti-faşist mücadelelerin kitlelerin geniş birlik ve dayanışması içinde örgütlendiği ve bugün işçi ve emekçi sınıflar için çok önemli başarılı sonuçlara gebe anti-faşist, anti-emperyalist mücadelelerin bilinçli, düzenli, etkili bir biçimde ve en geniş birliktelikle örgütlenmesinin, geliştirilmesinin gerekli olduğu bir yüzyıldır. Değişik görünümleriyle de olsa birçok ülkede faşizmin varlığını sürdürdüğü ve bu gelişmeye örgütlü, bilinçli, kararlı olarak dur denilmesinin gerekli olduğu yüzyıldır.

Bu yüzden, sömürünün ve baskının egemen olduğu tüm ülkelerde işçi ve emekci sınıflar ve politik örgütleri, bugün, birlik ve dayanışma için olanca güçlerini harcamaktadırlar.

Hemen her ülkede güçbirliği ve dayanışma konusu tartışılmakta, onun oluşturulması için çesitli yöntemler geliştirilmektedir. Bütün bu uğraşların dayandığı temelleri ve işçi sınıfı hareketine kazandırdığı deneyleri, kısa da olsa genel anlamda ele almak, birlik ve dayanışmanın oluşturulması ve geliştirilmesi için yararlı bir araç olmaktadır.

BİRLİK VE DAYANIŞMANIN GEREĞİ VE ÖNEMİ

Çeşitli somut durumlarda, çeşitli isim ve sıfatlarla ele alınan, kimi yerde, birlik, güçbirliği diye, kimi yerde cephe, oirleşik cephe, eylembirliği diye ele alınan konunun özü, işçı sınıfının somut güncel hedefleri ve nihai hedefi olan sosyalizme ulaşabilmesi için kendi sınıfı içinde ve diğer emekçi sınıf ve tabakalarla oluşturması gereken birlik ve dayanışmadır. Ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakaların kurtuluşlarının yolu toplumların sınıfsal yapılarına göre, hangi nedenle hangi düzeyde ve hangi kapsamda olursa olsun, geçerli ve gerçekçi bir birilk ve dayanışmayı oluşturmaktan ve bunu toplumun her kesimine yaygınlaştırmaktan geçmektedir. Bu yüzden de güçbirliği ve dayanışma, biçimi ve düzeyi ne olursa olsun, işçi sınıfı ve emekçi kesimler için son derece önemli ve gerekli bir süreçtir. Ve bu sürecin oluşması ve gelişmesi için mücadele, işçi sınıfının bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır ve oluşturulması ciddî sorumluluklar, yaratıcı gayretler, tutarlı bir esnek tavır gerektirmektedir. Dünya işçi sınıfı tarihi bu konuda zengin deneylere sahiptir.

Güçbirliğinin gerekliliği ve önemi konusunda «Alman İşçi Partisi Programının Kenar Notları»nda Karl Marks, proletaryanın gerçekten devrimci sınıf olduğunu, ama bunun yanında 'işçi sınıfının karşısında bütün öteki sınıflar gerici bir kitleden başka bir şey değildir' yaklaşımının yanlış olduğunu vurgular. İşçi sınıfının diğer sınıf ve tabakalarla iş ve gücbirliği sorununa dikkati çeken bu vurgulamada Karl Marks, Manifesto'dan; «orta sınıflar... proleterya saflarına geçmeleri kaçınılmaz olduğu için... devrimcidirler» alıntısını yapar ve şöyle devam eder «... orta sınıfları, burjuvaziyle birlikte ve hele feodalleri de bunlara katarak işçi sınıfının karşısında tek bir gerici kitle olarak göstermek de bir saçmalıktır»[1].

Bu örnekle de görüldüğü gibi, ıttifaklar sorunu ve bu sorunun üzerine oturması gereken teorik yaklaşımlar daha 19. yüzyılda ele alınmış ve ittifaklar konusunda teorik düzeydeki yanlış ve sekter yaklaşımlar büyük tepki ile karşılaşmıştır. İttifaklar politikasında, dostların ve düşmanların tanımı konusunda, bilimsel sosyalist öğretinin kurucuları daha başından itibaren sorunu son derece ilkeli, dikkatli olarak ele almışlardır.

Dünya devrimci pratiğinin önde gelen liderleri güçbirliği ve dayanışma konusunda sekter davranışlara karşı çıkmış, sık sık konunun önemini ve gereğini vurgulamışlardır.

---

1 Gotha ve Erfurt Programının Eleştirisi, Marx, Engels; Fransızca baskı, s. 34.

«... yokluk içinde yaşayan halkın çoğunluğu kollarını kavuşturup kendi durumlarına karşı kayıtsız ve seyirci mi kalacaklardır? Aralarında varolan program, politika ve taktik ayrılıklardan dolayı kendilerini kapitalistlerin eline bırakarak, onların azgın saldırılarının kurbanı mı olacaklardır? Böyle birşey önerecek kadar saçma düşünen bir tek gerçek halk lideri var mıdır?»[2].

Aynı tutarlı ve sorumlu yaklaşım birçok ülkede günümüzde de devam etmekte, birlik ve dayanışmanın gereği her fırsatta tekrarlanmaktadır.

«Demokrasinin kazanılmasını, devamlılığını ve genişletilmesini sağlamak, her türlü karşı devrim hareketini önlemek ve nihayet kurucu meclisi kurmak üzere serbest seçimlerin yapılmasını sağlamak için çeşitli zamanlarda işçi sınıfının, demokratik güçlerin ve halk kitlelerinin birliğinin, silâhlı kuvvetlerle işbirliği, dayanışma ve yardımlaşma kurması şarttır. Bu birlik, bu ittifak demokratik devrim için ölmek ya da yaşamak sorunudur. Demokrasiye devamlılık sağlamak için her şeyi yapmak zorundayız[3].

İspanya'nın II. Dünya Savaşı öncesi zor günlerinde İspanyol Komünist Partisi Lideri Dolores İbarruri benzer ifadelerle birliğin gereğini ve İspanyol halkının bu birliğe olan ihtiyacını dile getiriyordu.

«İspanya'nın sorunlarını çözümleyecek olanlar ancak İspanyollardır ve yalnızca onların bunu yapmaya hakları vardır. Bugün bizim, şimdiye kadar olandan daha geniş, daha sağlam ve daha etkili bir birliğe ihtiycımız vardır. Bu, millî bir birlik olmalıdır. Bütün halkımızı, hem kendi bölgemizde yaşayan partisiz vatandaşlarımızı hem de işgal bölgelerinde ya zorla ya da kandırılarak faşist kuruluşların etkisine girmiş olan vatandaşlarımızı harekete geçirecek, örgütleyecek ve işgalcilere karşı savaşa hazırlayacak bir birlik olmalıdır»[4].

Emperyalizmin işgaline uğramış bir başka ülke Vietnam'da işçi sınıfı hareketinin önderi Vietnam İşçi Partisi liderleri, işçi sınıfı ve emekçilerin kurtuluşu için benzer şeyler söylüyorlardı ve söylediklerini uzun yıllar süren özverili bir savaş sonunda kanıtlıyorlardı:

«Güçsüz bir sömürge halkı, bir defa bağımsızlık ve barış için ayaklanıp, mücadele için birleşip, savaşmaya karar verirse, emper-

---

2 Georgi Dimitrov, «Barış, Demokrasi ve Sosyalizm Mücadelesinde İşçi Sınıfı Hareketinin Birliği Üzerine.» Seçme Eserler İngilizce baskı s. 6.

3 Bugünkü Portekiz'de Sınıflar Savaşı, Barbara Schilling, Sorun Yayınları s. 87.

4 Jose Sandoral - Manuel Azcarate, İspanya İç Savaşı, Köprü Yayınları, s. 130

yalist bir devletin güçlü saldırgan ordusunu yenecek kuvvete sahiptir»[5].

«Vietnam halkının kurtuluş savaşı, zalim olduğu kadar kuvvetli olan bir düşman karşısında zaferin, ancak, bütün halkı işçi-köylü ittifakı temeline dayanan sağlam ve millî güçbirliği cephesi içinde birleştirmekle mümkün olduğunu ispat eder»[6].

GENEL ANLAMDA İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİ SORUNU :

Tarihsel gerçekler göstermiştir ki, işçi sınıfının mücadelesinin temel ve nihâi hedefi kapitalizmin tasviyesi ve sosyalizmin kuruluşudur. Bu temel ve nihâi hedefin gerçekleşmesi ise ancak işçi sınıfının, işçi sınıfı ve tüm çalışanların örgütlü birliğinin sağlanmasına, bu birliğin hayatın her alanında somut olarak yaşanmasına ve güçlenmesine ve bu birlikteliğin uluslararası düzeyde gerçekleşmesine bağlıdır. Ancak günümüzde kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi içinde çeşitli akımlar ve eğilimler vardır. İşçilerin bir bölümü işçi sınıfı partilerini, bir bölümü sosyal demokratları, geri kalan bölümleri de diğer burjuva partilerini izlemektedirler. Başka bir bölümü de - ki bu durum bazı ülkelerde önemli bir yüzdeyi oluşturmaktadır - politik mücadelenin dışında kalmaktadır. Ve bazı ülkelerde politik mücadelenin dışında kalan işçilerle, sosyal demokrat ve burjuva partilere oy veren işçilerin sayısı, işçi sınıfı partisini seçen veya ona sempati duyan, ona oy veren işçilerin sayısından çok daha fazladır.

Ne var ki bu durum, işçi sınıfı partilerinin mücadelelerini engelleyici, burjuvazinin ve bazı sosyal demokratların dediği gibi işçi sınıfının mücadelesi bakımından umutsuzluğa yolaçabilecek bir durum değildir. Geri ve ileri, tüm kapitalist ülkelerde işçi sınıfı mücadeleleri böyle durumlarla karşı karşıya olabilir. Bugün sosyalizmi inşa eden ülkelerde de işçi sınıfı mücadelesi başlangıcında böyle bir dönem geçirmiştir. Ancak tarihsel gelişme, zamanın işçi sınıfından ve dostları tüm çalışanlardan yana olduğunu göstermiştir ve göstermektedir.

Günümüzde sorun, bu tarihsel gelişmeyi hızlandrımak ve işçi sınıfı hareketinin birliğini ulusal ve uluslararası plânda oluşturmaktır. İşçi sınıfını ve tüm emekçileri sosyal demokrat, burjuva hattâ faşist politikaların etkisinden kurtarıp bilimsel sosyalist politikanın bayrağı altında toplamaktır. Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinin başarısı bu görevin aşılmasında yatmaktadır.

---

5 Vo Nguyen Giop, Halk Ordusu, Sol Yayınları, s. 157.
6 a.g.e. s. 27.

İŞÇİ SINIFI HAREKETİ İÇİNDEKİ ÇEŞİTLİ AKIM VE EĞİLİMLERİN NEDENLERİ

İşçi sınıfı hareketinin ulusal ve uluslararası birliğinin sağlanması görevinin yolu, ayrılıkların maddî temellerinin tesbiti ve giderilmesinden geçmektedir.

Bilim hiçbir olayı tesadüfle açıklamaz. Her olgunun varoluş ve yokoluş nedenleri vardır. İşçi sınıfı hareketi içindeki birlik ve ayrılıkların da maddî, sınıfsal nedenleri vardır. Kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı olan yirminci yüzyılda, emperyalizmin ve kapitalizmin egemen olduğu ülkelerde işçi sınıfı hareketi çok yönlü ve çok çeşitli sınıfsal ve politik güçlerin etkisi altındadır. Bu etkileri olanaklar ölçüsünde ve kısaca sıralamak birlik için mücadelede yararlı olacaktır.

İşçi sınıfı içindeki farklı akımların maddî nedenleri arasında; işçi sınıfının tek düze olmayan yapısı, farklı meslekleri ve farklı becerileri olan işçilerin varlığı, farklı uluslardan ve farklı ırklardan gelen işçilerin varlığı, farklı din ve inançlara sahip işçilerin varlığı sayılabilir. Kapitalistleşme sürecindeki ülkelerde hızlı kentleşme döneminde, işçilerin geldikleri köyler, kasabalar ve iller bile bir ayrılık nedeni olabilmektedir.

İşçi sınıfı hareketine yeni katılan, işçi sınıfı partisine ve sendikalara yeni girenler de farklılıkların bir nedeni olabilmektedir. İşçi sınıfı mücadelesinin okulundan geçmemiş, onun deneyleriyle yoğrulmamış işçilerde, çeşitli biçimlerde burjuva ve küçük burjuva ideolojisinin ve kavramlarının izleri vardır. Partiye ve sendikaya giren işçiler, kendileriyle birlikte bu izleri de getirmekte, daha önce sahip oldukları önyargıları, yanlış düşünceleri belli bir süre daha taşımaktadırlar. Bu izleri işçi sınıfı partisi belli bir süreç içinde silebilmektedir.

İşçi sınıfı hareketindeki ayrılıkların bir önemli nedeni de burjuva ideolojisinin ve politikasının etkileridir. Sınıfsal plânda, işçi sınıfına yeni katılan, emperyalist-kapitalist sömürü ve talan sonucu mülksüzleşen ve yoksullaşan küçük mülk sahipleri, köylüler, küçük işletme sahipleri, esnaflar, bir süreç içinde zorunlu olarak işçi sınıfı saflarına katıldıkça, beraberlerinde burjuva ideolojisini, politikasını, gelenekleri ve ilişkilerini getirmektedirler. Bu eğilimlerin işçi sınıfına yansımasına ve belli ölçüde onun ilişkilerini etkilemesine neden olmaktadırlar.

İşçi sınıfı içindeki farklı ırk, din, mezhep, renk ve kabileden olma bazan ciddî bir ayrılık nedeni olabilmektedir. Amerika'da beyaz-zenci ayrımı, Hindistan, Pakistan, İrlanda gibi ülkelerde din ve mezhep ayrılıkları, Afrika'da kabile ayrılıkları ciddî sorunların kaynağını oluşturabilmektedir. Bazı ileri kapitalist ülkelerde de yabancı göçmen işçi-

lerle yerli işçiler ayrımı önemli boyutlara ulaşabilmektedir. Ve aralardaki sınıf mücadelesinde gerekli birlikteliğin oluşturulmasını engelleyen bir unsur olmaktadır.

Ancak işçi sınıfı içindeki farklılıklar ne olursa olsun, işçi sınıfı içindeki farklılıklara neden olarak sıralanan gerekçeler hiçbir şekilde derin ve sonsuza dek sürecek farklılıklar değildir. Çünkü sınıfsal bir temele dayanmamaktadır.

Ne var ki, bu nedenler, emperyalist-kapitalist sistem içinde burjuvazi tarafından değerlendirilmektedir. Ayrıca, burjuvazi işçi sınıfının birlik ve dayanışma içinde mücadele etmesini engellemek için işçi sınıfı içinde sınıfsal temele dayanmayan ayrılıkları körüklemekte, yapay ayrımlar yaratmaktadır.

İşçi sınıfının birliğinin en büyük düşmanı büyük, tekelci sermaye, emperyalizm ve faşizmdir. Burjuvazi, işçi sınıfı birliğinin kendisi için ne demek olduğunu tarihsel ve güncel deneylerle bilmektedir. Bunun için de bu birlikteliğin oluşmaması, oluşmuş ise bölünüp parçalanması için elinden geleni yapmaktadır. Burjuvazinin işçi sınıfını ve onun hareketini bölmek için kullandığı en etkili ve önemli yöntem ise bir bölüm işçiyi ve emekçiyi başka bir bölüm işçi ve emekçiyle karşı karşıya getirmek, işçi sınıfı içindeki çeşitli sopmaları işçi sınıfı partisine karşı bir almaşık olarak ortaya çıkarmaktır.

Büyük sermayenin işçi sınıfını ve hareketini bölmek için başvurduğu bu yöntemde işçi sınıfının belli kesimlerine ayrıcalıklar tanınması, daha iyi ücretler, daha iyi iş ve yaşam koşullarıyla bazı işçilerin sınıflarına karşı örgütlenmesinde etkin olmaktadır. Bu yöntemin daha gelişmişleri bazı partilerin, kitle örgütlerinin ve sendikalarının başlarına işçi aristokratlarını getirmek ve uzun yıllar işçi ve emekçi kitlelere bunları işçi liderleri olarak kabul ettirmek biçiminde ortaya çıkmakta, bu suretle burjuvazinin ajanları işçi sınıfı içinde uzun yıllar ve oldukça etkili olarak çalışabilmektedirler. Amerikan tipi sendika liderlerinin, sosyal demokrat etiketli partilerin birçoğunda bu yöntemlerin gözlenmesi mümkündür. Ekonomik ve politik mücadelede kitlelerin önderi olmuş bazı üst yönetimlerinin giderek aristokratlaşması ve bilimsel sosyalizmden sapmasına paralel olarak uygulanan yukarıdaki yöntem işçi sınıfı hareketinin birliğinin önüne ciddî engeller koymaktadır.

Aynı paraleldeki başka bir taktik ise çeşitli biçimlerde ve görünümlerdeki bazı reformların burjuvazi tarafından uygulanmasıdır. Bu tür reformlar, işçi sınıfının mücadelesini durdurmak, ertelemek ve yolundan çıkarmak için, kısacası devrimi engellemek için uygulanan ve oldukça etkili olan, birçok kişi ve gurubun aklını çelerek işçi sınıfı mü-

cadelesini sosyal demokrasinin ve giderek burjuvazinin peşine takan bir yöntemdir. Ne varki reformlar çoğunlukla işçi sınıfının örgütlü mücadelesi sonucu burjuvazinin uygulamak zorunda kaldığı tedbirlerdir.*

Burjuvazinin bölme politikasının en etkin araçlarından birisi kapitalizmin propogandasıdır. Bir yandan kapitalist yaşam şeklinin nimetleri üzerine, hürriyetçi, demokratik, büyük ve zengin toplum sloganlarıyla, diğer yandan da anti-komünist anti- sovyetik propoganda ile, kapitalist toplum işçi sınıfı için özlenen bir toplum olarak gösterilmekte, sosyalist toplum ise umacı olarak gösterilmek istenmektedir. Radyo, televizyon, film, gazete, dergi, kitap ve benzeri kitle iletişim araçlarıyla işçi sınıfı partileri ve liderleri için kuşku ve düşmanlık yaratılmak ve sosyalizmin başarıları gizlenmek istenmektedir. Böylelikle işçi sınıfı parti ve liderlerinin işçi sınıfının birliğini sağlama yolunda kitlelerle kuracakları ilişkilere ciddi engeller konulmaktadır.

İşçi sınıfının birliğini tehdit eden en başta gelen etken işçi sınıfının kendi içinde barınan sağ ve sol oportünistlerin varlığı ve faaliyetleridir. Özellikle sosyal demokrat partilerin sağ kanat liderleri ve reformist sendikacılar işçi sınıfı birliğinin ana düşmanlarındandır. Bunlar bir yandan işçi sınıfının birliğine sahip çıkar gibi görünüp, işçi sınıfının birliğinin bölünmesine karşı çıkıp bu ayrılıkların kötülüklerinden bahsederken, diğer yandan bölünmüşlüğün nedeni olarak işçi sınıfı partilerini gösterirler. Burjuvaziyi ve oportünistleri temize çıkarırlar. Daha da ileri giderek bazan bilimsel sosyalist partileri, işçi sınıfının birliğinin düşmanları olarak ilan eder ve onların birlik önerilerini stratejik bir yaklaşım olarak değil de taktik bir manevra olarak görürler ve gösterirler. Sosyal demokrat partilerin sağ kanat liderleri ayrıca işçi sınıfı partileri ile sosyal demokratların hiçbir alanda hiçbir ortak yanlarının olmayacağını ilan ederler. Sosyal demokrat partilerin işçi sınıfı partileriyle «birleşik cephe veya politik işbirliğinin herhangi bir biçiminin oluşturulması düşüncesini» reddetmesi daha 1956'da Sosyalist Enternasyonal liderleri tarafından dile getirilmiştir. Aynı tavır 1962 Sosyalist Enternasyonal program belgelerinde ve 1969'daki Onbirinci Kongre kararlarında yer almıştır. Gerçi Sosyalist Enternasyonale bağlı bazı partilerin tavırları giderek güçbirliği ve işbirliği konusunda daha olumlu hale gelmektedir. Ancak, en belirgin olarak Fransa'da ortaya çıkan ve şimdiden olumlu sonuçlarını vermeye başlayan bu tavır Sosyalist Enternasyonal'e bağlı diğer partilerce yaygın olarak benimsenmiş değildir.

---

* *Bu yüzden reformlara işçi sınıfının ve burjuvazinin bakış açısı farklıdır. Büyük sermaye reformları işçi sınıfı hareketini engellemek, işçi sınıfı ise daha ileri ekonomik ve demokratik haklar elde etmek için ister.*

Diğer taraftan, Troçkistler, Maoistler ve aynı paraleldeki diğerleri ile bazı işçi sınıfı partilerindeki sekter unsurlar, işçi sınıfının birliğinin önündeki ciddi engellerdir. Sağ kanat Sosyal Demokrat liderlerinden farklı bir yolda yürümekle birlikte, nesnel olarak onlarla aynı şeyi söylemekte, aynı tavrı almakta ve işçi sınıfı partileri ile sosyal demokrat partilerinin ortak bir mücadele içinde olamayacaklarını savunmaktadırlar. Sosyal demokrat partiler ve üyelerine karşı keskin bir tavrın en tutarlı devrimci tavır olduğunu savunmaktadırlar. Bu anlamda işçi sınıfı birliğini zedelemekte, güçbirliğini geçici ve taktik bir sorun olarak görmektedirler. Bu unsurlar, birlikteliğin oluşturulması mücadelesinin doğru yollarının ve biçimlerinin bulunmasını engellemektedirler.

İşçi sınıfı içindeki ve politik mücadeledeki farklılıkların derin ve sürekli farklılıklar olmadığı konusunda titizlik göstermek gerekmektedir. Çünkü bu konuda bir yandan burjuvazi, diğer yandan sosyal demokrat hatta sosyalist görünümlü kişi ve politik hareketler bölücü bir spekülasyon ortamı yaratmaktadırlar.

Burjuvazinin yarattığı spekülasyon geleneksel anti-komünist propoganda ile birlikte işçi sınıfı hareketini güçsüz, bölünmüş, birbirine düşmüş kişi ve partilerin hareketi olarak göstermek temeline dayanmaktadır. Bir yandan «komünistlerle iş ve güçbirliği yapıyorlar» diyerek sosyal demokratların işçi sınıfı partileriyle güçbirliği yapmalarını engellemek isteyen ve bu konuda birçok ülkede başarılı olan burjuvazi, diğer yandan işçi sınıfının bölünmüşlüğünü işlemekte ve emekçi kitlelerden dolaylı olarak destek aramaktadır.

Ne yazık ki bir koldan burjuvazinin yarattığı bu spekülasyona, diğer koldan işçi sınıfının sınıf birliğine ve gücüne inanmamış ilerici, demokrat ve sosyalist görünümlü kişi ve politik çizgiler katılmaktadırlar. İşçi sınıfının bölünmüşlüğü imajını sürekli olarak ve çoğu zaman abartarak işlemekte ve böylelikle burjuva, sosyal demokrat partilere destek istemektedirler.

İşçi sınıfının birliğinin önündeki engeller bunlardır. İşçi sınıfı dünyanın her köşesindeki deneyleri ve bilimsel sosyalist öğretinin kılavuzluğunda bu engelleri aşmaktadır. Çünkü bu engellerin maddî temelleri derin, sürekli ve uzlaşmaz çelişkilere dayanan engeller değildir. İşçi sınıfının birliği için gerekli ve yeterli neden vardır.

İŞÇİLERİN BİRLİĞİ İÇİN YETERLİ KOŞULLAR

İşçi sınıfının birliği için yeterli koşullar vardır. Bu koşullar kapitalist sistemin kendi içinde nesnel olarak bulunmaktadır. Kapitalist ekonominin taşıdığı çelişkiler, burjuvazinin iç ve dış politikasındaki

bunalımlar, devrimci ve demokratik güçlerin gelişen mücadelesi, birliğin maddî temelini oluşturmaktadır.

İşçilerin birliği öncelikle ve temel olarak bir sınıf birliğidir, sınıf temeline oturmaktadır. Bu birlik, vasıflı - vasıfsız az ve çok gelirli ve tümü kapitalistler tarafından sömürülen ve bu yüzden de maddî koşullarının ve görüşlerinin farklılıklarına rağmen nesnel olarak birlik içinde olan, olması gereken işçilerin sınıf birliği temeline oturmaktadır. Ve ancak bu temel üzerine kurulan ortak çabalar sömürüyü azaltmakta ve ortadan kaldırmaktadır.

Günümüzde işçilerin haklarını korumak ve bilimsel - teknolojik devrimin olumsuz sonuçlarına karşı çıkabilmek için ortak eylemlere olan gereksinim, birliği gerektiren en önemli koşullar arasındadır. Kapitalist sistemdeki emek - sermaye çelişkisinin yanında, bilimsel teknolojik devrim işçi sınıfının çeşitli kesimlerini değişik ölçü ve biçimlerde etkilemektedir. İşsizlik bunlardan biridir. Kapitalizmin derinleşen bunalımı ve bilimsel teknolojik devrim işsizliği arttırmıştır. Özellikle genç ve yaşlılar arasında işsizlik oranı artmaktadır.

Kapitalist - emperyalist sistemin artan bunalımları karşısında burjuvazi işçi sınıfı hareketini yumuşatmak için sözde reformlar ileri sürerken, baskıcı yöntemleri de gözardı etmemektedir. Demokratik ülkeler olarak nitelendirilen ülkelerde bile baskıcı yöntemler denenmekte emekçi halkın, sendikaların ve işçi sınıfı partilerinin, hatta parlementonun ve yerel yönetimlerin varlıkları, demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlanmak istenmektedir. Devletin yürütme organlarının yetki alanları genişletilmekte, baskıcı rejimler oluşturulmaktadır. Askerî darbelerle veya çeşitli yollarla gerici ve faşist iktidarlar kurulmaktadır. Bu girişimler, işçi sınıfının ve diğer emekçi kesimlerin varlığını tehdit etmekte, haklarını geniş ölçüde kısıtlamaktadır ve bu yüzden de işçi sınıfının hak ve özgürlüklerini korumak ve geliştirmek için mücadele gerekli ve zorunlu olmaktadır.

Batı Almanya, Belçika, İtalya gibi ileri kapitalist ülkelerdeki kapitalizmin bunalımlarından hoşnut olmayan kitleleri örgütlemek ve işçi sınıfı partilerine almaşık olmak isteyen yeni-faşist akım ve örgütlerin kurulması ve gelişmesi de faşizme karşı birliğin nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

İşçi sınıfı, safları arasındaki birliğini gerçekleştiremediği yer ve zamanlarda gerici, faşist rejimlerin kurulabildiği ve geliştirilebildiği gerçeğini unutmamaktadır.

İşçi sınıfının birliği sadece gerici güçlere karşı varlığını ve haklarını korumak gibi edilgen bir işlev için gerekli değildir. Birlik, aynı zamanda, ekonomik, demokratik ve politik alanlarda yeni kazanım-

ların elde edilmesi gibi aktif birtakım görevler için de gereklidir. Yani birlik yalnızca savunma için bir sorun değil, aynı zamanda yeni haklar elde etme ve nihaî zafer olan iktidar olma için de gerekli bir görevdir. Bu haklar, yeni ekonomik ve demokratik hakların yanında, demokratik planlama, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik konularında demokratik reformlar şeklinde somut isteklere dayanmaktadır. Politik alandaki demokrasinin yanında ekonominin de demokratikleştirilmesi için, yani ekonominin fabrika ve ulus çapında yönlendirilmesinde işçilerin ve sendikaların yetkilendirilmesi için verilen mücadelede birliğin diğer bir maddî temelini oluşturmaktadır.

Anti-komünizme ve anti - sovyetizme karşı mücadelede işçi sınıfının birliği önemli direklerden birini oluşturmaktadır. Askerî blokların dağıtılması için, silâhlanma yarışına son verilmesi için, halkların maddî ve manevî tüm değerlerinin savaş ekonomisi yolunda anlamsızca israfını önlemek için, haksız savaşlarda, emperyalist savaşlarda insanların hayatını emperyalizmin insafsız eline teslim etmemek için verilecek mücadele, ortak mücadele platformunun bir parçasını oluşturmaktadır.

Emperyalizme karşı, yabancı sermayeye karşı, yeni - sömürgeciliğe karşı ulusal bağımsızlık için verilecek mücadelede işçi sınıfının birliğinin temelinde önemli ve geniş bir alanı kapsamaktadır. Anti-emperyalist platform işçi sınıfının ve tüm demokratik güçlerin birleştiği bir temel olarak sadece geri kalmış kapitalist ülkeler için değil, aynı zamanda ABD'nin NATO ve benzeri örgütlerin üslerinin bulunduğu, nükleer başlıklı silahlarının kurulduğu ileri mevziler durumunda olan Japonya, İtalya, Belçika, İzlanda, İngiltere gibi ülkeler için de gereklidir.

İşçi sınıfının birliği için mücadele taktik bir sorun ve geçici bir mücadele değildir. İşçi sınıfı partilerinin tarihlerinde görülmüştür ki, devrimci mücadelenin yükseldiği veya gerilediği tüm koşullarda, işçi sınıfı partileri birlik için mücadeleyi temel stratejik bir ilke olarak benimsemişler ve bunun gerçekleşmesi için savaşmışlardır. Enternasyonal yürütme komitesinin 1921'de geliştirdiği «Güçbirliği» tezi 1935 3. Enternasyonalde, 1957, 1960 ve 1969 Uluslararası Toplantılarında derinleştirilip, zenginleştirilerek, sosyalist devrimin zaferine kadar geçerli bir tez olarak kabul edilmiştir. İşçi sınıfı partileri faşizme ve emperyalizme ve gericiliğe karşı bu tezin gerçekleşmesi yolunda, işçilerin bir tek sınıfsal güç halinde birleşmesi için tüm güçleriyle çalışmaktadırlar. Bu çabanın başarılı sonuca ulaşmış ve ulaşamamış zengin deneyleri, sosyalistlerin, sosyal demokratların, ilericilerin ve yurtseverlerin önünde yeni adımlar için değerlendirilecek bir hazine olarak durmaktadır.

GENEL DEMOKRATİK GÜÇLERİN BİRLİĞİ İÇİN NESNEL KOŞULLAR

Bir oluşumun varlığını istemek ve iyi niyetle hareket etmek başkadır. O süreci gerçekleştirebilmek başkadır. Sürecin gerçekleşmesi için istek ve iyi niyet yetmemektedir. Sürecin gerçekleşmesi için sadece nesnel koşulların olgunluğu da yetmemektedir. Hem nesnel koşulların varlığı, hem de örgütlü, girişkenliğe dönüşmüş bir politika, sözkonusu sürecin varlığı ve gelişmesi için zorunludur.

Bu zorunluluk, her süreçte olduğu gibi, demokratik hareketlerin birliği için de gereklidir.

Günümüz koşullarında, güçbirliğinin nesnel koşulları vardır ve her geçen gün öznel engelleri aşma yolunda ileri bir konuma gelmektedir. Sömürünün ve zulmün hüküm sürdüğü her yerde bu gereksinim devrimcilerin önüne gelmekte ve kendini dayatmaktadır.

Çünkü, demokratik hareketlerin birliği için gerekli maddî koşullar gerçekten vardır:

Emperyalist - kapitalist sistemin artan baskısından işçi sınıfı zarar görmekte, demokratik hak ve özgürlüklerin yokedilmesi için gerici güçler elbirliği yapmaktadırlar. İşçiler, yaşamlarının ve toplumsal, politik haklarının sermayenin artan baskısı altında olduğunu bilmektedir.

Artan baskı ve sömürüyü yaşayan tek başına işçi sınıfı da değildir. İktidarların aktif katkılarıyla, tekeller, tekel dışı tüm kesimleri, yani tarım, bir bölüm sanayii, ticaret ve hizmetlerin belli kesimlerini denetim altına almakla tehdit etmekte ve hatta denetim altına almaktadır. Özellikle emekçi halkı kitleleri bütün kesimleri büyük sermayenin artan baskısını bizzat yaşamaktadır. Demokratik haklar sorunu bütün boyutlarıyla, aynı zamanda ayrışan köylülüğün, kent orta tabakalarının, gençliğin ve aydınların sorunları olmaktadır.

Küçük ve orta köylülerin yoksullaşması hızla artmaktadır. Köylüler, iktidarlar ve büyük şirketler, bankalar yoluyla emperyalist sistemin birleşik güçleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin kapitalist ülkelerde kendi kendine yeten köylü kesimi, resmî olarak kabul edilmiş plan dönemlerinde giderek erimektedir.

Bu yüzden küçük ve orta çiftçilerin büyük sermayeye ve politikalarına karşı çıkması sürpriz değildir.

İleri ve orta derecede gelişmiş kapitalist ülkelerde, tekel dışı burjuvazinin çeşitli grupları da artan ölçüde ekonomik baskı altına girmektedir. Küçük ve orta çaplı sermayedarlar eski ekonomik ve malî bağımsızlıklarını yitirmektedir. Ve giderek büyük şirketlerin - tekel-

lerin acentaları veya ticarî temsilcileri haline gelmektedirler. Söz konusu gelişme ise burjuvazinin bu kesiminde, sorunlarının nedeninde büyük sermayenin politikalarının yattığı düşüncelerini doğurmaktadır. Ve giderek demokratik muhalefetin içinde yer almalarının maddî temelini oluşturmaktadır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki tekel-dışı sermaye ile tekelci sermaye arasında temel, uzlaşmaz bir çelişki yoktur. Bu dönem dönem bir kenara itilebilen, dönem dönem su yüzüne çıkan bir çelişkidir. İşçi sınıfının sermaye ile olan çelişkisi gibi uzlaşmaz değildir. Demokratik güçler içinde düşünülebilecek olan kesimler bu açıdan da sürekli olarak değerlendirilmelidir.

Kapitalizm aynı zamanda aydınları, öğretmenleri, mühendisleri, memurları, teknisyenleri de sömürmektedir. Ekonomik baskıyla birlikte anti-demokratik ve politik baskılar da artmakta, çalışanların bu kesimleri işçi sınıfının yakın müttefikleri haline gelmesi için şartlar oluşmaktadır.

Hem ileri kapitalist ülkelerde, hem de geri kalmış ülkelerde gençlik hareketi sosyal mücadelenin önemli ve etkin bir gücüdür. Her yıl milyonlarca genç kız ve erkek işçi sınıfının saflarına katılmakta, artan baskı ve sömürü karşısında işçi sınıfının mücadelesinde aktif rol almaktadır. Gençliğin yığın hareketleri ve gelişen politik hareketleri geniş ölçüde burjuvazinin yurt ve dünya politikasına karşı yönelmekte, burjuvazinin bunalımını derinleştirmektedir. Bu mücadelenin içinde özellikle, kapitalizmden hiç bir gelecek beklemeyen genç işçilerin sayısı hızla artmaktadır.

Toplumun çeşitli kesimlerinin mücadelesini tanımlayan bu süreçlerin tümü emperyalist-kapitalist sisteme ve onun bir parçası olan büyük sermayeye karşıdır. İşçi sınıfının, yoksul ve orta köylülüğün, kent orta tabakalarının, aydınların, öğretmenlerin, memurların, teknik elemanların, öğrencilerin ve hatta belli ülkelerde din adamlarının çıkar ve istekleri aynı doğrultuda büyük bir dalga halinde bütünleşmektedir. Bu kesimlerin gelişen güçbirliği faşizmin ve emperyalizmin kaynağını ve sosyal dayanaklarını daraltmaktadır.

Bu yüzden, ilerici, demokratik, yurtsever güçlerin bağımsızlık demokrasi sosyalizm mücadelesi yolunda ve ortak bir platform çerçevesinde çok çeşitli düzeylerde oluşturabilecekleri güçbirliğinin maddî koşulları giderek elverişli hale gelmektedir.

İŞÇİ SINIFI HAREKETİYLE SOSYAL DEMOKRASİNİN GÜÇBİRLİĞİ

İşçi sınıfı partileri işçi sınıfının ve demokratik güçlerin birliğinin oluşturulmasında, öncelikle sosyal demokrat partilerle eylem birliği-

nin oluşturulması çalışmalarına ağırlık vermişlerdir. Ve eylem birliği çalışmalarını gelecekte ileri bir güçbirliğinin oluşturulmasının önkoşulu olarak değerlendirmişlerdir.

Bu yaklaşımın maddî nedeni, sadece, sosyal demokrat ve bilimsel sosyalist partilerin ideolojik olarak işçi sınıfı partilerine en yakın partiler olmaları değildir. Esas neden, kapitalist ülkelerde sosyal demokrat partilerin işçi sınıfı içinde ve demokratik hareketlerde önemli bir güç olarak ortaya çıkması ve peşinden sürükleyebildiği, en azından seçimlerde oyunu alabildiği milyonlarca kişinin olması ve işçi sınıfı içinde önemli bir kitle tabanına sahip olmasıdır. Bugün dünyada 60 sosyal demokrat nitelikli parti vardır. Bunların kırk ikisi Sosyalist Enternasyonal'e üyedir ve Sosyalist Enternasyonal yirmi milyona yakın üyesi ve denetleyebildiği seksen milyona yakın seçmeni ile önemli bir politik güçtür.

İşçi sınıfının birliği konusunda mutlaka gözönüne alınması gereken bu sosyal demokrat güç, bazı ülkelerde ilerleyerek yeni mevziler kazanmakta, iktidar olma şansını elde etmekte, bazı ülkelerde ise gerilemekte ve hatta iktidarda olan bazıları iktidardan uzaklaştırılmaktadırlar. Ama sonuç olarak Sosyal demokrat partiler mutlaka ülkelerin politik hayatında önemli yeri olan politik birer güç halindedirler. Bunlardan bir kısmı oportünist bir tavır içinde kesinlikle anti-komünist politika izlemekte ve burjuvazi ile işbirliği yapmaktadırlar. Sol kanat sosyal demokratlar ise işçi sınıfının bilimsel sosyalist partileriyle güçbirliği oluşturmaktadırlar.

Güçbirliği oluşturulur ve geliştirilirken sosyal demokrasi her ülkede farklılıklar gösteren bu özellikleriyle dikkate alınmak durumundadır. Örneğin, II. Dünya Savaşı döneminde anti-faşist mücadelede işçi sınıfı partileriyle omuz omuza olan sosyal demokratlar, savaş sonrası sağa kayarak anti-komünist bir çizgi izlemişlerdir. İşçi sınıfının birlik ve dayanışma içinde mücadelesini ve bunun yanında sınıf mücadelesinin temel ilkelerini reddeden sosyal.demokrasi, soğuk savaş döneminin başta gelen uygulayıcısı olmuştur. Ayrıca işçi sınıfı partilerine sürekli ve ciddi saldırılarda bulunan sosyal demokrasi, işçi sınıfı partilerini, Sovyetler Birliği'nin çıkarlarına hizmet etmekle, ihanetle suçlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrası soğuk savaş anti-komünizmi ile yan yana gelişen bu tavır hâlâ birçok Sosyalist Enternasyonal partisine egemendir.

«Burjuvazi, sosyal demokratlardan hiç bir zaman çekinmemiştir, tersine iktidarını sağlamlaştırabilmek için onlara ihtiyaç bile duymuştur; pek çok durumda onları yardıma çağırmıştır. Sermayeye zarardan çok yarar getiren yarım yamalak reformlar başlatarak, kitlelerin

kararlı bir iktidar mücadelesine girişmelerini engelleyerek ve komünistlerle savaşarak sosyal demokratlar «etkili oldukları» her yerde burjuva devletinin koruyuculuğunu yapmışlardır»[7].

«1970'lerden önce hiç bir sosyal demokrat güç «soğuk savaş»a son verilmesini ciddi olarak ve uluslararası çapta savunmamıştır»[8].

Sadece bunlarla yetinmeyen sosyal demokrasi çoğu yerde anti-komünist kampanyalara katılmıştır.

«En yakın zamanlarda, her iki parti arasındaki ilişkilerde su yüzüne çıkan güçlüklerin başlıcası; Sosyalist Partinin sağa dönüş manevraları ve en tutucu güçlerle belirli bir görüş birliği içinde olmasıydı. Politik olaylar içinde ittifaktan uzaklaşarak, SP'nin başlattığı öfkeli bir anti-komünist kampanya ve propaganda birçok durumlarda Portekiz Komünist Partisi'ne karşı «kutsal ittifak» kurma denemeleri ve ileri sürdüğü görüşleri, Portekiz devriminin gerçeği ile uyuşmuyordu»[9].

İşçi sınıfı partileri sosyal demokratların bu tavrını bilmekte, eleştirmekte, üyelerine, sempatizanlarına ve en geniş çevreye anlatmakta, birliğin gerçekleştirilmesi ve güçlendirilmesi için ellerinden gelen çabayı harcamaktadırlar. İşçi sınıfı partileri Sosyal Demokratların anti-komünist propagandalarının, sınıf işbirliği politikalarının yanında, onların ideoloji ve politikalarındaki çelişki ve karmaşıklığı ve birçok ülkede oynadığı politik rolü değerlendirmektedirler. İşçi sınıfının demokratik güçlerin birliği için mücadele bu değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. İşçi sınıfı partileri birçok sosyal demokrat liderin burjuvaca ve anti-komünist görüşlerini bilerek ve ona rağmen, sosyal demokrat partilerin sadece liderlerden oluşmadığını, o partinin içinde ve tabanında var olan işçi ve emekçileri düşünmektedirler. Çıkarları nesnel olarak kapitalizmin karşısında olan sosyal demokrat eğilimli işçi ve emekçilerin politik tavırlarının ortak mücadele içinde gelişeceğini göz önüne almaktadırlar. Bunun için işçi sınıfı partileri, sosyal demokratların sadece lider kadrolarına bakıp onlara karşı tavırlarını tesbit etmezler. Sosyal demokrasiye karşı tavır sınıfsal yaklaşımların sonucu, uzun vadeli ve birliğe açık bir tavırdır. İşçi sınıfı partileri sosyal demokratların sadece olumsuz özelliklerini değil, bunlarla birlikte olumlu, demokratik ve sosyalizme açık özelliklerini de ele alırlar ve her iki yanlı özelliklerini değerlendirirler. Bu yüzden de sosyal demokrat partilerle ortak görüş ve hedef birliklerinin olduğunu, bunların ise güçbirliği için yeterli olduğunu savunurlar.

---

7 *Ernst Henry,* Solun Güçbirliği, *Konuk Yayınları, s. 14.*
8 *a.g.e. s. 22.*
9 *B. Schilling,* Bugünkü Portekiz'de Sınıflar Savaşı, *Sorun Yayınları, s. 138.*

Daha yüksek ücretler için, daha iyi iş ve yaşam koşulları için, işçi ve emekçilerin demokratik hak ve özgürlükleri için, işçi sınıfı partilerinin ve işçi sendikalarının hakları için, gerici ve faşist rejimlere karşı, emperyalizme ve yabancı sermayeye karşı ulusal bağımsızlık için mücadelenin, sosyal demokrat partilerle işçi sınıfı partilerinin birlikte mücadeleyi gerektirdiği ve bunun zemininin hazırlandığı 1969 Uluslararası toplantısında da dile getirilmiştir.

İşçi sınıfı partileri bütün bu samimî birlik çabalarında bulunurken hiç bir zaman sosyal demokratlarla aralarındaki ideolojik farklılıkları bir kenara bırakmazlar. Bu farklılığın bilincinde olarak ve işçi sınıfının acil talepleri için, güncel sorun olan demokratikleşme için ve hatta uzun dönemde burjuvaziyi iktidardan uzaklaştırıp iktidar olmak için sosyal demokratlarla işbirliği yaparlar. Politik esneklikle ideolojik titizliği ve işçi ve emekçi kitleleri sosyalizme kazandırmak için mücadelesini birbiriyle bütünleştirirler.

Bugün, kapitalist ülkelerde sözkonusu güçbirliğinin çoğunlukla gerçekleştirilemediği ve henüz başlangıç aşamasında olduğu bilinen bir gerçektir. Güçbirliğinin gerçekleşememesinin en önemli nedenlerinden birisi sosyal demokrasinin burjuvaziyle yaptığı sınıf işbirliği ve anti-komünist tavrıdır. Bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyalizm mücadelesinde birliğin oluşmasında sosyal demokrasinin bu tavırlarından vazgeçmesi gerekli ve zorunlu bir adım olarak ortada durmaktadır. Bu yönde ileri adımların atıldığı Fransa, İtalya, Japonya, Hindistan, İspanya gibi ülkelerde de sosyal demokrasinin, şartlandığı ve şimdiye dek savunduğu gibi, «komünistlerle işbirliği yapmış olduğu için» kaybı değil, kazancı olmuştur ve olmaktadır. Fransa'daki son yerel seçimlerde en açık biçimde ortaya çıkan bu somut durum, öncelikle işçi sınıfı ve emekçiler için, işçi sınıfı partileri ve sosyal demokrat partiler için olumlu sonuçlar getirmiştir ve birçok bölgede sol partilerin yerel yönetimlere gelmesini sağlamıştır. Bu sonuçlar herkes için, bu arada sosyal demokratlar için öğreticidir. Benzer kazanımlar II. Dünya Savaşı döneminde birçok ülkede elde edilmiştir ve sonuçları hâlâ olumlu etkilerini sürdürmektedir.

Aynı şekilde sağ kanat sosyal demokrasinin anti-komünist tavrından ve sınıf işbirliğinden vazgeçmemesi ve güçbirliğine yanaşmaması, işçi sınıfına, emekçilere, partilerine (ve bu arada sosyal demokrat partilere) sadece zarar getirmektedir. Örnekleri II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde pek çoktur ve en sonuncusu da Hindistan'daki seçimlerde sosyal demokratların iktidarı gerici koalisyonuna kaptırmasıyla **ortaya çıkmıştır.**

GÜÇBİRLİĞİNİN ANLAMININ KAVRANMASI

Faşizmin, emperyalizmin, tekellerin ve gerici güçlerin egemenliklerini sürdürdükleri her ülkede, güçbirliği sosyalistlerin, ilerici, demokrat ve yurtseverlerin istedikleri, bunun için iyi niyetli bir çalışmaya ve özveriyle yürüttükleri bir süreçtir. Ancak, sadece iyi niyetlerden ibaret olan çabaların yeterli olmadığı da bir gerçektir. İyi niyet unsuru, güçbirliğinin oluşmasında gerekli ve yararlı olan öznel bir unsurdur. Güçbirliğinden yana herkesin ve her politik hareketin iyi niyet unsuruna sahip olması önemlidir. Ne var ki, bunun yanında çok daha önemli koşulların yerine getirilmiş olması gereklidir.

Erken doğan çocuğun ve doğumu çok geciken bir çocuğun yaşama şansı ne kadar az ise, gerekli koşulları, ideolojik, politik ve örgütsel düzeydeki hazırlıkları yerine getirilmeyen bir güçbirliği çalışmasının yaşama şansı da o kadar azdır. O nedenle her alanda olgunlaşmış bir güçbirliğini başlatmak, olgunlaşmayı sağlamak ve hızlandırmak için çalışmak, (aynı zamanda zamanında gerçekleşmesi ve gecikmemesi için çaba harcamak) son derece önemlidir.

Güçbirliğinin anlamının (doğru olarak) kavranması, güçbirliğinin oluşması sürecinde önemli ve aşılması gereken bir noktadır.

Güçbirliğini çok farklı siyasî çizgilerin matematiksel toplamı olarak görmek ve güçbirliğini böyle anlamak son derece yanlıştır. Güçbirliği, birbirinden çok farklı noktalara varmış, politik örgütlerin matematiksel toplamı değildir.

Toplumsal mücadelede de her politik örgüt birlik için biraraya gelemez, getirilemez. Birliktelik ne kadar geniş tutulursa tutulsun, birliğin üzerine inşa edildiği sağlam bir platform olmak zorundadır. Bu platformun da asgarî somut sorunlara dayalı bir ortak programı ve ortak dili bulunmalıdır.

Fizikte, güç, birim zamanda yapılan iş demektir. Yani bir yerde güç'ten sözedilebilmesi için, orada yapılmış veya yapılmakta olan bir işin olması zorunludur. Dolayısiyle iş yapma yeteneğine sahip maddî bir kuvvetin olması gerekir. Bir kuvvetin, bu kuvvetin gerçekten bir iş yapma yeteneğinin var olmadığı yerde güçten sözetmek olanaksızdır. Böyle bir yerde güçbirliğinden **sözetmek ise hepten** olanaksızdır.

Soyut 'güç olma' iddiaları yetmediği gibi, gücün potansiyel olarak varlığı da yetmez. Bu potansiyelin istendiği anda ve istendiği konumda yararlanılabilir bir güç haline getirilmesi, bu anlamda örgütlenmesi diye bir sorun vardır. Yani, doğada bir potansiyel olarak var olan sudan enerji üretimi ve sulama için nasıl bir baraja ihtiyaç varsa, toplumda var olan geleceğe yönelik potansiyelin de bir barajı olması,

bir barajda kontrollu bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. Tıpkı barajlar gibi, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin potansiyel güçlerinin de ancak örgütlenmiş bölümleri güçbirliği için yararlı ve gereklidir.

Birlik ve dayanışma sorununu basit bir toplama-çıkarma işlemi olarak görmenin ötesine çıkabilen bir noktaya varma ve bu sorunu tüm boyutlarıyla ele alabilme birlik ve dayanışmanın gerçekleşmesi için ileri bir adım olmaktadır.

GÜÇBİRLİĞİ ÇOK FARKLI BİÇİMLERDE VE ÇOK FARKLI DÜZEYLERDE OLUŞTURULABİLİR

Güçbirliği konusunun evrensel özellikleri olduğu gibi, ulusal özellikleri de vardır. Bir ülkede yapılan sınıf tahlilinin ve buna dayanılarak oluşturulan güçbirliğinin mutlaka başka bir ülkede aynen oluşması gibi bir zorunluluk yoktur. Somut koşulların gerektirdiği bir tanım, kapsam ve biçim, güçbirliğinin çok çeşitli şekillerinin yaratılmasını sağlayabilir.

«Doğal olarak birleşik cephenin gerçekleştirilmesi, değişik ülkelerde **değişik** biçimlerde olacaktır. Emekçilerin örgütlerinin niteliği, içinde bulundukları koşullar ve ulaşmış oldukları siyasal düzey; o ülkenin kendine özgü durumu, uluslararası işçi hareketinin gelişmesinde beliren değişiklikler v.b. bu değişik biçimleri etkileyecektir.

Bu biçimler arasında şunlar sayılabilir: Emekçilerin her ayrı olayda belirli fırsatlarla, kişisel isteklere göre değil, ortak bir platforma dayanarak yürütecekleri eşgüdümlü eylem birliği; her ayrı fabrikada veya sanayinin tümünde yöresel, bölgesel, ulusal veya uluslararası çapta emekçilerin ekonomik savaşını örgütlemek, politik kitle eylemini yürütmek; faşist saldırılara karşı savunma örgütlemek; siyasal tutuklulara ve ailelerine yardım etmek; gericilikle savaşmak; kooperatif hareketi, kültürel çalışmalar, spor gibi alanlarda gençliğin ve kadınların çıkarlarını korumak için eylem birliği v.s.»[10].

«Politik olmayan demokratik gruplar» arasındaki birlik sorununu bile düşünen Portekiz Komünist Partisi'nin, birliğin kapsamı konusundaki görüşleri de evrensel ve ulusal karakterleri taşımaktadır.

«Bu mücadelede (demokratik mücadele) işçi ve öğrenci gençlik ön safta bulunmaktaydı. Köylülerin, küçük esnafların, doktorların ve öğretmenlerin savaşı, halkın çıkarlarının savunulması uğrunda çabalar, bütün bunlar, anti-faşist hareketin tekelci olmayan özelliğini ve hareketin sosyal ve politik tabanı, hedeflerinin ve örgüt biçimlerinin

---

10 G. Dimitrof, «Faşist Saldırı ve Emekçi Sınıfların Faşizme Karşı Savaşında Enternasyonalin Görevleri», Seçme Eserler, *İngilizce baskı s. 587.*

çok yönlülüğü, halk kavgasının kural dışı fakat sınırsız özelliklerini göstermektedir...

...Halk hareketi, küçük ve orta esnaf, sanayiciler, zanaatkârlar entellektüelleri ve köylülüğü kapsar.

Bütün bu sınıf ve tabakalar; özgürlüklerin sağlamlaştırılmasında, demokratik rejimin oturmasında ve tekelci efendilerin ve büyük mülk sahiplerinin sömürüsüne karşı yürütülecek bir politikada ortak çıkarı olanlardır»[11].

Aynı güçbirliği 1930'larda İspanya'da, bugün olduğu gibi çeşitli ulusal çelişkileri de değerlendiriyordu.

Cumhuriyetçilerin birliği, İspanyol toplumunun çeşitli sınıf ve tabakalarını (işçiler, köylüler, aydınlar, küçük burjuvazi, orta burjuvazi, memurlar) ve Katalonya ile Bask bölgesi milliyetçilerini kapsıyordu. Böylelikle birlik sorununun sınırları biraz daha genişlemiş ve ulusal sorunları da programına almış olmaktaydı. İşçi sınıfı ve onun politik hareketi yine bu güçbirliğinin belkemiğini oluşturuyordu.

Birlik mücadelesi gerçekten çok farklı düzeylerde ve biçimlerde oluşturulabilir. Geçici ittifaklardan, kalıcı - programlı ittifaklara kadar çok çeşitli ortak mücadele biçimleri geliştirilebilir. Önemli olan hangi ittifakın, hangi alanda ve hangi süreçte, ne biçim alacağının geçerli ve gerçekçi biçimde tesbit edilmesi, uygulanması ve çok farklı düzeydeki ittifakların aynı anda yürütülmesinin düşünülmesi ve onun için çalışılmasıdır. Yani, bir somut konuda belli bir düzeyde bir ittifak oluşturulurken, diğer somut alanlardaki ve değişik düzeylerdeki ittifakların bir yana bırakılmaması gereklidir. En geniş, en kalıcı ve programlı birlikteliklerin oluşturulması düşünülürken, bunun için çalışılırken, öne çıkan daha dar kapsamlı ve daha az ömürlü bir birliktelikten de geri kalmamak gerekir. Ama diğer yandan bu dar kapsamlı ve az ömürlü oluşumların gelenekleşmemesinin gerekliliği üzerinde durulup, bu oluşumun ancak daha geniş ve daha kalıcı bir birlik için adım olmasına çalışılması söz konusudur.

Birlik ve dayanışmanın gerçekleştirilmesi esas olarak işçi sınıfı partisinin gücüne bağlıdır. Oluşturulduğu düzey ne olursa olsun birlik ve dayanışmanın etkinliği, sürekliliği ve sonuç alıcılığı da yine işçi sınıfı partisinin gücüyle orantılıdır. Bu yüzden birlik ve dayanışma için mücadele ile işçi sınıfı partisini güçlendirmek için mücadele arasında sıkı bir bağ, bir paralellik vardır. İşçi sınıfının partisinin güçlenmesi için yapılan her çalışma, birlik ve dayanışmanın kurulması ve

---

11 Barbara Schilling, Bugünkü Portekiz'de Sınıflar Savaşı, *Sorun Yayınları, s. 30, 137.*

geliştirilmesine katkıda bulunur. Birlik ve dayanışma için atılan her adım da işçi sınıfı partisinin güçlenmesinin yollarını açar. Her iki görevin, uyum içinde yürütülmesi bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinin güçlü adımlar atmasına olanak sağlamaktadır. Bu yüzden güçbirliği sorunu: sınıfsal planda işçi sınıfının birliği, işçi sınıfının diğer emekçi sınıf ve tabakalarla ve tekel dışı toplumsal kesimlerle birliği; politik planda işçi sınıfının politik ve örgütsel birliği, Bilimsel Sosyalist Parti ile Sosyal Demokrat ve diğer sol partilerin birliği; ekonomik ve demokratik mücadele planında, işçi sınıfının sendikal hareketinin birliği, diğer emekçi kesimlerin kitle örgütlerindeki birlik, işçi sınıfının ve diğer emekçi kesimlerin kitle örgütleri arasındaki birlik; uluslararası planda dünya devrimci hareketinin birliği... gibi çok farklı düzeylerde ele alınabilir.

Yöntem, önem ve sınıfsal kapsam bakımından aralarında çok büyük farklılıklar bulunan bu birlikteliklerin her biri tek tek veya hepsi aynı anda, somut koşullara göre, oluşturulmaya elverişlidir ve her birinin oluşması diğerlerinin oluşmasını ve güçlenmesini sağlamada yardımcı olur. Biri diğerini dışlamaz. Aksine güçlendirir.

GÜÇBİRLİĞİ KOLAYCA BAŞARILABİLECEK BİR SÜREÇ DEĞİLDİR

İşçi sınıfının bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesi kolay, engelsiz, tekdüze bir mücadele değildir. Mücadelenin her aşamasında yüzlerce engel çıkmakta, her an yeni engeller aşılmaktadır. Güçbirliği ve dayanışma için mücadele de aynı şekilde engelsiz, kolay bir mücadele değildir. Çok uzun ve sabır isteyen, zor, ama mutlaka başarılması gereken bir mücadele alanıdır. Bu yüzden her şeyin düzeldiğinin zannedildiği bir anda yeni sorunları ortaya çıkar, her an bozulma ihtimali olan güçbirliğinin oluşturucusu ve geliştiricisi de (sabırlı, tutarlı, aceleci olmayan ve ilkeli çalışmalarıyla) ancak işçi sınıfı partileri olabilir.

Bu uzun soluklu ve zor mücadele alanının birkaç çarpıcı örneğini yakın geçmişten çıkarmak mümkündür. 1935'te İspanya'da oluşturulan birlik, faşizmin, küçük burjuva ve burjuva unsurların Komünist Partisine ve Halk Cephesine karşı gayretleriyle bozulmuş, bu sonuç İspanyol halkı için büyük bir facianın başlangıç nedenlerinden önemli birisi olmuştur. Yine aynı bölgede, diğer bir Akdeniz ülkesi olan Portekiz'de, 1974'de başlayan demokratikleşme sürecinde, PKP ile Portekiz Sosyalist Partisi arasında dönem dönem birlik oluşturulabilmış, ama bu güçbirliği uzun vadeli bir karakter kazanamamıştı. Aynı şekli de, Fransız Solunun Birliği'nin somut çerçevesi olan ortak

hükümet programı ancak on yılda oluşabilmişti. Hatta Fransız Solunun Birliği'nin ilk adımları çok daha gerilere gitmekte FKP'nin değişmez birlik politikası sayesinde yaşayan ve gelişen bu birlik 1930' lara dayanmaktadır. 1934'te anlaşması yapılan Halk Cephesi örgütüyle eylem birliğine giren FKP ve FSP, İkinci Dünya Savaşı'nda millî cepheyi oluşturmuş ve faşist işgalcilere karşı yılmaz bir mücadele vermiştir. Paris Komünü gibi işçi sınıfının eylem birliğinin zengin deneylerine sahip Fransa'da sol, ancak 1970'lerin sonlarında yeni yeni, birlikte mücadelenin ürünlerini toplayabilmektedir.

Bu yüzden güçbirliği sorununa bir günlük, bir haftalık, hatta bir yıllık bir sorun olarak bakmamak gerekmektedir. Güçbirlikleri bir zaman içinde oluşmakta, dünya devrimci süreci ile bütünleşmektedir. Güçbirliğinin bel kemiği olan işçi sınıfı partisi, tüm ilerici, demokrat, yurtseverler ve partileri adım adım ilerlemekte, güçlü ve sağlam bir güçbirliğini oluşturmaktadırlar.

GÜÇBİRLİĞİ KENDİLİĞİNDEN GELİŞMELERE BIRAKILAMAZ

Hiçbri konuda olmadığı gibi, güçbirliği konusunda da kendiliğinden gelişmeleri beklemek devrimci bir tutum değildir. Birlikteliğin kapsamı, disiplini ve sürekliliği için devrimci bir girişkenlik ve kararlılık gerekir. Örgütlü bir sorumluluk gerekir. Güçbirliği için mücadeledeki sorumluluk, kararlılık ve girişkenlik ise en başta işçi sınıfı partilerine düşer. Yılmadan, usanmadan, belli girişimlerin olumsuz sonuçlarına kanmadan, burjuvazinin bölücü yorumlarına kulak asmadan birlik için mücadelenin yılmaz, yorulmaz savaşçıları bilimsel sosyalistlerdir. Burjuvazinin anti-komünist propogandalarına kapılmadan güçbirliği için çalışmanın gerekliliğini başta sosyal demokratlar olmak üzere herkese anlatacak olan da yine sosyalistlerdir. Bu konudaki esneklik ve sabır, sekterliğin ve aceleciliğin yerini aldıkça olumlu sonuçlar elde edebilecektir.

GÜÇBİRLİĞİ VE ESNEKLİK

Dünyanın birbirinden çok farklı köşelerinde birbirine paralel görüş ve ilkeleri savunanlar, güçbirliği ve dayanışmayı yalnızca savunmakla kalmamışlar, aynı zamanda birlik ve dayanışmayı ülkelerinin toplumsal hayatının yönlendiricisi haline getirmek için her türlü çabayı sarfetmişlerdir. Bilimsel Sosyalizmin genel ilkelerinden ödün vermeksizin, son derece esnek ve birleştirici olmuşlar ve bu esneklik onların kendı politik çizgilerine ve eylem güçlerine, işçi sınıfı ve emekçilere olan inanç ve güvenlerinin bir sonucu olmuştur. İşçi sınıfı par-

tileri, birlik ve dayanışma için büyük bir sabır ve sorumluluk göstermişlerdir.

1930'larda İspanyol Komünist Partisi'nin politikası ve eylemleri bu anlamda oldukça öğreticidir. 1936 - 1939 yılları arasında İKP, savaş döneminin gereklerine uyarak süratli, belki şiddete dayanan köklü değişiklikler uygulamak veya Halk Cephesinin unsurlarını, gecikmelere ve aksaklıklara neden olma pahasına, ikna etmek için sabırla hareket etmek ikilemi ile karşı karşıya kalmıştı. İKP, şiddete dayanan süratli değişiklikleri uygulayacak güce sahip olmasına rağmen, Halk Cephesini ikna edecek yolları tercih etti. İspanyol Cumhuriyetçileri arasındaki güçbirliği herşeyden önce bu politika sayesinde uzun süre yaşayabildi. Gerçi faşizmin tüm gücüyle ve uluslararası bir destekle yüklenmesi ile İspanya'da Cumhuriyet düştü ve faşist Franko iktidarı ele geçirdi. Ama bu sonuca varmamak için İKP elinden gelen özveri, esneklik ve sorumluluğu gösterdi. İspanyol işçi sınıfına ve emekçi halkına bu güveni verdi. Bunun içindir ki, İKP, bugün de kırk yıllık faşist yönetime rağmen İspanyol politik hayatının en etkin gücü olmaya devam ediyor. İspanya'daki faşist iktidara karşı toplumsal muhalefeti birleştirebiliyor.

Aynı ilkeli ve esnek tavır dünyanın diğer bir ucunda, Vietnam'da halkın mücadelesinin emperyalizme karşı başarılı olmasını sağladı. Bu yolda, Vietnam İşçi Partisi önce Fransız, sonra ABD emperyalizmine karşı bütün güçleri birleştirebilmek için, birleşebilecek bütün unsurların birleşmesini, tarafsızlaştırılabilecek bütün unsurların tarafsızlaştırılmasını ve karşı devrim saflarında bölünebilecek bütün güçlerin bölünmesini sağlamak için büyük çaba harcadı ve böylelikle başarılı oldu.

«Vietnam'da, partimiz, Cephe politikasında büyük bir başarı kazandı. II. Dünya Savaşı'nın en güç günleri gibi erken bir zamanda Vietnam'ın Bağımsızlığı İçin Birlik'i kurdu. Direnme savaşının ilk yıllarında ,toprak devrimi ile ilgili şiarlarının uygulanmasını erteleyerek, programını faiz oranının ve toprak kiralarının azaltılmasıyla sınırlayarak, toprak ağaları sınıfını kısmen tarafsızlaştırmamızı ve bunların arasından en yurtsever olanlarını saflarımıza katmamızı mümkün kıldı.

...Millî Güçbirliği Cephesi tarafından benimsenen, milliyetler arasında birlik politikası da büyük başarılar kazandı ve çeşitli dinî çevrelerle birlik programı iyi sonuçlar verdi»[12].

Aynı ölçüde siyasî olgunluğu içeren ve son günlerde başarıları daha açık olarak görülen, Fransa'da solun birliğinin temellerini atan

---

12 *Vo Nguyen Giop,* Halk Savaşı, Halk Ordusu, *Sol Yayınları, s. 25, 6.*

FKP'nin tavrı öğreticidir. Her türlü iyi niyetli çabayı değerlendiren, her olanağı titizlikle ele alan FKP esnek, olgun ve aynı ölçüde ilkeli davranmaktadır. Güçbirliğini sınıfsal görevlerine bir almaşık olarak değil, sınıfsal görevlerinin bir parçası olarak bu çizgiyi sürdürmektedir.

«Halkın Birliği, felsefî ve dinî kanaatleri ne olursa olsun, hatta bugüne kadarki seçimlerde alışkanlıkları ne olursa olsun, veya politik mücadeleye şimdiye kadar ne denli ilgisiz kalmış bulunursa bulunsunlar, bütün erkeklerin ve kadınların beraberliğidir. Onların ve bizim karşımızda tek bir hasım vardır: büyük sermaye. Onlar ortak programın gerçekleşmesinde, özlemlerinin cevabını bulacaklardır. Hiç bir sekterlik gösterilmeden, kin beslenmeden meydana getirilmesi önem taşıyan halkın birliğinde onların yeri vardır. Ortak programın başarısını sağlamak söz konusu olduğu andan itibaren, hiçbir güç, hiçbir kimse, hiçbir iyi niyet genel çabanın dışında bırakılamaz ve bırakmamalıdır»[13].

Benzeri bir tavrı faşizme karşı birleşik Vatan Cephesinin oluşması döneminde Bulgaristan işçi sınıfı partisi ve lideri Dimitrof da göstermiş, esneklik ve sorumluluğun sonucu olarak sosyal demokratlara, soldaki diğer partilere karşı sürekli uyarılarda bulunmuştu.

«Kapitalist partilerin hükümetlerinde yer almaya hâlâ devam eden Sosyal Demokrat ve Radikal partiler şimdi kararlarını vermeli, politik buhranın iki olanaklı çözümünden birisini seçmelidirler. —Demokratik Birlik ve Ulusal Liberallerle koalisyon yapıp kaçınılmaz olarak askeri veya faşist diktatörlüğü veya işçi ve köylü hükümetiyle ülkeye gerçek bir halk yönetimi sağlayacak olan birleşik işçi cephesini— seçmelidirler»[14].

Dünyanın pek çok ülkesinde farklı süreçlerde benzer şeyleri düşünen ve uygulamaya çalışan işçi sınıfı partileri her zaman birlik ve dayanışmayı savunmuşlar, işçi sınıfı ve tüm emekçiler bundan kazançlı çıkmışlardır.

Birlik ve dayanışmanın oluşturulamadığı, oluştuğu fakat sonra bölündüğü dönemlerde ise bundan en çok zarar görenler işçi sınıfı ve emekçiler olmuşlardır. Baskı ve sömürü, güçbirliğinin sınırlarına girecek tüm kesimleri, ilerici, demokrat, yurtsever unsurları kapsamıştır ve kapsamaktadır. En canlı ve acı örnekleri Şili ve İspanya'dır. İspanya'da 1930'larda Hitler ve Mussolini'nin silahlı müdahalesine

---

13 Georges Marchais, Fransız Solunun Ortak Hükümet Programına Önsöz, *Konuk Yayınları, s. 35.*

14 Georgi Dimitrov, «Barış, Demokrasi ve Sosyalizm Mücadelesinde İşçi Sınıfı Hareketinin Birliği Üzerine» Seçme Eserler, *İngilizce baskı, s. 14.*

çizgiye çekebilmek amacıyla onlarla sağlam ve dostça ilişkiler kurarlar.

İşçi sınıfının birliği için mücadelenin en önde gelen adımlarından birisi kitleler içinde çalışmak ve birlik anlayışı ve isteğini kitlelerin fabrikalarda, işyerlerinde, köylerde benimsediği bir politika haline getirmektir, işyerlerinde, köylerde kırılan anti-komünizm buzları, sosyal demokratlarla işbirliğinin en güçlü güvencesidir.

Kitleler içinde birlik için çalışma, sosyal demokrat partilerin yönetimleriyle birlik için çalışmayı reddeden ve dışlayan bir çalışma tarzı değildir. Bu, iki yoldan, parti tabanı ve yönetimleriyle kurulabilecek ilişkilerle sürdürülmesi gereken birlik çalışmasında kanallardan herhangi birinin eksikliği, birlikteliğin gerçekleşmesini zorlaştırır, engeller. Sadece tabanda çalışma veya sadece liderlerle ve yetkili kurullarla ilişki kurma yeterli değildir. Birliğin gerçekleşmesinin tutarlı yolu birlik çalışmasını her düzeyde ve aynı ölçüde göstermek, kitle tabanının istekleri doğrultusunda gelişen birlik politikasını lider kadrolarla noktalamak ortak ve somut bir programa oturtmaktır.

Ortak mücadele ve ortak eylem anlayışının sınırları, işçi-emekçi kitlelerin somut istekleri ile belirlenmektedir. Bu konumda ideolojik mücadele, karşılıklı eleştiri, bunların düzeyi ve biçimleri önem kazanmaktadır. İşçi sınıfı partileri elbette sosyal demokrasinin belirgin yanlış karar ve uygulamalarını eleştireceklerdir. Bu eleştirinin zarar yerine yarar getirmesi ve olumlu sonuçlar doğurması da söz konusudur. Ancak ideolojik alandaki bu mücadelenin yoğunluk ve üslubunu tesbit etmekte işçi sınıfı partileri son derece dikkatli davranmakta, doğru ve somut hedefler çerçevesinde işçi ve emekçilerinin birliğinin yararlarını ve bu birlikteliğin zedelenmesinin sonuçlarını özenle değerlendirmektedirler. İşçi ve emekçi kitlelerin tutarlı bir eylem ve program birliğini zedeleyecek ve engelleyecek düzeydeki tartışma ve polemiklerden sakınmaktadırlar. Tartışmaları işçi sınıfı partileriyle sosyal demokrat partiler arasındaki ilişkileri kesen bir süreç olarak değil, sosyal demokratlarla ortak ve ayrı hangi noktaların olduğunun ortaya çıkacağı olumlu ve seviyeli bir süreç olarak görmektedirler. Bir yandan sosyal demokrasi ile tutarlı bir ilişki sürdürecek ve onunla karşılıklı eleştiri ve anlayışa dayalı ilişki kuracak, diğer yandan kitle içindeki düşmanlıkları yok edip karşılıklı güveni geliştirecek bir çizgi izlemek, zor, ama işçi sınıfı partilerinin yerine getirmesi gereken bir görev olmaktadır. Çünkü işçi ve emekçi kitleleri kendi sınıfsal hedefleri etrafında toplamanın yolu ortak mücadeleden ve birlikte çalışmanın getirebileceği güvenden geçmektedir.

İşçi sınıfı partileri verili durumu ve kitlelerin potansiyelini doğru bir biçimde değerlendirdikleri, ortak mücadelenin somut görevlerini

doğru bir biçimde ileri sürdükleri ölçüde, birlikteliğin en güçlü düşmanları bile güçbirliğini durduramaz. Bu yüzden çok önemli bir sorun, işçi ve emekçi kitlelerin en canlı isteklerini tesbit edebilmek, kitleleri bu doğrultuda harekete geçirebilmektir. Bu durumlarda kitlelerden tecrit olmamak için çabalayacak olanlar sadece ve sadece anti-komünistler olacaktır.

Sosyal demokrasi ile birliğin oluşmasında en zor dönem, güçbirliği için ilk adımların atılması gereken dönemlerdir. Bu dönemlerde, soğuk savaş yıllarının getirdiği düşmanlıkları ortadan kaldıracak, ortak eylem platformunu oluşturacak adımları atmak üzere mümkün olan en büyük esnekliği göstermek ve somut görevlerin başarılması için yollar bulmak görevi en başta işçi sınıfı partilerine düşmektedir. Pratikte «herşey veya hiçbirşey» felsefesi ile hareket etmek, partilerin güçbirliğini değil, tersine birbirinden daha çok uzaklaşmasını getirmektedir.

Eylem bırliğinin başarısı için en önemli konu, ivedi ve önemli isteklerin dile getirildiği ortak eylem programlarının oluşturulması ve bu programın uygulanması için tarafların azimli, tavizsiz ve cesur olmalarıdır. Bu programların oluşturulması güçbirliğinin en karmaşık ve zor dönemleridir.

Eylem birliği ve güçbirliği çalışmalarında işçi sınıfı partilerinin karşı karşıya oldukları iki temel tehlike vardır. Bunlardan birincisi, temel ilkelerinden ödün vermez bir tavırla birlikteliğin ortak platformu olarak kendi programlarını önermesi ve savunması gereken işçi sınıfı partilerinin, bunu yaparken 'ortak platform için hiçbir esneklikte bulunmamalarıdır. Ortak çalışmayı, eylem birliğini kesinlikle engelleyen bu tavır işçi sınıfı hareketi için 'sol' görünümlü sekter bir sapmadır. İkinci tehlike ise, güçbirliği yapacağım derken verilmemesi gereken ödünleri de vermek işçi sınıfının örgütsel, ideolojik ve politik bağımsızlığını yitirmek ve onu, sosyal demokrasinin takipçisi haline getirmektir. Bu tavır ise uzlaşmacı, kuyrukçu bir politikadır ve sağ bir sapmadır. Bu iki tehlikenin bilincinde olan işçi sınıfı partilerinin, ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlıklarını koruyarak, güçbirliği için gerekli olan adımları atmak konusundaki tutarlı esneklikleri, partilerin işçi sınıfı bilimine olan bağlılıkları ve özgün yaratıcılıkları güçbirliğinin oluşturulmasında en temel güvence olmaktadır.

Birlik konusunda, ortak eylem programının oluşturulması kadar önemli sorun, bu ortak programın örgütsel bir birlik ile desteklenmesi, ortak programın uygulanması için gerekli örgütlenmenin kurulmasıdır. Bu örgütsel birlik, işçi sınıfı cephesi düzeyinde olabilir veya daha geniş bir halk cephesi düzeyinde olabilir. Somut koşulların ve programın belirleyebileceği bu örgütsel düzey mutlaka ge-

reklidir ve toplumun her kesitinde —fabrikada, büroda, yerleşme bölgelerinde— gereklidir. Toplumun her kesitindeki bu örgütsel birlik güçbirliğinin çimentosu olacak, onu daha güçlü, daha etkili bir hale getirecektir.

Birlik için önemli bir koşul da karşılıklı olarak verilen sözlerin sonuna kadar tutulması, bütün yükümlülüklerin yerine getirilmesidir. Ancak bu şekilde sözkonusu partiler arasında güven verici ilişkiler kurulabilir ve gelişebilir. Uzun yılların getirdiği düşmanca tavırları ve çekingenlikleri yenerek yerine karşılıklı güvenin yerleşmesinin tek yolu budur. O yüzden, geçici kazanımlar uğruna, dar particilik anlayışları içinde, sözden dönmek, bazı yükümlülükleri yerine getirmemek, karşılıklı güveni sarsacağı ve işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin birliğini zedeleyeceği için özellikle işçi sınıfı partilerinin itibar etmeyeceği sekter ve sadece faydacı yaklaşımlardır.

İşçi sınıfının birlik için mücadelede devrimci ilkelerden ödün vermemesi ve ideolojik mücadeleden geri kalmaması konusunun bir noktası önemlidir. İşçi sınıfı partileri, sosyal demokratların farklı kesimlerine farklı biçimlerde yaklaşmaktadırlar. Anti-komünizm ticareti yapan ve burjuvazi ile işbirliğini kabul eden sağ kanat sosyal demokratlar ile sol kanat sosyal demokratlar arasında kuşkusuz farklılıklar olacaktır. İşçi sınıfı partisinin, sosyal demokrasinin bu farklı kesimlerine farklı bir biçimde yaklaşması ortak eylemlerin örgütlenmesinde yararlı olmakta, eylem birliğinin oluşmasında katkıda bulunmaktadır.

Yukarıda kısaca sıralanmaya çalışılan ilkeler, işçi sınıfı partilerinin titizlikle üzerinde durdukları ve işçi sınıfının birliği için bundan sonra da duracakları ilkelerdir ve sosyal demokratlarla güçbirliğinin başarılı olmasını sağlamaktadır.

FAŞİZME, EMPERYALİZME VE TEKELLERE KARŞI BİRLEŞİK CEPHE

Kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı olan çağımızda, işçi sınıfının sosyalizm için verdiği mücadele, bağımsızlık, demokrasi ve dünya barışı için verdiği mücadele ile bütünleşmektedir. Sömürge ülkelerde, yeni bağımsızlığına kavuşmuş genç ülkelerde, geri kapitalist ülkelerde ve ileri kapitalist ülkelerde değişik düzeylerde oluşturulabilen bu bütünlük, dünya politikasında her geçen gün ağırlığını daha fazla hissettirmektedir. Faşizme, emperyalizme ve tekellere karşı ortak mücadelenin temellerini, biçimini ve sınırlarını, sözkonusu ülkenin sınıfsal yapısı ve o ülkedeki sınıf mücadelesi belirlemektedir. Dolayısıyla, örneğin ileri kapitalist ülkelerde tekellere karşı güçbirliği

için, yeni bağımsızlığına kavuşmuş ülkelerde ulusal demokratik cephe için mücadele edilmektedir. Her ülkenin somut sınıfsal durumuna göre oluşan bu güçbirliklerinin başarılı olabilmesinin tek koşulu, ülkelerin somut tahlili konusunda doğru ve kopyacılığa dayanmayan bir yaklaşıma sahip olmak ve bu yaklaşım doğrultusunda aktif olarak çalışmaktır.

Kapitalist ülkeler işçi sınıfının devrimci mücadelesinin bugünkü koşullarda oluşturmaya çalıştığı en geniş cephe tekellere karşı tekel dışı bütün kesimlerin içinde olduğu halk cephesidir. İleri ve orta derecede gelişmiş kapitalist ülkelerde söz konusu olan bu anti-tekel cephe stratejisinde sosyalizm için mücadelenin koşullarını daha elverişli hale getirecek köklü demokratik değişiklikler önerilmektedir. İleri ve orta derecede gelişmiş kapitalist ülkelerde oluşmakta ve gelişmekte olan tekellere karşı birleşik cephenin kapsamına oldukça geniş bir sosyal yelpaze girmektedir. Ancak bu sosyal kesimlerin hepsi de anti-tekel cephede işçi sınıfının fiili öncülüğüne muhtaçtır. Proleter olmayan sınıf ve tabakalar tekellere karşı bir direniş gös termektedirler, ama, bunu örgütlü bir birlik haline getirecek maddî koşullara sahip değillerdir. Köylülük ve kent küçük burjuvazisi, büyük ölçüde dağınık ve örgütsüzdürler. Ayrıca yoğun bir şekilde burjuva ideolojisinin etkisi altındadırlar. Bu durum işçi sınıfının saflarına katılmakta olan çoğu aydınlar için de geçerlidir. Bu kesimlerin hepsi tekellere karşı olmakla birlikte, işçi sınıfının örgütlü gücü olmaksızın kararlı, uzun vadeli, ortak bir mücadele verememektedirler. O nedenle işçi sınıfıyla düzenli bir birlik içinde olmak zorundadırlar. Aynı zamanda, işçi sınıfı da toplumun bu anti-tekel ve proleter olmayan kesimleriyle birlikte olmak, bu kesimlerin güven ve desteğini kazanmak durumundadırlar. Çünkü, tekellerin ve emperyalizmin egemenliğini kırmanın ve sosyalist devrimi gerçekleştirmenin yolu bu en geniş birliktelikten geçmektedir. Ve bu ittifakın işleyen bir ittifak olması, kalıcı işler başarabilmesi için işçi sınıfının bilimsel Sosyalist Partisi ittifakının örgütleyici ve hareket ettirici gücü olmak durumundadır. İşçi sınıfı partilerinin ideolojik ve örgütsel bağımsızlıklarını koruyarak bu ittifakı en geniş bir biçimde geliştirmeleri, doğru ve ilkeli bir politikaya bağlıdır. Bu politikanın gereği olarak işçi sınıfı partileri, birliği savunurken ve oluştururken, anti-tekel cephenin unsurlarının her türlü sosyo-ekonomik çıkarlarını, politik görüşlerini, dinsel inançlarını, duygularını ve geleneklerini titizlikle göz önüne almak ve değerlendirmek durumundadırlar. Bilimsel Sosyalistler bu titiz yaklaşımla, işçi sınıfında ve proleter olmayan kesimlerde politik bilincin gelişmesi için tutarlı bir yol izleyerek, kitlelere güven verirler ve işçi sınıfı partisinin gerçekçi ve doğru hedeflere sahip olduğunu gösterirler. İşçi

sınıfının diğer emekçi kesimler ve anti-tekel güçlerle ulusal ve uluslararası birlik ve dayanışmasında demokratik hak ve özgürlükler için, ulusal ve sosyal kurtuluş için ve ırk ayrımına karşı verdiği mücadelenin sağlam bir platforma oturması sonucunda elde edilen beyanlar, ittifakın içindeki güçlerin kendilerine ve birbirlerine olan güvenlerini artırmaktadır. Böylelikle kurulan geçici ittifaklar bile kalıcı ve sağlam bir mücadele zeminine oturabilmektedir.

ANTİ - EMPERYALİST, ANTİ - FAŞİST MÜCADELENİN ORTAK PLATFORMU

İşçi sınıfının tekel - dışı güçlerle birlik için mücadelesi, diğer güçbirliklerinde olduğu gibi somut bir programa dayanmak zorundadır. Bu somut programların içeriği konusunda ülkeden ülkeye ve ülkelerin somut koşullarına göre farklılıklar olabilir. İleri kapitalist ülkelerde, işçi sınıfı partilerinin anti - tekel ittifaklarda temel önerileri «kendi ülkelerindeki» tekellere karşı hayatın her alanında mücadeleyi ve özellikle devletin tekelci sermaye çıkarları doğrultusundaki politikasına karşı mücadeleyi içermektedir.

Orta derecede gelişmiş kapitalist ülkelerde, büyük sermaye egemenliğine karşı mücadele sloganları, başta ABD emperyalizmi ve uluslararası tekeller olmak üzere, yabancı tekellerin baskı ve sömürüsüne ve tırmandırıldıkları faşizme karşı mücadele sloganları ile birlikte ileri sürülmektedir. Diğer taraftan askerî faşist diktaların hüküm sürdüğü ülkelerde, emperyalizme ve faşizme karşı mücadele içiçe geçmektedir.

Ne var ki, çeşitli ülkelere göre farklılıklar gösterebilen bu ortak programların birbirine benzer özellikleri de vardır ve bu benzerlikler bir hayli önemlidir. Evrensel olarak dile getirilebilecek olan bu benzer nitelikteki hedefler şunlardır: Uluslararası barış ve yumuşama için mücadele, demokrasinin korunması ve geliştirilmesi, ana ekonomik sektörlerde demokratik bir millileştirme, işletmelerin yönetiminde daha demokratik yöntemlerin uygulanması, ekonominin yürütülmesinde ve halkı doğrudan ilgilendiren işlerin yönetiminde çalışan kitlelerin aktif katılımı, demokratik planlama, ekonominin savaş ekonomisi haline gelmesini önleme, çalışan kitlelere daha iyi yaşam koşulları sağlanması; aydınların, gençliğin, yoksul köylülerin, kent ve kır orta tabakalarının, emperyalizmin ve tekellerin baskısına karşı korunması, toplumsal hayatın her alanının demokratikleştirilmesi.

İşçi sınıfının emperyalizme, tekellere ve faşizme karşı mücadelesinde ileri sürebildikleri bu evrensel hedefler hiçbir zaman sosyal reformistlerin hedefleriyle özdeş değildir. Onların «sosyal ortaklık», «ekonomik demokrasi ve üretim demokrasisi», «sınıf barışı» sloganları ile hiçbir benzerliği ve paralelliği yoktur.

Tekellere ve emperyalizme karşı mücadelede işçi sınıfı partileri daima şunu akılda tutarlar. Anti - tekel, anti - emperyalist ve anti - faşist programlar ancak uzun vadeli sosyalizm mücadelesi ile birleştirilebildiği ve uygulandığı ölçüde başarılı olur. Kısaca sosyalizm perspektifi korunduğu ölçüde başarılı olur.

SENDİKAL HAREKETİN BİRLİĞİ İÇİN MÜCADELE

Birlik denince, ön plana çıkan birlik biçimlerinden birisi de işçi sınıfının sendikal hareketinin birliğidir. Çünkü bugün dünyada yüz milyonlarca işçi, sendikalarda örgütlenmiş durumdadır. Bu örgütlenmenin daha üst düzeye çıkması için önemli bir potansiyel vardır. Sendikaların önemi en geniş kitleleri bünyesinde barındırmasından ve çok çeşitli görüş ve inançtaki işçilerin aynı çatı altında toplanabilmesinden ileri gelmektedir. Üstelik bu biraraya gelişin maddî temeli son derece sağlamdır. Bu temel, kapitalizme, sömürüye karşı işçilerin ortak direnişleri temelidir.

Dünya işçi sendikaları hareketi bugün büyük bir güçtür. Ve bu güç hızla artmaktadır. 1945'de 65 milyon kişi cıvarında olan bu güç bugün 250 milyondan fazla işçinin katıldığı bir güç olmuştur. Milyonlarca işçinin katıldığı bu güç, her geçen gün eylem ve güçbirliği için aktif bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte hizmet işçilerinin ve özellikle de tarım işçilerinin sendikal örgütlenmelerindeki yetersizlikler, genel olarak sendikal hareket içindeki sekter politikalar, işçi sınıfının faşizme ve emperyalizme karşı birlikte ve daha güçlü bir mücadele vermesini engelleyen eğilimlerdir.

İşçi sınıfı partileri bu yetersizlikleri aşacak ve her iş kolunda ve ülke çapında işçi sınıfının sendikal birliğini savunacak ve bunu aktif bir biçimde uygulayacak bilinçli bir politikayı savunmaktadırlar. Bunun yanında «tümüyle sosyalist sendikaların kurulması» düşüncesi, işçi sınıfı partilerinin uzun zamandır reddettikleri bir görüştür. Çünkü sendikalar, çok değişik görüşlerdeki işçilerin daha iyi ekonomik ve demokratik haklar için birarada mücadele verdikleri kuruluşlardır. İşçi sınıfı partileri, bu platform içinde işçilerin eylem birliğini gerçekleştirmek için, sendikalardaki sınıf amaçlarıyla uyumlu bir birlikteliğini savunmaktadırlar. Böylelikle, sözkonusu politikanın sonucu olarak, bilimsel sosyalist işçiler tecrit olmamakta, tersine eylem birliği içinde diğer işçi arkadaşlarıyla daha sıkı ilişkiler kurup geliştirebilmektedirler. Dolayısıyle, işçi sınıfı partilerinin işçiler içindeki etkinliği daha fazla artmaktadır. İşçi sınıfının sendikal hareketi içindeki tüm sekter, tasviyeci eğilim ve unsurlara rağmen, işçilerin ilerici sendikal birliğini savunmak ve bunu gerçekleştirmek için uğraşmak, işçi sınıfı hareke-

tinin uzun vadeli politikası bakımından gerekli ve yararlı olmaktadır. İşçi sınıfının sendikal hareketinin ilerici birliğini ulusal planda olduğu kadar, uluslararası planda da savunmak ve sağlamak, birlikteliğin gücünü ve etkisini artıran bir yaklaşımdır. Bu anlamdaki girişimler, hem diğer ülkelerin işçilerinin sendikal hareketine güç katmakta, hem de o ülkenin kendi sendikal hareketini güçlendirmekte, dünya ölçüsünde bir desteği olduğunu göstererek, gücüne güç katmaktadır.

DÜNYA DEVRİMCİ HAREKETİNİN BİRLİĞİ : BİRLİK VE DAYANIŞMA SORUNUNUN BİR BAŞKA BOYUTU

Birlik sorunu ele alındığında üzerinde durulması gerekli konulardan birisi de dünya devrimci sürecinin birliği sorunudur. Bu, birlik sorununun yalnızca ulusal planda ele alınmasının eksikliklerini giderebilecek olan bir boyuttur. Çünkü artık dünyada uluslar ve de özellikle işçi sınıfı ile müttefikleri mücadelelerinde yalnız değildirler. Hızla değişen ve gelişen dünyada, dünya devrimci sürecinin birliği de gelişmektedir. Dünya sosyalist sistemi, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş mücadeleleri olarak nitelenin üç temel devrimci güç emperyalist - kapitalist sisteme karşı giderek artan ölçülerde büyük kazançlar sağlamaktadır. Bu üç temel devrimci gücün ortak mücadele hedeflerinin bilincinde olmak, bu bilinci işçi sınıfı ve emekçi kitleler içinde yaygınlaştırmak ve geliştirmek, saptırmalara karşı mücadele etmek, işçi sınıfı partilerinin en önemli görevlerinden biridir. Bilimsel ve teknolojik devrimle, üretici güçlerin, üretimin ve değişimin uluslararasılaşmasıyla, uluslararası ulaşım, bilgi iletişimi, kültür ve diğer bağların artmasıyla, dünya devriminin temel güçleri arasındaki ilişkiler de gelişmekte ve dünya devrimci hareketinin birliği pekişmektedir.

Bu üç temel devrimci güç emperyalist - kapitalist sistemi sürekli gerileten ve alanını daraltan büyük bir dalga haline gelmektedir. Dünya devrimci hareketinin bir tek süreç haline gelmesi ve güçlenmesi, emperyalizmin oyunlarına, «sağ» ve «sol» saptırma girişimlerine rağmen gelişmektedir. Gerek değişen dünya koşullarına ve gerekse her ülkenin değişen somut koşullarına göre yaratıcı bir şekilde gelişmektedir

Birlik için mücadele ederken, bu gerçeği de dile getirmek, dünya devrimci hareketinin bütünselliğini zedeleyici tutum ve iddialara karşı çıkmak, bu konuları açmak, dünya devrimci sürecinin birliğinin ve gücünün ifadesi olan gelişmeleri kitlelere iletmek önemli ve ertelenmez bir görev olmaktadır.

BAZI ÜLKELERDEK GÜÇBİRLİĞİ ÇALIŞMALARININ GÖSTERDİKLERİ

Güçbirliğinin 1930'larda güncelliği ve gerekliliği ne ise, 1960'larda, 1970'lerdeki güncelliği ve gerekliliği de odur. 20. yüzyılın başından beri bu alanda yapılan çalışmaların bıraktığı miras oldukça zengin ve incelenmesi gerekli bir mirastır. Birçok ülkede birbirine paralel yürüyen bu gayretlerin dört ülkede süren 1960-70 arasındaki görüntüleri ve çıkarılabilecek sonuçları tıpkı, İspanya, Fransa, Portekiz, Vietnam deneylerinde olduğu gibi yararlı olmaktadır. Ernest Henry, Solun Güçbirliği adlı çalışmasında (s. 114) Finlandiya, Seylan, Hindistan ve Şili'deki 1960 - 70 arasındaki güçbirliği mücadelesini değerlendirerek şu sonuçları çıkarmaktadır:

— Değişik ülkelerin ve kıtaların özel ulusal niteliklerindeki ve iç politikalarındaki tüm ayrılıklara rağmen, işçi sınıfı partilerinin ve sosyal demokrat partilerin güçbirliği yapmaları olanaklı ve gereklidir.

— Günümüzde bilimsel sosyalistler ve sosyal demokratlar, gericiliğe karşı mücadelede güçbirliği yaparken, belli ülkelerde, küçük ve orta burjuvaziyi temsil eden partilerden de destek görmektedirler... Bununla birlikte, sol kanat güçlerin çekirdeğini işçi sınıfı partileri oluşturmaktadır.

— İşçi sınıfı partileri, güçbirlikleri oluşturulduğunda her yerde öncelik hakkını elde etmeyebilirler. Ancak bundan dolayı güçbirliğinden ayrılmazlar. Güçbirliğinden, yalnızca ilke yönünden anlaşamadıkları zaman ayrılırlar. Bunun dışında sabırlı, kısa dönemli günlük çıkarlara kapılmadan, uzun vadeli ve kalıcı sonuçlar için çalışırlar ve bütün demokratik ilkelere uygun olarak davranırlar. Ama bu, onların gericiliğin her türlü sabotaj ve suikastlerine gözyumacakları, birliğin oluşmasını engelleyecek, birliği bozacak, birliğin başarılarını önleyecek girişimleri hoşgörecekleri anlamına gelmez.

— İşçi sınıfı partileri, sosyal demokratlar ve diğer sol partilerle yaptıkları işbirliklerinde ortak programın en iyi savunucusu ve uygulayıcısı olurlar. Yapay ve yüzeysel düzeltmelerle kendilerini sınırlamadan ama ortak programın da dışına çıkmadan, halkın özlem duyduğu köklü çözümleri hemen uygulamaya geçirirler. Toprak reformu, kaynakların ulusallaştırılması gibi konularda vakit kaybetmeden harekete geçerler.

— Sol kanat hükümetlerinin barışçı, parlamenter yoldan iktidara gelmeyi bir almaşık olarak görmeleri ve hatta bazı ülkelerde iktidara gelmeleri, gericilerin silâhlarını bıraktıkları anlamına gelmez. Tersine gerici güçler hemen şiddetli saldırılara başlar, bu uğurda her türlü tertibe başvururlar. Askerî tertipler hazırlar, perde arkası parlamenter

dümenler çevirirler, Sol kanat liderlerine karşı kışkırtmalar ve girişimler düzenlerler. Emperyalist güçlerden yardım isterler. Bu yüzden Sol'un birliğinin parlementer başarıları tek başına yeterli değildir. Bilimsel sosyalist partiler hemen her yerde başkaldıran gericilik karşısında geniş kitleleri örgütlemek durumundadırlar. Ve başarı sağladıkları tek bir ülkede bile, kazandıkları başarıyla yetinmek gibi bir ihtiyatsızlığa düşmemek durumundadırlar.

— İşçi sınıfı partilerinin diğer sol partilerle birleşmesi, her ne pahasına bir birlik değildir. Eylem birliği ve ortak program birliği «ideolojik birlik» değildir. Görüş ayrılıkları derinleşirse ve gerekli olursa, solun birliği bozulabilir bile. İşçi sınıfını burjuva politikaların peşine takma çabaları ve bu konudaki ısrarlı tavır, birliğin bozulması için yeterlidir, hatta bunu gerektirir.

GÜÇBİRLİĞİ GERÇEKLEŞECEKTİR

Kısaca, güçbirliği uzun vadeli, sabırlı ve ilkeli bir çabayı gerektiren zor ve başarılması mutlaka gerekli bir görevdir.

Güçbirliğinin oluşması konusunda formüller aramak veya reçeteler çıkarmak gerçekçi ve sonuç alıcı bir yaklaşım değildir.

Güçbirliğinin evrensel özellikleri ile ulusal koşulların dayattığı somut durumların birliği, farklı ülkelerde farklı düzeylerde ve farklı biçimlerde güçbirliklerini oluşturabilmektedir.

Çok yönlü bir süreç olan güçbirliğinin en tutarlı ve en sabırlı savunucuları işçi sınıfı partileridir. Aynı zamanda işçi sınıfı partilerinin gücü birlik ve dayanışmanın gerçekleşmesinin yaygınlaşmasının ve sürekli olmasının garantisidir. İşçi sınıfı partileri ve üyeleri, güçbirliğinin önemi ve gerekliliğinin bilincinde olarak, genel ilkelerinden ödün vermeksizin yeterli derecede esnek aktif ve özverili olmak zorundadırlar.

Baskı ve sömürünün hüküm sürdüğü her ülkede, işçi sınıfının ve emekçi halkın güçbirliği oluşmakta, bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm yolundaki engeller aşılmaktadır.

TOPRAK REFORMU SORUNU VE URFA UYGULAMASI

H. Sait, N. Siyahkan

«Feodalizmden gelen büyük toprak sahipleri sınıfı en karanlık gericiliğin kalesini meydana getirir. Bu sınıf iktidar ve mülkiyet üzerinde tarihce aşılmış hak ve iddialarına tüm olanaklarıyla sarılarak her türlü demokratik gelişmeye karşı vargücüyle savaşır.» (G. Hoell, Tarımda Kapitalizmin Gelişmesi ve Toprak Rantı, *Bilim Yayınları, 1975, s. 18).*

I. TOPRAK REFORMU SORUNU

Toprak reformu sorunu az gelişmiş ülkelerde feodal tarım ilişkilerinden kapitalist tarım ilişkilerine doğru yolalan tarımsal evrim süreci içinde, sık sık önem kazanan bir sorun olma niteliğini günümüze dek sürdüregelmiştir. Bu sorun bir bütün olarak sosyo-ekonomik değişimlerin karakterine ve politik güç ilişkilerine bağlıdır. Bunun temel nedenini anlayabilmemiz için önce Marx ve Lenin'in belirtmiş oldukları bir gerçeği kavramamız gerekir: teoride toprak üzerindeki özel mülkiyeti yadsıyabilen radikal burjuvazi pratikte buna bir türlü cesaret edemez. İşte buna benzer bir şekilde az gelişmiş kapitalist ülkelerde de teoride feodal niteliklerini sürdüren toprak sahipliğine

karşı olan radikal burjuvazi pratikte toprak sahipliğini feodal ve yarı - feodal toprak sahiplerinin elinden almayı kolay kolay göze alamaz, göze aldığı durumlarda da bunu kolayca ve geri dönülemez bir biçimde gerçekleştiremez.

Az gelişmiş ülkelerde burjuvazi teorik olarak feodal nitelikli toprak sahiplerinin toprak üzerinde kurmuş oldukları mülkiyet tekeline karşıdır. Çünkü bu mülkiyet tekeli, varlığı temelde sadece toprağı işleme tekelinin ele geçirilmesine bağlı olan kapitalist tarım işletmeciliğinin gelişmesini engeller. Kapitalist tarım işletmeciliğinin gelişmesi için kapitalistin, mülkiyet hakkından bağımsız olarak, toprağı istediği gibi kullanabilme (yani kiralayabilme) hakkına sahip olması yeterlidir. Burada kapitalist gelişme açısından önemli olan toprağın mülkiyeti değil, sermayenin kendisini bu topraklar üzerinde artık-değerle büyütebilmesidir. Sermayenin bu topraklar üzerinde kapitalizme özgü üretim ilişkilerini tam olarak kuramaması başta tarım sermayesinin birikim sürecini sınırlandırır ve aksatır. Büyük toprak sahiplerinin kendi toprakları üzerinde feodalizmden kalma sömürü yöntemlerini uygulayabilmelerine olanak tanıyan üretim ilişkilerini sürdürmeleri, sadece üretim güçlerinin bu topraklar üstünde gelişmesini engellemekle kalmaz, zamanla toplumdaki kapitalist gelişmeyi de zora sokan sorunlar üretir. Feodal nitelikler barındıran bir toprak mülkiyeti altında toprağın çeşitli angarya kökenli yöntemlerle, geri bir teknolojiyle, hiç ya da çok az makina kullanılarak ve büyük kapitalist işletmelere özgü sulama, gübreleme sistemlerinden uzak bir biçimde işlenilmesi, giderek, toplumsal ölçekde, sermayeye değer kazandırılması sürecinin karşısına bir engel olarak çıkmaya başlar.

Ancak tüm bu olumsuzluklarına karşın az gelişmiş ülkelerde burjuvazi hemen hiç bir zaman kendisini ekonomik ve politik alanda feodal kökenli büyük toprak mülkiyetini bir kalemde silip atacak kadar güçlü ve devrimci bulamamıştır. Bu nedenle de feodal ya da yarıfeodal toprak sahipliğini anti-feodal bir devrimle tasfiye etmek yerine, özel büyük toprak sahipliğine dokunmamayı kabul ederek, feodal sahiplik altındaki toprakları kapitalist tarım işletmelerine açmanın çarelerini araştırmıştır. Az gelişmiş ülke burjuvazisinin bu gayretini, teoride özel toprak mülkiyetine karşı çıkabilen burjuvazinin, pratikde özel mülkiyetin hiç bir biçimine karşı çıkmamasıyla doğan çelişkiyi, toprağın özel mülkiyetini kendi eline geçirerek ortadan kaldırmaya çalışmasına da benzetebiliriz. Burada amaç varolan özel toprak mülkiyetini ortadan kaldırmak değil, onu kapitalist üretim tarzına hizmet eden bir mülkiyet biçimine dönüştürmekdir. Bu süreç içinde uzun süreler feodal sömürü yöntemleriyle kapitalist sömürü yön-

temleri içiçe gelişir. Topraksız köylü kitleleri en kötü yaşam koşullarında çağdışı bir gericilik ve tutuculuk tarafından en ağır biçimlerde sömürülürler.

Ancak feodal niteliklerini kaybetmemeye çalışan bir toprak kullanımıyla toplumdaki egemen ve belirleyici üretim tarzını oluşturan kapitalizm arasındaki çelişkinin sürekli olarak bastırılması olanaksızdır. Böyle bir beraberlik ancak ülkedeki kapitalizmin geriliğine bağlı olarak söz konusu olabilir.

Feodal ilişkilerin tutsaklığından tam olarak kurtulamadan kapitalizme özgü sömürü mekanizmalarının içine düşen köylü kesimleri ise, bu süreç içinde yoksulluğun acılı batağına biraz daha gömülmeye mahkum edilirler. Bu koyu yoksulluğu hazırlayan nesnel koşullardan bir tanesi kapitalizmin gelişmesi karşısında yozlaşmaları son evresine varan gözü dönmüş feodal kökenli toprak sahiplerinin hem feodalizme hem de kapitalizme özgü sömürü yöntemlerini acımasızca uygulamaya koymalarıdır. Diğeri ise feodal dönemde büyük toprak sahiplerinin boyunduruğunda, ancak yine de sınıfsal anlamda içsel bir bütünlüğe sahip olarak varolan köylülüğün, kapitalist üretim ilişkilerinin tarımda başgöstermesiyle birlikte içeriksel bütünlüğünü kaybetmesi ve çözülmesidir. Köylülük kapitalizmle birlikte kendi içinde —tarım kapitalistleri ile tarım proletaryasının nihai olarak kutuplarını oluşturacakları— bir sınıflaşma içine girer. Buna karşılık aynı sınıflaşma süreci içinde eskiye bağlı toplumsal ilişki biçimlerinin ve toplumsal bağımlılıkların yıkılması ise çok daha zor ve geç olarak gerçekleşir. Bu ilişki biçimleri gelişmeye başlayan kapitalizmin sömürü mekanizmalarına uygun içerikler kazanarak varlıklarını uzun süreler koruyabilirler. Toprak sahipleri feodal olmaktan çıksalar ve kapitalistleşseler bile eskiye özgü toplumsal bağımlılıklardan tam olarak kurtulamamış, kendi içindeki bütünlüğünü kaybetmiş köylü kesimlerinin büyük toprak sahipleri karşısındaki güçsüzlükleri ve bağımlılıkları devam eder. Küçük toprak sahiplerinden topraksız köylülere, yarı-feodal toprak sahibinin yanında boğaz tokluğuna çalışan emekçilerden kapitalist niteliği ağır basan işletmelerde ücretli olarak çalışan tarım işçilerine, kiraladığı küçük, verimsiz bir toprak parçası üzerinde kendi başına doğayla mücadele eden yoksul köylülerden ve ortakçılardan başkasının ücretli emek-gücünden de yararlanabilen orta köylülere kadar uzanan bir çeşitlilik gösteren emekçi ve yoksul köylü kesimlerinin kendilerini yoksulluktan ve sömürüden kurtarabilecek tek bir amaç doğrultusunda birleşmeleri ve örgütlenebilmeleri artık daha da güçleşmiştir. Böyle bir örgütlenme ancak feodal kalıntılara karşı verilen demokratik mücadelelerden tarım sermayesine karşı verilen sosyalist

mücadelelere doğru uzanan bir silsile içinde gerçekleştirilerek başarıya ulaştırılabilir.

Tarım kesimindeki feodal ilişkileri kapsamlı bir anti-feodal devrimle kökünden yok edemeyen az gelişmiş kapitalist ülkelerde toprak reformu sorunu kapitalizmin kendisine özgü üretim biçimini tarım kesiminde de yaygınlaştırması zorunluluğu nedeniyle ve yoksul-topraksız köylülerin demokratik toprak taleplerinin zamanla güç kazanması sonucunda kaçınılmaz olarak sık sık ve tekrar tekrar önem kazanır. Çünkü toprak reformu uygulamaları bu ülkelerde hiç bir zaman kolay kolay ve bir kerede feodal kalıntıların tamamen ortadan kalkmasını sağlayamazlar.

Toprak reformu uygulamaları ya feodal unsurlar ve büyük toprak sahipleri tarafından başından baltalanarak etkisizleştirilmiş ya da bir kısım toprağın feodal mülkiyetten çıkarılmasından sonra hızını kaybederek durmuştur. Toprak reformlarının nihai demokratik amaçlarına ulaşamamasında kuşkusuz burjuvazinin feodal mülkiyeti tümden, ağaların topraklarını bütünüyle ellerinden alarak tasfiye etmek yerine, bir kısım toprakları kapitalist üretime açarak feodal toprak sahiplerini de kapitalistleşmeye zorlamayı amaçlaması; toprağa kavuşan köylülerin ise topraksız köylülerin ve tarım işçilerinin mücadelesini terketmeleri büyük rol oynamıştır. Bunların sonucunda toprak reformu uygulamasının hemen ertesinde toprak sahibi olan küçük köylülerin mülksüzleşmesi süreci yeniden başlamaktadır.

Toprak reformu süreci içinde ortaya çıkan çelişkili gelişmeleri somut olarak sergileyebilmek için iki Latin Amerika ülkesinden örnek getirelim. Feodal kesimlerin yoksul köylülerin en küçük demokratik isteklerini bile kanla boğma alışkanlığına sahip oldukları Bolivya'da (sermayenin dünya kalay piyasasıyla birlikte bunalıma girmesinin de etkisiyle) 1950 başlarında bir devrimle iktidara gelen burjuvazinin ilerici kesimi bir toprak reformu uygulamasını yürürlüğe koydu. Bu dönemde işçi sınıfının topraksız ve yoksul köylü kesimleriyle arasında yeterince güçlü bir ittifakın temellerini atamamış olması nedeniyle, burjuvazi toprak reformuna sahip çıkarak köylü kitlelerini yanına çekmeyi başardı. İktidardaki burjuva partisi toprak reformu hareketlerini destekleyerek bir yandan burjuvazinin hiç bir kararına uymayı kabul etmeyen feodal ağalara bir darbe indirmeyi, diğer yandan da köylülerin, maden işçilerinin de etkisiyle yaygınlaşan, devrimci taleplerini kontrol altına almayı plânlıyordu. Bu nedenle burjuvazi köylülerin toprağa ilişkin sorunlarını birbirinden ayrı yerel toprak taleplerine dönüştürmeye yardım edecek bir tarımsal sendikalaşma hareketini destekledi. 1952 ve 1953'de Bolivya'da 200 bin üyeli 1200 tarım

sendikası örgütlendi. 1953'de kanunlaştırılan toprak reformundan kısa sürede 340 bin ailenin küçük toprak parçalarına sahib olarak yararlanmasında bu sendikaların feodal kökenli toprak sahiplerine karşı verdikleri yerel mücadelelerin büyük payı vardı. Bolivya'da toprak reformu daha yasalaşmadan önce fiili dağıtım gerçekleşmiş, topraksız köylü kitleleri ele geçirdikleri toprakları korumak üzere yerel sendikaların etrafında kenetlenmişlerdi. Ancak mülkiyet hakları yasal olarak onaylandıktan sonra bu kitleler toprak alamıyan köylülerden ve tarım işçilerinden hızla ayrıldılar. Büyük ve orta toprak sahiplerinin çıkarına çalışan kira sistemlerine, tarım işçilerine ödenen düşük ücretlere, ağır çalışma koşullarına karşı sürdürülen mücadele içinde yer almadılar. Diğer yandan toprakların parçalanması kendine yeterli, düşük bir verimliliğe sahip işletmelerin sayısını artırdı. Tarımsal üretim düştü. Kıtlık başladı. Gerekli maddî ve teknik temelden yoksun olarak yapılan ve köylüleri ileri bir üretim örgütlenmesine yöneltmeyi amaçlamayan bir toprak reformunun yıkıcı etkileri ön plâna çıktı. Burjuvazi kırsal alanda feodal güçlerin, kapitalizmle yeniden uzlaşma açısından, yeterince zayıflatılmış olduklarını gördü. Ekonomik krizin tarımdan sanayiye sıçramasıyla birlikte reformcu unsurlar iktidardan uzaklaştırıldı ve A.B.D. tarafından hazırlanan karşı-devrim programı 1956'da yürürlüğe konuldu. Bu program ordunun Amerikan yardımıyla güçlendirilmesi, işçi sendikaları üst yönetimine siyasal düzen içinde yönetici görevler verilmesi, yabancı sermayenin teşvik edilmesi gibi basit ve etkili üç öneriden oluşuyordu. Gerçekten de sendika yöneticilerine politik çıkarlar sağlanması karşılığında Tarım İşçileri Millî Konfederasyonu'nda tarım işçilerinin ve yoksul köylülerin isteklerinden söz açılmaz oldu. Karşı-devrimi daha güçlü bir biçimde uygulamak üzere 1964'de iktidara gelen sağ cunta ise köylüleri kazanabilmek için bir yandan topraksız köylülere toprak vaad ederken, diğer yandan da toprak sahibi köylüleri, topraklarını ellerinden almak isteyenlere karşı korumayı üstlendi. Cunta ayrıca etnik farklılıkları körükleyerek, köylüler arasında belirginleşmeye başlayan sınıfsal mücadeleleri geri plâna itmek için çalışmayı da unutmadı. Dış pazarlara satılacak tarımsal ürün üretimine hız verildiği, tarım işçilerinin ve az topraklı köylülerin beslenme sıkıntısı çektiği, tarıma açılmamış toprağın hemen hemen kalmadığı bu dönemde karşı-devrimin başarılı olabilmesinde köylülüğün toprak talebi çerçevesinde bütünleşebilecek bir kitle olmaktan çıkmış olması önemli bir rol oynadı.

Meksika ise 20. yüzyılın başlarında, en önemli örneğini Emiliano Zapata önderliğindeki ayaklanmaların oluşturduğu pek çok köylü hareketine sahne oldu. Silâhlı köylü birlikleri kontrolu ele geçirdiler.

Köylü ayaklanmaları tüm ülkeye yayıldı, köylülerin başkente girmelerine az kaldı. Ancak, Meksika'da bu dönemde işçi sınıfıyla bağları yok denecek kadar güçsüz olan köylülerin, tüm toprak özlemlerine ve birleşmelerinin kendilerine kazandırdığı güce karşın, fiili olarak toprakları işgal etmeyi göze alamadıklarını görürüz. İlginçtir ki toprak işgallerinin yapıldığı iki bölge de nüfus yoğunluğu yüksek olan, sınai fabrikaların bulunduğu ve işçilerin daha önce çetin mücadeleler vermiş oldukları bölgeler oldu. Nitekim bu bölgelerden biri olan Varacruz'da kurulan ve küçük, yoksul köylülerden oluşan Devrimci Toprak Kiracıları Sendikası, 1917'de yasalaşan toprak reformunun köylü hareketlerini yavaşlatan etkisine karşın, büyük toprak sahiplerine karşı toprak kiralarının azaltılması için bir mücadele başlattı. Bu mücadelenin etkinlik kazanmasında sanayide hızla artan işgücünün karşılaştığı beslenme sorununu çözmek (dolayısıyla ücretlerin yükselmesini önlemek) için tarımda kapitalizmin gelişmesini önleyen feodal ilişkilere karşı mücadele etmenin bir zorunluluk olduğunu anlayan burjuvazinin de önemli bir rolü oldu. Bu dönemde Meksika'da toprak reformu yasası uygulamasının yavaşlığı ve toprak sahiplerinin giriştikleri baltalamalar nedeniyle oluşan hırçın kırsal mücadelelere karşın, kırsal kesimdeki hareketler köklü toplumsal hedefler ortaya koyamadılar. Bunun en önemli nedeni mücadele eden köylülerin işçi sınıfıyla ilişkisinin örgütsel plânda genel olarak zayıf olmasıydı. Bölgesel bir ayaklanmanın sona ermesi için çoğu kez feodal bir ağanın yasa dışı bir girişiminin yasal yönlerden geri aldırılması umudu yetiyordu. Bu çabaları hemen her keresinde kendi zararlarına sonuçlansa bile, köylüler sorunlarının çözümünü nihai olarak kendi güçlerinde değil, tutucu politik iktidarın kapısında aramayı yeğliyorlardı. Bu nedenle tutucu hükümetler kendi aletleri olacak köylü örgütlerini kolaylıkla kurdurabiliyorlardı.

Sağcı hükümetlerin köylü kesimleri arasındaki birliği bozucu bütün çabalarına karşın, 1925'de Moskova'da toplanan I. Uluslararası Köylü Kongresi'nin de etkisiyle, 1926'da 350 bin köylü tarafından seçilen 158 delegenin katıldığı Köylü Ligaları Ulusal Kongresi'nin toplanması gerçekleşti. Kongre'de bir çeşit köy mülkiyetini temsil eden ejido sisteminin geliştirilmesi, toplumcu amaçlara sahip kooperatiflerle desteklenmesi ve bu uğurda harcanacak çabaların nihai hedef olan «toprağın ve tarımsal üretim araçlarının toplumsallaştırılması» doğrultusunda geliştirilmesi kabul edildi. Meksika'nın tarım sorununun uluslararası nitelikleri belirtilerek, gelişmekte olan ülkelerin ortak çıkar ve amaçlar etrafında işbirliği yapmalarının; tarım ve sanayi proletaryasının kapitalist sisteme karşı birleşmesinin gereği ortaya

kondu. 1929'da sosyalist ve ilerici işçi ve köylü örgütlerinin katıldığı İşçi ve Köylü Birliği kuruldu. Bu birliğin güçlenmesi ve köylü kesimleri üzerinde işçi sınıfının etkinliğinin artması önce bir askerî sağ cunta, arkasından da toprak reformu vaadları ile durdurulmaya çalışıldı. İktidar yasal ve yasa dışı, kanlı ve kansız her türlü yolu deneyerek köylü örgütlerini ele geçirmeye, bu örgütler içinde burjuvazinin, orta ve büyük toprak sahiplerinin etkinlik kazanmasını sağlamaya çalıştı. Toprak satışları yoluyla orta köylülerin yoksul köylülerden ayrılması sağlandı. Hükümet küçük çaplı toprak taleplerini destekliyor, köklü bir toprak reformu, tarım işçilerinin ücretlerinin yükseltilmesi, büyük toprak mülklerinin toplumsallaştırılması gibi isteklerin karşısına ise sosyalistlere karşı kanlı katliamlar düzenliyerek çıkıyordu. Sonunda İşçi ve Köylü Birliği dağıtıldı. Köylülerin çok büyük bir çoğunluğu topraksız kaldı. Küçük birer toprak parçası elde eden köylüler ise gerekli kooperatifleşmeden, örgütlenmeden ve teknik yardımdan yoksun bırakıldıkları için kısa sürede topraklarını elden çıkarmak zorunda kaldılar. Bu nedenle 1930 ortalarında Meksika'da toprak reformu sorunu yeniden gündeme girdi. Sosyalist güçlerin de desteğini sağlayarak Cumhurbaşkanı seçilen Cardenas döneminde toprak dağıtımı o zamana dek görülmemiş bir hız kazandı. Buna karşılık toprak reformu kapsamına girmekten kurtulmak için sahibi oldukları köyleri yakmaktan bile çekinmeyen toprak ağaları iki yıl içinde 6 bin köylü, sendikacı, Partili ve hükümet yetkilisini öldürdüler. Bu direnişleri bastırabilmek için ülke çapında kurulan köylü komiteleri Ulusal Köylü Konfederasyonu'nun çatısı altında toplandılar. Ancak bu gelişmelerden ve sanayide yürütülen millîleştirme hareketlerinden ürken burjuvazi köylü örgütlerini ilişkili oldukları işçi örgütlerinden koparmak için çalışmaya başladı. Bu şekilde aynı zamanda örgütsel güçleri ve mücadelecilikleri artan işçi sınıfını da dengelemek, bir taşla iki kuş vurmak istiyordu. Sonunda bunu başardı da. Cardenas'ın Cumhurbaşkanlığı sona erdiğinde, iktidar partisi ve dolayısıyla, bu partiye bağlanmış olan işçi-köylü örgütlerinin yönetimi sağ güçlerin eline geçti. Burjuvazi toprak ağalarıyla ve kiliseyle politik ittifakını yeniledi. Bundan sonra yapılan toprak dağıtımlarında, dolaylı yollardan, toprak ağalarının en kötü toprakları vererek yerine daha iyi toprakları almalarına olanak tanındı. Reformlardan yararlanmış olan küçük köylülerin tefecilerin eline bırakılması ve pazar ilişkilerinin kırsal alanda hızla geliştiği bir dönemde köylülerin ticaret burjuvazisinin sömürüsüne karşı korunmaması büyük bir köylü kitlesinin toprak kazanımlarını kısa sürede kaybetmelerine yol açan gelişmeleri hazırladı. Ejido'lara bağlı toprakların % 20'si büyük toprak sahiplerinin özel

mülkiyetine geçti. Büyük özel mülklerde sulama ve makina kullanımı gibi teknik olanakların geliştirilmesiyle tarımda kapitalist gelişme hızlandırıldı. Tarıma açılabilecek boş toprak kalmadı. Topraklarını kaybeden binlerce köylü A.B.D.'nde kaçak olarak mevsimlik tarım işçiliği yapmaya başladı. Köylüler eski sorunlarının yeniden dirildiğini gördükleri zaman beylik deyişle «atı alan Üsküdar'ı geçmiş»ti.

Toprak reformu sorunu çerçevesinde ortaya çıkan bu tür devrimci ve karşı-devrimci gelişmeler diğer Latin Amerika ülkeleri, bazı Afrika ülkeleri ve İspanya gibi toprak reformunu varolan düzeni sosyalizm doğrultusunda değiştirmeyi amaçlamadan uygulayan pek çok ülkede tekrar tekrar ortaya çıktı. Bütün bu deneylerde, mücadelenin ilk kısmında toprağı tekellerinde tutarak kiraları yükselten, toprakların kapitalist tarıma açılmasını engelleyen ve küçük kullanım birimlerine bölünmesine yol açan, kısacası kapitalist tarımın gelişmesini engelleyen asalak toprak sahipliğine karşı burjuvazinin desteğini, özellikle toprak reformu ve hatta toprakların kamulaştırılması çerçevesinde, sağlamanın olanaklı olduğu görüldü. Ancak bütün bu deneylerde hareketin burjuva mülkiyet ilişkilerine karşı bir nitelik kazanabildiği oranda burjuvazi kendi önderliğini köylü kesimlerine kabul ettirmeye çalışarak, feodal ağalarla yeniden uzlaşma bahasına, karşı-devrimi hazırladı.

Bütün bu deneyler bize işçi sınıfının tarım proletaryasıyla ve yoksul, topraksız ya da küçük topraklı köylü kesimleriyle gerçekleştirmesi gereken ittifakın belirsiz bir tarihe ertelenmiyecek bir sorun olduğunu gösterir. Bu ittifakın köylü kesimleri açısından taşıdığı amaçlar köylülük içinde sınıflaşmanın düzeyi ile bağlantılı olarak saptanmak ve feodal kalıntılarla toprak ağalarına karşı tüm köylülüğün katıldığı demokratik hareketlerden tarım kapitalistlerine karşı verilen sosyalist mücadelelere doğru geliştirilmek zorundadır. Köylü kesimlerinin, kendi sorunlarının çözümü için kendi dışlarındaki politik güçlere, özellikle burjuvazinin çeşitli kanatlarına, bağlanmaya olan yatkınlığı bu hareketler üzerinde işçi sınıfı öncülüğünün, hareketler içinde ise tarım proletaryasının ve topraksız, yoksul köylülerin belirleyicilik kazanmasını vazgeçilmez bir gereklilik haline getirmektedir. Bu nedenle sosyalistler için toprak reformu hareketleri, feodal kalıntılara ve her türlü sömürü biçimine karşı mücadelenin ve işçi-köylü ittifakının nesnel koşullarını yaratırlar. Bu mücadelenin yöneldiği hedeflerin sürekli yenilenmesi ve sosyalist devrime doğru gelişmesi tarihsel bir zorunluluktur. Sosyalistler bu mücadele içinde, işçi sınıfı hareketinin köylü kesimlerinin bilinci üzerinde uyarıcı olmasını ve kırsal kesimdeki bilincin işçi sınıfının müttefikliği doğrultusunda değişmesini sağlamak zorundadırlar.

II. TÜRKİYE'DE TOPRAK REFORMU VE URFA UYGULAMASI

Türkiye'de toprak reformu sorununun ilk kez politik düzeyde ortaya çıkışı 1908'den sonra İkinci Meşrutiyet dönemine kadar uzanır. 1920-1923 döneminde de bu sorun TBMM.'ndeki sol eğilimli grupların programlarında yer almıştır. Bu konudaki ilk ciddî girişim 1935 yılında yapılmıştır.. I. Plan döneminde İçişleri Bakanlığı İskan ve Toprak Kanunu adlı bir tasarı hazırlamış, ancak bu tasarı kanunlaşamamıştır. Daha sonra Zirai İslahat Kanunu Projesi'ne dönüştürülen tasarı bir zaman sonra rafa kaldırılmıştır. 1936-1937 yıllarında Atatürk bu çalışmalara Meclis'i açış nutuklarında değinmiş ve hatta Türk köylüsüne toprak reformu müjdesi vermiştir. Ancak bütün bu girişimler İsmet İnönü'nün başbakanlıktan çekilmesine neden olan etkenler arasında yeralmıştır. Sorunun önemini koruduğunu 1941-1944 yıllarında İnönü'nün Meclis'i açış söylevlerinde görebiliriz. 1945 yılında CHP içindeki muhalefete rağmen 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun Meclis'ten geçmesi sağlanmıştır. Ancak 1950'de DP iktidara geçince kanun uygulamadan kaldırılmıştır. 1961 Anayasası'nın hazırlanması sırasında toprak reformu yeniden gündeme girmiş, sosyal devletin gerçekleştirilmesi gereken bir anayasa yükümlülüğü haline getirilmiştir. Ancak 1961'den sonra iktidara gelen hükümetler 10'a yakın tasarı hazırladıkları halde hiçbirini Meclis'den geçirmemişler veya geçirememişlerdir.

1970'lerde Türkiye'nin Doğu ve Güney-Doğu bölgelerindeki toprak mülkiyeti dağılımının ve mülkiyet biçiminin neden olduğu düşük verimliliğin ve yarattığı sorunların yanısıra sanayi burjuvazisinin yeni pazarlar araması zorunluluğu sonucu toprak reformu konusuna I. Erim hükümeti tarafından yeniden el atıldı. Parlamentoda yapılan tartışmalar; topraksız köylüleri bir kooperatifleşme hareketi içinde topraklandırmayı amaçlayan tasarılar yerine, sadece küçük kapsamlı toprak dağıtımlarını içeren, büyük toprak sahiplerine yeni haklar getiren, bir tasarının kanunlaşması ile sonuçlandı. Böylece çıkarılan 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'na göre pilot uygulama bölgesi olarak Urfa ili seçildi.

1757 SAYILI TOPRAK VE TARIM REFORMU KANUNU:

Kanun metninin tamamı incelendiğinde kanunun sanayi ve ticaret burjuvazisinin çıkarlarına uygun bir şekilde hazırlandığı hemen kendini göstermektedir. Kanunun amacı topraksız ve az topraklı köylünün içinde bulunduğu feodal ve yarı feodal sömürü koşullarından kurtarılması değildir. Bu konuyu uygulamadaki aksaklıkları belirterek tekrar ele alacağız.

1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nda reformun yapılmasındaki amaçlar şöyle sıralanmıştır:

1 — «Toprağın verimli bir şekilde işletilmesini, tarımsal üretimin sürekli olarak artırılmasını, değerlendirilmesini, pazarlanmasını ve ulusal kalkınmayı hızlandıracak tarımsal yapının kurulmasını.»

2 — «Topraksız ya da az topraklı çiftçi ailelerinin yeter gelirli tarımsal aile işletmeleri durumuna getirilmeleri için topraklandırılmalarını, donatılmalarını, desteklenmelerini ve örgütlenmelerini.»

3 — «Toprak ve Tarım Reformu hedeflerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak amacıyle Toprak ve Tarım Reformu Kooperaitfleri kurulmasını» sağlamak.

Ancak kanunda bu kooperatiflerin nasıl kurulacağı, topraklandırılan köylü ailelerinin nasıl örgütlenecekleri üzerinde fazla durulmamıştır. Çünkü esas amaç topraksız köylünün topraklandırılması değil, tarımsal üretimin sürekli artırılması ve kapitalizme uygun bir tarımsal yapının kurulmasıdır.

4 — «Tarımda kiracılık, ortakçılığın belli bir düzene sokulmasını sağlamak.»

Bu kanunun ve Toprak ve Tarım Reformu uygulamasının kiracılık ve ortakçılığın ortadan kaldırılmasına yönelik olması gerektiği düşünülürse bu maddenin neden kanun metnine alındığını açıklamak güçtür.

5 — «Ekonomik bir üretime imkân vermeyecek şekilde parçalanmış arazinin birleştirilmesi ve gerektiğinde genişletilmesi suretiyle toplulaştırılmasını ve tarımsal mülklerin çiftçi ailelerinin geçimini sağlamaya ve aile iş gücünü değerlendirmeye yetmeyecek derecede parçalanmasını ve küçülmesini önlemeyi,»

6 — «Örnek köyler kurmayı, varolan köylere eklemeler yapmayı,»

7 — «Tarımda toprak ve su kaynaklarının teknik ve ekonomik gereklere göre kullanılması, korunması, ıslahı, geliştirilmesi ve verimliğinin sürdürülmesi,»ni sağlamaktır.

Şimdi uygulama alanında bu amaçların nasıl gerçekleştiğini inceleyelim.

ADIYAMAN
DİYARBAKIR
MARDİN
GAZİANTEP
SURİYE
Fırat
Bucak
Dağbaşı (Karahan)
Çaylarbaşı
SİVEREK
Karacadağ
Oyacık
HİLVAN
Şekerli
Göğlü
Bezikli
Gölcük
BOZOVA
Karakeşi
HALFETİ
Akziyaret
Karlıavşar
URFA
Kabakaydar
Demirci
BİRECİK
Aligör
SÜRÜÇ
Merciha
VİRANŞEHİR
Sumetar
Payamlı
Mürşitpınar
Nusretiye
Haran
Ceylanpınar
AKÇAKALE

Reform çalışmaları yalnız işaret edilen bölgede yapılmıştır.

TOPRAK VE TARIM REFORMUNUN URFA İLİNDE UYGULANMASI

URFA İLİNİN TANIMI

Nufusu	: 538.131
Yüzölçümü	: 18.582 Km².
İlçe adedi	: 9
Bucak adedi	: 30
Köy adedi	: 642
Şehirde yaşıyan insan sayısı	: 207.524
Köylerde yaşıyan insan sayısı	: 330.607

Nufusun ilçe, bucak ve yüzölçümüne göre dağılımı (*)

Adı		Toplam Nufus	Şehir	Köy	Yüzölçümü
Merkez		161.780	100.604	61.126	3791 Km².
Akçakale ilçesi		37.108	6.096	31.012	1903 »
Birecik	»	40.406	18.396	22.014	852 »
Bozova	»	38.013	4.853	33.160	1550 »
Halfeti	»	27.791	3.315	24.476	646 »
Hilvan	»	25.547	5.185	20.362	1278 »
Siverek	»	90.027	34.146	55.881	4314 »
Suruç	»	53.158	15.033	38.125	799 »
Viranşehir	»	64.301	17.850	46.451	3451 »

Urfa ilinin coğrafî durumu: Urfa ili; Kuzeyde Adıyaman, Doğuda Diyarbakır ve Mardin, Güneyde Suriye, Batıda Gaziantep toprakları ile çevrilidir. İlin Kuzey ve Batı sınırını Fırat Nehri çizer. Toprak genişliği bakımından Türkiye'nin Konya, Ankara, Sivas, Erzurum' dan sonra 5. büyük ilidir. İl merkezinin denizden yüksekliği 550 mt.' dir. Bu rakam Güneye alçalır, Kuzeye doğru yükselir. 37 derece 0.8 dakika boylam ve 38 derece 46 dakika enlem arasında yer alır. Topraklarının tamamı Dicle ve Fırat nehirleri arasındadır. Kısmen dağlık, kısmen ovalık, yeryer kışlak ve yaylalıkdır. İlin en büyük dağı Siverek'le Diyarbakır arasındaki Karacadağ'dır. (1919 m.) Diğer dağlar Nemrut, Firuze, Karadağ, Koşma, Tektek ve Kaptan dağlarıdır. Güneyde Haran Ovası, Güney Batıda Suruç Ovası bulunmaktadır. Bu iki ovayı Nemrut Dağları birbirinden ayırır Kuzeye doğru

* *1975 sayım sonuçları resmen basılıp dağıtılmadığından 1970 yılının nufus oranı alınmıştır. Ayrıca reform kararı da 1975 yılından önce alınmıştır.*

gidildikçe arazi dalgalanır. Karacadağ sırtlarına kadar Viranşehir ve Siverek ovaları uzanır. Birecik, Hilvan ve Siverek ovası daha çok yayla görünümündedir.

Ekonomik Durum: Genel olarak bir tarım ve hayvancılık ilidir. Büyük çapta sanayi kuruluşları yoktur. Ancak bazı yerel ihtiyaçları karşılamaya yönelik küçük sanayi kuruluşları vardır. Örneğin: Dabaklık, köselecilik, demircilik, kazancılık, bıçakçılık, dokumacılık kürkçülük, kendircilik vb. Bu ürünlerin imal şekli ilkel ve küçük çaptadır. En önemli ürünleri zahire, yağ, peynir, yapağı, fıstık, deri ve kendir gibi ürünlerdir. Bunların dışındaki diğer ihtiyaçlar genellikle dışardan karşılanmaktadır.

Büyük çapta fabrika ve işyeri mevcut olmadığından belirgin ve toplu bir sanayi işçisi yoktur. Ancak az sayıda ve küçük gruplar oluşturan işçilerle, dağınık bir görünümdeki vasıfsız tarım işçileri vardır. Bunlar topraksız olup belirli zamanlarda Adana, Mersin gibi illere pamuk toplamaya giderler. Diğer zamanlarda toprak sahibi ağaların köylerinde küçük işlerle geçinirler.

Politik Durum: Urfa ilinin politik durumunu genellikle yarı-feodal niteliklere sahip olan büyük toprak sahipleri bilirler. Burjuva siyasi partilerinin tümüne Urfa'da toprak sahipleri kesimi hakimdir. 1946 yılından bu yana gerek parlamenterler ve gerekse mahalli belediye başkanları hep toprak sahiplerinin arasından çıkmıştır.

1973 seçim sonuçlarına göre Urfa ilinin 7 milletvekili ve 2 senatör olmak üzere 9 parlamenteri vardır, bunların ikisi CHP, beşi AP, bir tanesi MSP ve biri de DP den ayrılmış bağımsızdır. Hepsinin ortak niteliği toprak ağası olmaktır. Toprak sahipleri için partilerin (işçi sınıfı partisi hariç) politik düşünce ve inanışları önemli değildir. CHP - AP - MSP Parlamenterleri birbirleriyle çok yakın ilişkiler içindedirler. Urfa'daki sömürü düzenini birlikte yürütürler. Aralarında sıkı bir bağ (örneğin kirvelik ve kız alıp verme) vardır. Halk hangi partiye oy verirse versin, bunlardan birini tercih etmek zorundadır. Bu da aslında toprak ağasının kendisidir.

Yüksek okul mezunu okumuşların durumunu gelince; halen aşiretçiliğin ve güçlü ataerkil bağların hakim olduğu bir baskı ve terbiye içinde yetişen bir genç, liseyi bitirince büyük şehirlere gitmekte, bu baskıların olmadığı geniş bri «özgürlük» ortamı bulmaktadır. (Örneğin serbestçe bir meyhaneye girebilmekte, bir kız arkadaşı ile konuşabilmekte, serbestçe kahvelere girip çıkabilmektedir.) Tahsildeki gencin babası Urfa'da sömürü mekanizmasının daha uzun zaman ve ustaca devam etmesini tasarlamakta ve oğlunun bir an önce diplomasının sağlayacağı güçle birlikte geri gelmesini beklemektedir. Bu

çelişki içindeki gençler ailelerine karşı direnişe geçmektedirler. Bu direniş kendi özünde, baskılardan kurtulup, burjuva anlamıyla «özgür yaşama» direnişidir. İstanbul ve Ankara'da okuyan Doğulu ve Güney Doğulu toprak ağası çocuklarının gençlik örgütleri içersinde devrimci olarak yer almalarının nedenlerinden biri de budur.

Bu çelişkiler içersinde bölgesine geri gelip yerleşen yüksek okul mezunu gençler genellikle şu eğilimleri taşımaktadırlar:

1 — Parlamenter olma özlemi: Genellikle aşiret ve toprak ağalarının siyasi nüfuzundan yararlanmak isteyen bu özleme sahip gençler kendilerini parlamenter namzeti olarak görürler. Bu nedenle ağaların himayesine sığınırlar. Gelir gelmez siyasi partiler içersinde kendilerine bir yer ararlar, hangisinde umut ve boşluk görürlerse o partiye kayıtlarını yaptırırlar. (Örneğin bir DEV-GENÇ üyesi rahatlıkla AP'ye kaydolabilmektedir.) Böylece toprak ağalarının sömürü çarklarının dönmesine diploma güçleriyle yardımcı olurlar.

2 — Para kazanma hırsı: Bu okumuş grubu sömürü çarkının bir dişlisi olarak para kazanma çabası içine girer. Yıllar yılı büyük şehirlerdeki «özgür» yaşamın hasretini çeker, deniz kenarında bir sayfiye yeri, altında bir araba ve güzel bir ev sahibi olma hayaliyle yaşar.

3 — Yeteneksiz olanlar: Geri dönmek istemeyen, ancak büyük şehirlerdeki burjuva düzenine uyamayacak kadar yeteneksiz olanlar ise geçici bir zaman büyük şehirlerde iş arayarak kendilerine bir yaşama olanağı bulmaya çalışırlar. Başarılı olamayınca yoksul kalmak tehlikesiyle karşılaşırlar. Bu endişe içinde para kazanmaya daha elverişli olduğunu bildikleri kendi bölgelerine gelip yerleşirler. Korkak ve cesaretsiz olan bu tür okumuşlar başkaca barınacak yer bulamadıklarından kendi memleketlerinde etliye sütlüye karışmadan yaşamaya çalışırlar.

Bu koşullar altında Doğu ve Güney Doğu'ya gelip yerleşen «okumuşlar»dan halkın sorunlarına eğilmelerini ya da halkın yararına fedakârlıklarda bulunmalarını beklemek olanak dışıdır. Hele hele sosyalist bir parti içersinde yer alıp mücadele verme, bunların yukardaki düşünce ve özlemlerine ters düştüğü için en ilerici görünenleri bile parti fikrine kesinlikle karşı çıkarak bilim dışı bir takım mücadele şekilleri önerirler. Aslında kaçış olan bu hareketlerine ilerici ve devrimci bir nitelik kazandırma çabasına da girerler. Ancak toprak ve aşiret ağaları ile ilişkilerini hiçbir zaman koparmazlar, onlara karşı çıkmazlar. Bu tür okumuşlar toprak ağalarının sömürüsüne devrimci düşünce örtüsü altında yardımcı olmaktadırlar.

Diğer yandan Doğu ve Güney Doğu'daki ilerici, demokrat ve sosyalist hareketin etkin kişileri de gene bunlar arasından çıkmaktadır. İşçi sınıfı hareketi içinde yer alan bu kişiler bir yandan yerel egemen güçlerin diğer yandan da «okumuş taifesi'nin» etki ve baskılarına karşı direnmeyi göze alabilenlerdir.

TOPRAĞIN BELİRLİ ELLERDE TOPLANMASININ URFA'YA ÖZGÜ NEDENLERİ

Feodal kökenli aile miraslarının dışında toprak sahibi olmanın Doğu ve Güney Doğu'ya özgü olan bazı biçimlerinden bahsetmeyi uygun bulmaktayız.

1 — **Tescil:** Toprağın belirli ellerde toplanmasının en kolay ve yaygın şeklidir. Genel olarak hazineye ait olan toprakları işleyen köylüdür. Ancak, varolan teknik gelişkinlik ve mevcut örgütlenme düzeyiyle büyük arazi parçalarını köylünün kullanma olanağı yoktur.

Tescil, 1928 yılında Medeni Kanun'un kabul edimesi ile Türkiye hukuk sistemine girmiş bir müessesedir. Bu yolla toprak sahibi olmak için asgari 20 yıl aralıksız ve çekişmesiz malik sıfatıyle toprağı işlemek gerekmektedir. Diğer yandan 1946 yılında çıkan bir kanunla bütün hazine arazilerinin Tarım Bakanlığı'na ait olduğu belirtildiği halde, uygulamada halen bu müessese yürürlüktedir. Egemen çevreler köylülerin dil bilmezliğinin ve bilinçsizliklerinden yararlanarak mahkemelerde kendilerinin veya köylünün zilliyetinde bulunan büyük toprak parçalarını biraraya getirip, tescil talebinde bulunmuşlardır. Davanın gereği olan ilanları köylü haber alamamıştır. Çünkü ne gazete okumakta, ne de şehirdeki belediye hoparlörünü dinleyebilmektedir. İşlerini adliyede kolaylaştırma olanaklarına sahip olan egemen çevreler ise kısa zamanda hazinenin olan bu toprakları kendi adlarına tapuya yazdırma kararını alabilmektedirler.

Toprağın değer kazandığı 1950—1960 yılları arasında özellikle sürat kazanan bu usulle toprağa sahip olma işlemleri 1970 yılından sonra birçok çekişmelere neden olmuştur. Halen Urfa il ve ilçelerinde ihtilaflı toprak davaları tapulama mahkemelerinde büyük bir yığın teşkil etmektedir. Toprağı kendi adına tescil eden toprak ağası mülkiyet hakkına dayanarak köylülerin toprağı terkini istemektedir. Köylüler ise toprağın yüzyıllar boyu zilletlerinde olduğunu ileri sürmektedirler. Örneğin Siverek'in Karacadağ Bucağında 13 köyün sahibi olduğunu iddia eden Bahattin Fetahlı ve yandaşlarıyle köylüler (yaklaşık 5 bin kişi) halen mahkemelik durumdadırlar. Toprağın mülkiyetine sahip olduğunu iddia eden Bahattin Fetahlı'nın bu köylere hiç-

bir zaman gelmediği ve hatta hangi köyde kimlerin yaşadığını bilmediği mahkeme dosyalarında görülmektedir.

2 — **Ağalığın gereği olarak kazanma:** Bilhassa yeterli toprağı olmayan ve fakat aşiret bağı ilişkisi kuvvetli olan ağaların başvurduğu bir yoldur. Olay şöyle olmaktadır. Bir aşiret ağası kendi aşiretine bağlı bir köyün topraklarına göz diker. Önce bu köylülere çok yakınlık gösterir. Şehirde işlerini görür. Köydeki fakirlere yardım eder. Taraflarla kirvelik, vs. münasebetlerine girişir. Böylece o köy halkının güvenini kazanır. Ağa köylülere, köylüler ağaya misafir olurlar. Ağa köyün gelmiş geçmişini, birbirleriyle iyi geçinenleri veya birbirini sevmiyenleri bu ilişkiler içinde yakinen öğrenmiş olur. Bu arada el altından iki taraf oluşturur. Bunlardan en çok hadise çıkarmaya elverişli olanları köy içinde söz sahibi yapmaya çalışır. Zamanla iki taraf arasında yıllar önce de birçok çekişmelerin olduğunu ve karşılıklı yenip yutulmaz hakaretlerin yapılmış bulunduğunu kendi adamları aracılığıyla duyurur. Önce taraflar arasında basit kavgalar başlar. Artık plan başarıya ulaşıyor demektir. Zira bu safhada her iki tarafta ağaya gelerek kendilerine yardım etmesini ister. Ağa ise tahrik edici rolünü oynamaya devam eder. İki tarafa da vurun öldürün arkanızda ben varım der. Bir gün bakarsınız a. köyünden Ahmet aynı köyden bir diğerini öldürmüş haberi yayılır. Artık taraflar arasında bitmeyecek bir kan davası başlamıştır. Sonunda bir taraf köyü terk etmek zorunda kalır. Ağa ise onlara toprağınızı bana verin intikamınızı alırım diye söz verir. Böylelikle kaçan tarafın hissesi ağanın eline geçer. Bundan sonrası, yani diğer tarafı da köyden kovmak basit bir uygulamadır. Bu suretle ağa hem sözünü yerine getirmiş olur hem de köyü kendi malı yapar. Bunun için halkın üzerinde büyük bir terör ve silahlı baskı yaratır. Örneğin Siverek İlçesinde 1976 yılı içinde bu nedenlerle 47 kişi öldürülmüştür.

3 — **Tapu kayıtlarında değişiklik yapmakla kazanmak:** Urfa gibi geri kalmış bir ilin kayıtları da kendisi gibidir. Örneğin Siverek İlçesinde Nufus kütüğünde vatandaş olarak kaydınızı bulmanız ancak bir tesadüf eseridir. Zira yaprakların hepsi yırtık ve eskidir .Bazı yapraklar da yoktur. Bir çok ilçedeki tapu kayıt defterleri de böyledir. Bu yaprakları yok etmek veya değiştirmek mümkün olmaktadır. Bu usulü bir köylünün ağzından dinlediğim şekilde anlatmaya çalışacağım. Akçakale köylüsü Ahmet başından geçen olayı şöyle anlatmaktadır.

«Bizim olaya nastar veya vize olayı denir. Biz Siyalan aşiretinin Kutman Oğullarındanız. Gördüğünüz bu iki köy 120 hanedir. Bizim olayımızın kökü çok eskiye gider. 1943 yılında Av. Fuat Aksoy bi-

zim topu kütüğündeki sahifeyi koparıp ayrı bir sahife eklemiştir. Bu yeni sahifede bizim köyleri kendi adına yazdırmış. Zaman zaman bizim köyü terk etmemiz için jandarmaya baskın yaptırmış, adamlarına dövdürmüş ve yüreklere korku düşürmüştür. 1951 yılında Haran Bucak Müdürünün emriyle bizi Tektek dağlarına jandarma zoruyla sürdüler. Ben o zaman 8 yaşında idim. Bu sırada iki çocuk susuzluktan bir yaşlı kadın açlıktan öldü. Bu dağlar susuz, topraklar çoraktır. Ne işlenebilen toprak ve ne de içilebilecek su vardır. Atıldığımız bu yerin adına Nağa veya Törba deniliyordu. Biz her gün mahkemelere gide gele elimizde avucumuzda bir şey kalmadı. Tam 35 defa keşif kararı çıkarıldı. Fakat biz her gelişimizde Fuat Aksoy telefon edip hasta olduğunu ve bugün keşife gelemiyeceğini söylüyordu. Açlıktan ve susuzluktan dayanacak halimiz kalmadı. O zaman Suriye Loğanı denilen tabanca 30 lira idi. Benle Memduh birer Suriye Loğanı ve birer Soğan bıçağı aldık. Urfa'ya geldik. Fuat Aksoy mahkemeden çıkıyordu. Karşısına dikildim. «Etme Ağam topraklarımızı geri ver, açlıktan kırıldık mahvolduk» dedim. O, cevap vermeden yüzüme tükürdü. Artık duracak gün değildi. Benle Memduh tabancalarımızı çekip bütün mermileri üstüne boşalttık. Sonra bıçaklamaya başladık. Bu olayı ilk defa Türkiye İşçi Partisi meclise götürdü. Bizim tarafımızı başka kimse tutmuyordu. Sonra biz hapishaneye girdik. Köylülerimiz de topraklarına döndüler. Afla cezaevinden çıktık. Gördüm ki toprağımızın yarısını bizimle birlikte sürülen Sitam ağa kendi adına yazdırmış. Kalan kısmını da köylülere paylaştırmış. Benle Memduh yine topraksız kaldık.»

Bütün bunların yanında teker teker sayıp izah etmek imkânı olmayan diğer çeşitli yollar ve usuller kullanılmıştır. Normal satınalma veya miras yoluyla topraklara sahip olan kimseler de vardır. Elden kaçırma şekli ne olursa olsun, şu anda Urfa'ya topraksız köylü nufusun çoğunluğunu teşkil etmektedir. Edindiğimiz bilgiye göre en fazla toprak sahibi olanlar şöyle sıralanabilir:

Köran Ailesi	240 000	Dönüm
Karakeçi Ailesi	150 000	»
Celal Öncel	76 000	»
Vahap Alhas	46 000	»
Hacı Bakır Melik	35 000	»
Hasan Demirkol	25 000	»
Mehmet Yazmacı	25 000	»

Bunlar gibi daha bir çok kişi ve aile vardır.

KAMULAŞTIRILACAK TOPRAKLAR:

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu uyarınca kamulaştırılacak topraklar sıra ile şunlardır:

1 — Devlete ait olan topraklar.

2 — Kamu tüzel kişilerine ait olup da kullanılmayan topraklar.

3 — İl Belediye ve Köy Tüzel kişiliği mülkiyetindeki kamu hizmetlerinde kullanılmayan arazinin tamamı.

4 — İl, belediye ve köy tüzel kişiliğinin mülkiyetindeki mera, yayla ve kışlakların bu kanun hükümleri gereği saptanan miktardan fazla olan kısımları.

5 — Devletçe borçlandırılmak suretiyle başka yerlerde iskan edilen kimselerin eski yerlerinde bıraktıkları toprakların tamamı.

6 — İstisnalar dışında kalan kiraya veya ortakçılığa verilen toprakların tamamı (TTRK 6 ve 128. m.)

7 — Kanun toprak sahiplerine bıraktığı miktarı aşan kısmın tamamı.

Müsteşar Saim Kendir zamanında yayımlanan Uygulama ve Yasal Yönden Toprak ve Tarım Reformu isimli Urfa'ya özgü tatbikatla ilgili kitapta da aynı hususlar belirtilmiş ayrıca açıklama getirilmiştir.

BIRAKILACAK TOPRAKLAR:

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nun 28. maddesi uyarınca örnek işletme sayılmayan arazilerde Urfa ilinde toprak sahiplerine bırakılacak arazi miktarı ilçelere göre, arazinin kuru veya sulu olması özellikleri itibariyle şöyle saptanmıştır:

Bir çiftçi ailesine bırakılacak kuru arazi miktarı:

Akçakale, Birecik, Halfeti, Suruç, Urfa: En az 728, En çok 1456 Dönüm. Bozova, Viranşehir, Hilvan: En az 799, En çok 1598 Dönüm. Siverek: En az 884, En çok 1768 Dönüm.

Bir çiftçi ailesine bırakılacak sulu arazi miktarı:

Akçakale, Birecik, Halfeti, Suruç, Urfa: En az 212, En çok 424 Dönüm. Hilvan, Bozova, Viranşehir: En az 233, En çok 467 Dönüm. Siverek: En az 279, En çok 559 Dönüm.

Ancak TTRK 28. maddesi uyarınca örnek işletme sayılabilecek arazi sahiplerine yukarıda belirtilen miktarın iki katı verilecektir.

TOPRAK DAĞITIMI:

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nun 52. maddesi toprak da-

ğıtımında bir sıra gözetmiştir. Bu sıraya göre toprak sahibi olmaktan yararlanacaklar 3 grup içinde toplanmıştır.

1. Grup:

A — Kendisinin veya ailesinin üyelerinin Toprak ve Tarım Reformu bölgesi içinde veya dışında yeterli toprağı bulunmayan kimseler.

B — Toprak ve Tarım Reformu bölgesi içinde ve dışında hiç toprağı bulunmayan veya yeter toprağı olmayan ve reform bölgesinde en az üç yıldan beri başkasının toprağında kiracılık veya ortakçılık yapan çiftçiler.

2. Grup:

Kendisi ile ailesi üyelerinin hiç toprağı bulunmayan, Toprak ve Tarım Reformu bölgesinde başkalarının toprağından en az üç yıldan beri geçimini tarım işçisi olarak sağlayan aile başkanları.

3. Grup:

Toprak ve Tarım Reformu bölgesinde oturan ve ailesinden ayrı yaşamayı tercih ettikleri tesbit olunan ve çiftçilikle geçinin reşit gençlerdir.

Bu sıralama gereğince toprak birinci gruba öncelikle dağıtılacaktır. Ondan sonra kalırsa ikinci gruba ve artan üçüncü gruba verilecektir. Ancak gruplardan herhangi birine yetmediği, yani aynı grup içindekilerine verilecek toprak miktarı yeterli gelmediği hallerde, aynı kanunun 53. maddesi gereğince tayin edilen ve aynı grup içindekilere uygulanacak sıralamayı tanzim eden şekil ve usul dairesinde dağıtım yapılacaktır. Bu durumda her üç gruba da toprağın yeterli bulunması halinde dağıtım Urfa ilinde toprağın kuru veya sulu olması özellikleri itibariyle şu şekilde yapılacaktır.

Urfa ve ilçelerine göre 5 nüfuslu bir çiftçi ailesine verilecek kuru arazi miktarı:

Akçakale, Birecik, Halfeti, Suruç, Urfa: En az 122, En çok 243 Dönüm. Hilvan, Bozova, Viranşehir: En az 134, En çok 267 Dönüm. Siverek: En az 147, En çok 294 Dönüm.

Urfa ve ilçelerine göre 5 nüfuslu bir çiftçi ailesine verilecek sulu arazi miktarı:

Akçakale, Birecik, Halfeti, Suruç, Urfa: En az 23, En çok 45 Dönüm. Hilvan, Bozova, Viranşehir: En az 25, En çok 49 Dönüm. Siverek: En az 30, En çok 59 Dönüm.

Borçlandırma TTRK'nun 58. maddesi uyarınca köylüye dağıtılacak toprak, yapılacak mesken, verilecek krediler karşılığı köylü Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığına borçlanacaktır. Borçlar, borçlandırmadan sonra gelen yılın Ocak ayını izleyen Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığınca hasat dönemleri dikkate alınarak tesbit edilecek aylardan başlamak üzere 25 yılda ve 25 taksitle faizsiz olarak ödenecektir.

Ancak kendisine toprak verilen çiftçi ilk üç yıl aday çiftçi durumunda olacaktır. Bu üç yıl içinde kanuna uygun şekilde toprağını işlemediği takdirde kendisinden toprağı geri alınacaktır. Bu karara karşı köylü mahkemelerde bir ay içinde itiraz edebilecek, verilen mahkeme kararı duruma kesinlik kazandıracaktır.

Toprak verilenin, ödediği taksit ve karşılıklar, faizsiz olarak dağıtım giderleri ve elde edilen faydalar çıkarıldıktan sonra kendisine geri verilecektir.

TOPRAK BÜTÜNLÜĞÜNÜN KORUNMASI:

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu gerek toprak sahiplerine 28. madde uyarınca bırakılan ve gerekse 54. madde uyarınca köylüye dağıtmayı ön gördüğü ünitelerin daha küçük parçalara bölünmesini önlemek istemiştir. Yukarıda miktarlarını dönüm olarak belirttiğimiz toprak üniteleri daha küçük parçalara bölünemiyecektir. Satma, satınalma vs. şeklindeki ifraz ve taksimle kayıtların dışında tatbikatta en çok karşılaşılacak olan miras yoluyla arazinin parçalanmasını önleyici tedbirlere burada değinmeyi uygun bulmaktayız. Kanunun 68. maddesi şöyle bir hüküm getirmektedir:

Miras bırakanın ölümünden en geç iki ay sonra mirasçılar (tarımla ilgili) menkul ve gayri menkul malları Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı'na bildirmekle yükümlüdürler.

Mirasçılar kendi aralarında anlaşarak kanunun aradığı şartlara haiz bir mirasçı seçecekler ve bu malları seçilen mirasçıya 6 ay içinde devir ve temlik edecektir.

Mirasçıların anlaşamamaları halinde dağıtım yoluyla verilen toprak ve diğer mallar geri alınacaktır. Mirasçının şahsına ait toprak varsa kamulaştırılacaktır.

Toprak ve Tarım Reformu örgütü ise mirasçılar arasında kanunun öngördüğü sıralamaya göre en önde gelen mirasçıyı borçlandırmak suretiyle toprak ve üzerindeki yapı ve tesislerle birlikte tarımla ilgili taşınır malları kendisine devredecektir.

Kanundan çıkan sonuç şudur ki, bu konu ilerde büyük problemler doğuracaktır. Örneğin Urfa ili gibi nufus artışı kontrol altına

alınmamış ve bu hususta köylülerin hiç bir tedbir almadığı geri kalmış bir bölgede köylü ailesinin asgari 5—6 çocuğu bulunmaktadır. Kendisine toprak dağıtılan köylünün 10 gün sonra ölümü düşünüldüğünde geriye 5 çocuğu yani 5 aile kalacaktır. Toprak bunlardan ancak birine verileceğine göre diğer 4 çocuk veya 4 aile topraksız ve işsiz kalacaktır.

Yazının başında da belirttiğimiz gibi burjuvazinin çıkarına uygun olarak düzenlenmiş bu kanun gereğince sanayi siteleri veya büyük fabrikalar kurma zorunluğu olmadığına göre bu topraksız köylü aileleri nereye götürülecektir? Bunlar için büyük çapta fabrika veya işyeri temini ancak burjuvazinin çıkarına uygun düştüğü takdirde kurulacaktır. Devlet herhangi bir katkıda bulunacağını bu konuda teşvik edici tedbirler getireceğini bile belirtmemektedir. Kooperatifler ise zaten bu imkân ve olanaklara sahip değildirler.

CHP bu problemi Halk Sektörleri ve Kooperatifler Bankası kurma yoluyla halledeceğini düşünmektedir. Oysaki bu şekilde çözüm getirme imkânı da yoktur. Nitekim başından beri CHP bile bu kanunla reformun hedeflerine varamıyacağını savunmuş, ancak giderek bu kanuna sahip çıkmak istemiştir. Kanunun TBMM'nde tartışılması sırasında CHP'nin şiddetle karşı koymasına ve reformun bu kanunla yapılamıyacağını savunmuş olmasına rağmen sonradan aynı kanuna büyük bir istekle sahip çıkarak onu uygulamak istemesi CHP'nin tutarsızlığını gösteren örneklerden biridir.

TOPRAK VE TARIM REFORMUNUN BAŞLAMASI VE GELİŞMESİ

25.6.1973 tarihinde kabul edilen 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı da kurulmuştur.

13 Temmuz 1973 tarihinde Talû Hükümetinin son zamanlarında Urfa ili Toprak ve Tarım Reformu bölgesi ilan edildi. Urfa bölgesinin seçilmesinde politik düşüncelerin de etkisi oldu.

MSP'nin CHP ile yaptığı koalisyon protokolünde CHP Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nda bazı değişiklikler yapılmasını istemiş fakat MSP bunu reddetmiştir. Buna rağmen Mayıs 1974 tarihinde Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Urfa Bölgesi Başkanlığı kurulmuştur.

Saim Kendir'in Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı'na tayin edilmesi ile Ağustos 1974 tarihinde Urfa ilinde bilfiil çalışmalar başlamıştır. Öncelikle sarfedilen veya edilecek paralar saptanmıştır. Bu paraların hangi kuruma ne miktarda verileceği belirtilmiştir. Urfa bölgesindeki reformun tümü için tahsis edilen para miktarı

1.234.068.000 TL.'dır. Bunların tahsis edileceği yerler şu şekilde sıralanmıştır.

Kuruluşun Adı	Tahsis Edilen Para Miktarı
DSİ	449 375 000
TCK	158 500 000
TEK	140 000 000
TZDK	153 420 000
YSE	62 722 000
Toprak Su	58 871 000
Bayındırlık	70 310 000
Top. İsk.	80 000 000
Yem Sanayi	10 000 000
Özel İdare	5 000 000
Orman	5 000 000

Bunun dışında kalan para personel ücreti olarak saptanmıştır. Paranın tahsis edilip ödenmesi üzerine kurumlar bilfiil çalışmaya başlamışlardır.

Kurumların reform planı uygulaması ile ilgili çalışmalara devam etmesi üzerine Toprak ve Tarım Reformu Urfa Bölge Başkanlığı da komulaştırılacak toprakları tesbit etmeye başladı. Bu tesbit kısaca şöyle yapıldı.

Öncelikle kamulaştırılacak arazilerin sahipleri ve bununla birlikte bütün mal varlığı kadastro tapu kayıtları, haritalar ve krokilerle incelenerek dosyalar halinde tanzim edildi. Dosyalar üzerine yapılan inceleme sonucunda arazinin sahipleri kesinlikle belli olduğu taktirde bu safhada yapılacak başka bir işlem kalmadığından bunların kamulaştırma işlemleri yapılarak vergi değeri üzerinden paraları bankaya yatırıldı. Ancak çekişmeli arazinin bir kısmı henüz tapulama mahkemelerinden bir karar çıkmamış olması nedeniyle toplulaştırılamadı. Halen bu şekilde askıda kalmış arazi miktarı çok azdır.

Köylere çıkılmak suretiyle arazinin işletilip işletilmediği, kiraya verilip verilmediği, işletme sahibinin mal sabi olup olmadığı, toprağın işletmeye elverişli olan ve olmayan miktarı bilirkişiler ve fen memurları vasıtasiyle tesbit edildi.

Köyde arazi sahiplerinin beyanları alınarak harita üzerinde Toprak ve Tarım Reformu hükümlerine göre nereyi tercih ettikleri kendilerine soruldu. Tercih ettikleri yer harita üzerinde belirtilerek imzaları alındı. Toprağının tamamını kamulaştırmak isteyenlerin aşa-

ğıda belirttiğim avantajlardan yararlandırılmak üzere topraklarının tamamı üzerinde kamulaştırma yapıldı.

(İlk olarak Aralık 1974 tarihinde kamulaştırma bilfiil arazi üzerinde) Akçakale ilçesi Yukarı Cinpolat köyünde başladı. Sonradan sıra ile Urfa'nın diğer ilçelerindeki toprakların kamulaştırılmasına gidildi.

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'na göre kamulaştırılan toprak bedelinin % 15'i sahibine peşin, kalan kısmı 19 taksitle ödenmektedir. Ancak ilk taksit 60.000, diğer taksitler 30.000 liradan az olamıyacaktır. Fakat toprağının tamamının kamulaştırılmasını isteyen toprak sahibine en az 250.000 lira peşin ödeme yapılmaktadır. Şayet arazinin toplam değeri peşin ödenen miktara yakın ise müsteşarlık paranın tamamını ödeme yetkisine sahiptir. Bu tür ödemeler yapılmıştır.

Toprak dağıtımı ile ilgili olarak 17 Mart - 16 Nisan 1975 tarihleri arası toprak isteminde bulunacak köylülerin müracaat zamanı olarak kabul edildi. Toprak isteminde bulunan köylüler Toprak ve Tarım Reformu bildirimleri Urfa'da Urfa Bölge Başkanlığı'na, ilçelerde ise Ziraat Teknisyenliği'ne verdiler. Kanun hükümlerine göre bu müddet içinde müracaatta bulunmayanlar toprak dağıtımından faydalanamadılar.

Urfa il ve ilçelerinde toprak isteminde bulunan topraksız veya az topraklı ailelerin il ve ilçelere göre müracaat sayıları şöyledir:

Adı	Müracaat eden Aile Sayısı	Köyde Yaşayan Nüfus
Urfa (Merkez)	15240	61124
Viranşehir	13751	46451
Siverek	12246	55881
Akçakale	9840	31012
Suruç	5637	38125
Bozova	5213	33160
Hilvan	5160	20362
Birecik	2796	22014
Halfeti	2712	24476
PTT Kanalı ile	950	
Toplam	73545	332607

AĞALARIN DİRENİŞİ:

Bilhassa bildirimlerin verildiği 17 Mart ile 16 Nisan 1975 tarihlerinden sonra ağalar büyük bir endişe ve telâş içersine girmişler-

dir. Bunlar toprakları kadar siyasi nüfuzlarını da kaybederek geçmiş günlerde köylüye yaptıkları zülum ve haksızlıkların şimdi karşılarına bir tepki olarak çıkmasından korkmaktadırlar.

Toprak sahipleri ilk anda halk arasında dedikodular çıkarmak suretiyle topraksız köylülerin müracaatını engellemek istediler. Örneğin ağalar tehditle, şeyhler manevi baskılarla diğer toprak sahipleri ise «Bugün topraklarımızı yarın karılarımızı reform edecekler» şeklinde dedikodular çıkarmak suretiyle köylünün müracaatını engellemeye çalıştılar. Bu konuda büyük çabalar sarfetmelerine rağmen, uzun yıllar toprak özlemi çekmiş; ağaların, şeyhlerin ve büyük toprak sahiplerinin zulüm ve haksızlığı altında inleyen köylülerin müracaatını engelliyemediler. Bunun üzerine kendi aralarında birlik kurup bir takım çabalara başvurmak istediler. Bu arada 22 büyük toprak sahibi Urfa'da toplanarak «Toprak Reformunu Engelleme» adını verebileceğimiz gayri resmi bir örgüt kurdular. Bu örgüt başarıya ulaşmak için kendi arasında 1.250.00 TL. para topladı. Bu parayı bazı kilit noktalarda olan kimselere vermek suretiyle başarıya ulaşmayı tasarladılar. Fakat Müsteşar Saim Kendir'in namuslu bir kişiliğe sahip olması, Toprak ve Tarım Reformu Urfa Bölge Başkanlığı'nda uzman ve yönetici kadroların o zaman sağlam bir yapıda olmaları gibi özellikler karşısında bu düşüncelerini gerçekleştiremiyeceklerini anladılar. Bu nedenle de Saim Kendir ve kadrosuna düşman kesildiler.

1950 yılından beri topraksız oldukları ve göçebe hayatı yaşadıkları için kendilerine bir yurtluk temin etmek çabasında olan Beritan Aşireti, temsilcileri vasıtasiyle Saim Kendir'e müracaat ederek hiç olmazsa Akçakale'de tarıma elverişli olmayan Tektek dağlarında sadece hayvan otlatmaya müsait arazilerin kendilerine verilmesini ve bu hayattan kurtarılmalarını istediler. Kendir tarafından olumlu karşılanan bu konu üzerinde durulurken, bunu fırsat bilen ağalar Saim Kendir'i bölücülük ve kürtçülükle suçladılar. Kendi aralarında toplanan bu 22 kişi bir telgraf metni hazırlamak suretiyle Kendir'i başbakana, cumhurbaşkanına, genel kurmay başkanına ve kuvvet komutanlarına şikayet ettiler. Hazırlanan ve gönderilen telgraf için kendi aralarında dahi tartışma çıkmış ve bu telgrafı üç kişi imzalamamıştır. Diğer 19 kişinin imzaladığı bu telgraf şöyleydi: «Saim Kendir dışarıdan Kürt halkını getirip topraklarımıza yerleştirmek istemiştir. Ayrıca hudut boylarında Arap halkı yaşamaktadır. Reformun gerçekleştirilmesi ve Beritan Aşireti'nin hudut boylarına yerleştirilmesi ile topraklarımızı Kürtlere ve Araplara teslim etmiş olacaktır. Yarın bir kısmı Barzani bir kısmı da Araplarla birleşmek suretiyle

topraklarımızı bölmek ve parçalamak isteyeceklerdir. Bu hareketin destekleyicisi ve baş sorumlusu durumunda olan Sai mKendir hakkında gereken işlemin yap.larak kendisinin bu görevden alınmasını, Toprak ve Tarım Reformu'nun yeniden gözden geçirilmesinin zorunlu olduğu» belirtilmiştir.

Bu olay, sözcülüğünü Yeğen Demirel'in Avukatı Adil Rastgeldi' nin yaptığı toprak burjuvazisinin bölücülüğü Doğu ve Güney Doğu' da nasıl yaptığını ve kendi çıkarları için nasıl kullandığını açık ve kesin bir biçimde göstermektedir. Yıllar yılı Doğu halkı üzerinde şoven, ırkçı bir tutumla baskı ve terör havası yaratmak isteyen toprak sahipleri çıkarlarını tehlikede gördükleri anda bölücülüğü kendileri ortaya atmakta ve sömürü düzenini sürdürmek için ezilen halka karşı güvenlik kuvvetlerini yardıma çağırmaktadır. Doğunun toprak sahipleri gereğinde bu konuyu halka karşı kullanmak için her zaman bir silah olarak saklamışlardır. Bu konuda burjuvaziyle toprak sahipleri arasında bir işbirliği de vardır. Nitekim MC ve onu oluşturan partilerde Doğu'da ve Güney Doğu'da bu tür oyunlar oynamışlardır.

Bu yollardan da başarı elde edemiyeceklerini anlayan toprak sahipleri daha sonra kanunun boşluklarından yararlanarak daha geniş olanaklar elde etmek çabasına giriştiler. Başlıca şu hileli yollara başvurdular:

1 — Önce kanunda örnek işletme sahiplerine iki misli arazi verileceği belirtildiği için herkes kendini örnek işletme sahibi, örnek çiftçi olarak göstermek istedi. Oysaki burada kanunun aradığı şartların hiçbirine sahip olmadıkları için bu girişimler doğal olarak bir sonuç vermedi.

2 — Boşanma: Kanun toprak sahibi her aile için ayrı ayrı hak tanıdığından toprak sahipleri eşlerinden boşandılar bu suretle bir aile iki aile haline geldi. Şu anda Urfa ilinin ve ilçelerinin büyük toprak sahipleri iki misli toprak alabilmek için hukuken eşlerinden ayrı ve fakat fiilen birlikte yaşamaktadırlar.

3 — Tapu İptal Davaları: Toprak ağalarının toprağın köylüye dağıtımını engellemek amacı ile toprağı tapuda kardeşlerinin adına yazdırmak suretiyle başvurdukları bir yoldur. Örneğin (a) toprak sahibidir ve 6 tane kardeşi bulunmaktadır. Kardeşler (a)'ya karşı dava açarak bu toprakların hepsinin babadan kalma müşterek malı olduğunu, bu nedenle de (a)'nın tapusunun iptal edilerek 7 kardeş adına yazılmasını istediler. İleri sürülen doğru olduğu için hakim zorunlu olarak tapudaki kaydın 7 kardeş adına yazılmasına karar verdi. Bu suretle 1000 dönüm yerine 7000 dönüm toprak yine eski

sahibinin elinde kalmış oldu. Çünkü kardeşlerin toprağı fiilen almaları sözkonusu değildi.

4 — İcra satışları kardeşleri olmayan toprak sahiplerinin başvurdukları hileli yollardan biridir. Toprak sahibi dostlarına borçlandığına dair senet vermekte ve dostları da bu senetleri icraya koymak suretiyle ağanın topraklarını satışa çıkarmaktadırlar. Çevrenin tanıdıklarından oluşması ve herkesin bunu bilmesi nedeniyle kimsenin talip çıkmadığı bu toprakları yine dostlar ucuz fiyata satın almış görünmekte sonra el altından ağaya devretmektedirler.

Toprak sahipleri bir yandan bu yollara başvururken diğer yandan da toprak reformuna karşı sürdürdükleri mücadeleyi durdurmadılar. CHP Urfa Milletvekili Necati Aksoy'u ve yine Urfa Milletvekili Mustafa Kılıç'ı istifaya götürecek bir takım başarılar da elde ettiler.

KÖYLÜNÜN MÜCADELESİ:

Yazının başında belirttiğimiz gibi Urfa'da toprağın belirli ellerde toplanması süreci ve bunun üzerine toprak sahipleri ile köylü arasında çıkan çekişmeler halen tapulama mahkemelerinde görülmekte olan bir çok davanın nedenidir. Yüz yıllar boyu topraklarında yaşayan köylülerle çeşitli yollardan toprakların mülkiyetine el koymuş toprak sahiplerinin mücadelesi fiili olarak da yer yer su yüzüne çıkmaktadır. Ancak köylünün desteği ve dayanağı sadece yine kendisi olduğu için köylü güçsüzdür.

Daha önce örnek olarak verdiğimiz Karacadağ'ın 13 köyünü kapsayan ve 5000 nüfusu içeren köylülerle toprak sahibi olduğunu söyleyen Bahattin Fetahlı arasındaki mücadelede köylüler direnmeye devam etmektedirler. Bu arada Başbakanlığa, İçişleri Bakanlığı'na yazılmış çeşitli dilekçeler mevcuttur. Bunlardan bir örnek vermekte yarar görüyoruz.

Demirci köyü halkından Mehmet İlgin, Sinan Özbilinç, İsmail Şimşek, Abdullah Karalı ve Sinen Yıldırım dilekçelerinde şöyle demektedirler:

«Siverek ilçesinin halkından Bahattin Fetahlı adlı şahsın iş bu yer ile Çeşme ile ilgisi olmadığı halde zengin ve köy ağası olması ve Siverek ilçesinden dairelerde bulunan mevkii sahibi memurların tesiri ile resmi dairelerde bizi tazyik etmekte ve suyumuzu elimizden alıp çeltik ekmek istemekte ve biz köy halkını ve hayvanlarımızı susuz bırakmak, bağ ve bahçelerimizi kurutmak istemektedir. Bu Anayasa ve diğer kanunlarla bizlere tanınan yaşama hakkımızı ortadan kaldırmakta ve perişan etmektedir.

Bir şahsın nafiz memur akrabalarının tesiri ile ve menfaati için 40 haneli eski bir köyün kadın, erkek ve çocuklarının ve hayvanlarının hayatiyle oynanmasına hiç bir kanun ve vicdan müsaade edemez. Eğer bir ağa için biz köylülerin hukuku ve hayat hakkı olan suyu alınacaksa bizlere yaşama hakkı tanınmayacaksa ve mahalli memurların tesiri ile bizler hayat hakkımızdan yoksun bırakılacaksak, bizlere bir yaşama yeri temin edilmesini istirham ediyoruz.»

(★Bu telgraf 1973 yılında İçişleri Bakanlığı ve Başbakanlığa çekilmiştir.)

Bu gibi çekişmelerle bugüne kadar uzayagelen davaların konusu olan toprakların toprak reformu ile köylüye dağıtılacağı hususundaki kanun ve diğer faaliyetler köylüye büyük bir umut vermiştir. Saim Kendir zamanında reformun yapılacağına tam olarak inanan köylüler ellerindeki müracaat belgelerini toprak sahiplerine göstermek suretiyle kendi sevinçlerini ve yılların verdiği nefret duygularını dile getirmişlerdir. Ancak MC hükümetinin kurulması ve Saim Kendir'in görevinden alınması topraksız köylüler arasında büyük çapta hayal kırıklığına sebep olmuştur. Halen kamulaştırılmış olan topraklar köylüye dağıtılmamıştır ve toprak sahibi tarafından işletilmeye devam edilmektedir.

KURUMLARIN ÇALIŞMASI:

Daha önce belirtmiş olduğum gibi, kamulaştırma işleminden önce kurumlarla anlaşma yapılarak, tahsis edilen para ödenmek suretiyle çalışmaya başlamaları temin edilmiştir. Bugüne kadar bu kurumlar yalnız Akçakale ilçesi ile Ceylanpınar arasındaki hudut boylarında çalışma yapmışlardır. Başka bir çalışma bölgesi yoktur.

DSİ: Sondaj kuyuları açmıştır. Kuyular 30-40 cm. çapında ve ortalama olarak 250 ile 300 metre derinliğindedir. Bir kuyunun maliyeti her metresi için 1200 TL.'sıdır. Açılan kuyulardan saniyede 40 ile 120 litre su çıkartılabilmektedir. Halen Akçakale-Ceylanpınar yolu üzerinde 50 kuyu açılmış ve faaliyete hazır bir vaziyette beklemektedir. Sulama işlemi için havuzlar yapılmış ve bu havuzlara kanallar bağlanmıştır. Bugüne kadar 200 km. kanal yapılmıştır.

TCK: Bu kurum eski yolları iptal ve ilçeleri birbirine bağlayan yeni yollar yapmakla yükümlüdür. Şimdiye kadar yalnız Akçakale-Ceylanpınar yolu yapılmıştır.

YSE: Elektrik direkleri çekilmiş, hatlar bağlanmamıştır. Bu direkler hudut yollarında sıralanmıştır. Kuyular ilerde elektrikle çalışacağından her kuyunun başında ayrıca elektrik tesisleri yapılmıştır. Aynı zamanda bazı köy yolları çalışmaları yapılmıştır. Fakat bu yol-

ların yapılış şekli reformun ciddi bir organizasyon içinde devam etmediğini göstermektedir. Zira kanun gereğince kurulması düşünülen konutların yeri, İmar ve İskan Bakanlığı'nca tesbit edilecektir. İlgili bakanlık bugüne kadar bu konuda bir çalışma yapmamıştır. Dolayısiyle konutların yerleri henüz tesbit edilmemiştir. YSE'nin halihazırda mevcut köylere yaptığı yollar asıl konutlara yapılacak yollarla çakışmamaktadır. İleride ya yeni konutlar yapılmayacak ya da yapılan bu köy yolları iptal edilecektir.

TZDK: Bu kurum şimdiye kadar 160 adet ekipman (Traktör-Pulluk - Dizkare - Keble - Kültüvatör - Remork - Mibzer vs.) almıştır. Halen bunlar Urfa Zirai Donatım Kurumu'nda bekletilmektedir. Traktörlerin hepsi Ford markasını taşımaktadır. Bunlar yalnız Akçakale ilçesi içindir. Diğer il ve ilçelerde bir faaliyet yoktur.

Diğer kurumların ise belirgin bir faaliyeti olmamıştır.

MAYINLI TARLALAR SORUNU

Halen Urfa ilinin Suriye hududunda yüzbin dönümü aşkın mayınlı toprak vardır. Mayınlar kaçakçılığı önlemek için döşenmiştir. Dolayısiyle bu topraklar işletilememektedir.

Bugün Suruç-Akçakale-Kilis ilçelerini dolaştığımızda ayağı kopuk bir çok insanla karşılaşırız. Bunlar kaçakçılık işlerinde kullanılan sırt hammallarıdır. Mayınlar arasından Suriye'ye gidip gelirler. Ücretleri bir sefer için 200-300 lira arasındadır. Başkaca geçim kaynağı olmadığından bu tehlikeleri bilerek ve görerek göğüslemek zorundadırlar. Mayınlar bazen patlar, ya adam ölür, veya sakat kalır. Çoğu kere nufus kütüğünde kayıtlı olmadıklarından ölümlerinden kimsenin haberi olmaz. Sakatlananların ise mayına basan ayakları kopuktur.

Toprak ve Tarım Reformu sorunu ile bu durum da gözden geçirildi. Güvenlik Kurulunca bir uçtan diğer uca 5 km.lik alan içersinde Devlet Üretme Çiftlikleri yapmak suretiyle bu sorunun çözümleneceği eskiden beri tasarlanmıştır. Bu konuda bugün Urfa ilinin Akçakale ve Viranşehir ilçelerinde ancak 5 km.lik alan içersinde çalışma yapılmıştır. Kuyular sadece burada kazılmış, yollar sadece burada yapılmış ve elektrik direkleri sadece burada döşenmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde aslında yapılan işlerin tümü bu üretme çiftlikleri tasarısını gerçekleştirmeye yöneliktir. O halde uygulama yapılırken bile reformun amacına ulaşamıyacağı önceden düşünülmüştür. Ancak yapılan işlerin, ya da harcanan paraların tamamen yok olmasını önlemek amacıyla, bu defa hudut boylarını Devlet Üretme Çiftlikleri haline sokmak suretiyle toprak reformunun ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

PARASAL DURUM:

Urfa ilinde reformun gerçekleştirilmesi için 1.234.068.000 TL. tahsis edildiğini daha önce belirtmiştik. Ancak edindiğimiz bilgiye göre şimdiye kadar 5 milyar lirayı aşkın bir harcama yapılmış fakat reformun amaçlarından hiç biri gerçekleştirilmemiştir. Halen Urfa Toprak ve Tarım Reformu Bölge Başkanlığı'nda çalışan personel ayda 6 milyon lira maaş almaktadır. Bu rakam asgaridir. 10 milyon alındığı aylarda olmuştur. Ankara TTR Müsteşarlığı dahil edilirse aylık personel giderleri 40 milyon Türk lirası civarındadır. Bu kesimde çalışanların tümü bugün MHP yanlısıdır. Son derece gizli tutulmasına rağmen, hiç çalışmayan bir çok MHP yanlısının buradan maaş aldıkları bir gerçektir. Her ayın birinci günü maaş alındığında Ülkü Ocakları'nın makbuzu kapıya konulmakta ve maaşını alan herkes bu derneğe yardım etmektedir. Öne sürüldüğüne göre bu tempo içinde kanunun amacına uygun olarak reformun gerçekleştirilebilmesi için daha 100 milyar TL. gerekmektedir. Bu da Türkiye çapında bu kanunla Toprak ve Tarım Reformu'nun yapılamıyacağının kesin bir kanıtıdır.

YAPILAN PAZARLIKLAR:

Bugün Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı ve Urfa Bölge Başkanlığı MHP yanlılarının elindedir. Bu parti için pazarlık ve propaganda aracı olmakta ve aynı zamanda bir baskı unsuru olarak ta kullanılmaktadır.

Seçmen kütüklerinin yazıldığı günlerde bir hafta boyunca TTR Urfa Bölge Başkanlığı MHP'nin oy alabileceği yerlerde bütün araçları ve bir kısım personeliyle fiilen çalışmıştır. Bu durumdan diğer partilerin (AP dahil) hepsi yakınmaktadır.

Pazarlıklar ise şöyle yapılmaktadır: TTR Kanunu'nda tarıma elverişli olmayan toprakların kamulaştırma dışında bırakılacağına dair bir hüküm vardır. Bu hüküm MHP yararına bir baskı ve pazarlık aracı olarak kullanılmaktadır. Örneğin kamulaştırılacak bir köye gidildiğinde toprak ağasına tercih ettiği yer harita üzerinde sorulmakta, kendisine kanunun tanıdığı 1000 dönüm arazinin istediği yerden verileceği bildirilmektedir. Ancak toprak sahibinin MHP'ye sağlayacağı oy sayısına göre bu miktar değiştirilebilmektedir. Şöyleki: Köyde tarıma elverişli 20 bin dönüm toprak varsa 10 bin dönümü kamulaştırılmakta diğer 10 bin dönümünü ise tarım dışı arazi olarak gösterilmektedir. Bu şekilde toprak sahibi 10 bin dönüm kamulaştırma dışı bırakmış toprak mülkiyeti yine korunmuş olmaktadır. Ayrıca kendisine 1000 dönüm de tercih ettiği yerde toprak verilmektedir.

Diğer burjuva partilerinin mensupları bunu bildikleri halde karşı koyma yerine, bazı imkanlardan kendileri de yararlanma yollarını araştırmaktadırlar. Bu nedenle bu tutuma CHP dahil hiç bir parti karşı çıkmamıştır. Bu da toprak sahiplerinin ortak çıkarları için parti ayırımı yapmaksızın nasıl birleştiklerini göstermektedir.

BUGÜNKÜ DURUM:

Anayasa Mahkemesi'nin 12.10.1976 günü, 1488 sayılı yasa ile Anayasa'nın 8. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarını iptal etmesi üzerine yeni bir durum ortaya çıkmıştır. Mülk sahiplerinin son çalışmalarının bir ürünü sayabileceğimiz bu karar Yürüyüş Dergisi'nde detayları ile açıklanmıştır. Eskiden vergi bedeli üzerinden kamulaştırılan topraklar, bu karara göre raiç bedel üzerinden kamulaştırma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu suretle toprak sahipleri milyonları aşan yeni gelir imkanları elde etmiş ve bu nedenle tapulama mahkemeleri bu tür davalarla dolmuştur. Bu konu ileride ayrıca bir takım pazarlıklara yol açacaktır. Kaldı ki aynı gün yine Anayasa Mahkemesi Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nun tümünü de iptal etmiştir. Yenisinin çıkarılması için de bir senelik müddet tanımıştır. Seçimlerin yapılması, Parlamentonun yeni çalışma dönemine girmesi, hükümet kurma pazarlıkları gibi sorunlar ortaya çıkacağından önümüzdeki Ekim ayına kadar yeni bir metnin hazırlanarak kanunlaştırılması olanak dışıdır. Kaldı ki şimdiye kadar bu konuda hiçbir çalışma yapılmamıştır. Bu da göstermektedir ki Ekim 1977'de Toprak ve ve Tarım Reformu Kanunu ortadan kalkacaktır. Bugüne kadar ancak biçimsel olarak 2 kooperatif kurulmuş, Akçakale'nin 3 köyünde ise köylüye toprak dağıtılmıştır. Ancak kanun gereğince köylü 3 yıl aday çiftçi durumundadır. Yani toprak mülkiyeti köylüye geçmemiştir. Ekim 1977 tarihinde kanun yürürlükten kaldırılacağına göre köylü hiçbir zaman toprak sahibi olamıyacaktır.

GELECEKTE NE OLABİLİR:

Kanun yürürlükten kaldırılacağına göre kamulaştırılan toprak bedelleri Anayasa'nın 38. maddesinin 2. ve 3. fıkralarının iptali ile milyonları bulacaktır. Bu toprak sahiplerinin olacaktır. Köylü toprak sahibi olamıyacağına göre bu toprakların mülkiyeti hazineye geçecektir. Hazine topraklarının ne şekilde işletildiğini de yazının bir bölümünde anlatmıştık. Yani bu topraklar yine toprak ağalarının eline ve tasarrufuna bırakılacaktır. Bu şekilde toprak sahibi vergi ödemiyecek, toprağının parasını alacak ve yine kamulaştırılan toprakları ekip biçmeye, yani kullanmaya devam edecektir. Bu suretle kısa bir süre

yaşayan ve Ekim 1977'de ölecek Toprak ve Tarım Reformu Kanunu sonuçta Urfa'lı toprak sahiplerine yarar sağlamış olacaktır.

III. SONUÇ

Çeşitli kereler toprak reformu uygulamasına girişmiş ve hatta toprak reformu yapmış pek çok az gelişmiş ülkede olduğu gibi Türkiye'de de toprak reformu sorunu güncelliğini korumaya devam etmektedir. Bunun temel nedeni az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de sermayenin tarımda egemenliğini kurma sürecinin tamamlanmamış oluşudur.

Az gelişmiş ülkelerde burjuvazi teorik olarak kapitalizmin hızla gelişebilmesi için toprak reformu aracılığıyla feodal toprak mülkiyetine bağlı ilişkilere tamamen son verilmesinin gerekli olduğunu kabul etse bile pratikde bunu uygulamaya yanaşmamaktadır. Mülkiyet hakkının dokunulmazlığı ideolojisinin çelişkilerini ortaya çıkarmamak ve feodal, yarı-feodal toprak sahipleriyle olan ittifakını bozmamak için burjuvazi, az gelişmiş ülkelerde, feodalizmi feodal toprak sahiplerini karşısına almadan tasfiye etmenin çarelerini araştırmaya yönelmiş ve köklü toprak reformlarına girişmekten kaçınmıştır. Bu amaçla bulunan çözümler genel olarak feodal ağaların toprağın mülkiyetini elinde bulunduran kapitalist işletmecilere dönüştürülmesine dayanmaktadır. Bu süreç kendi içinde önemli dengesizlikleri, bölgelerarası farklı gelişme hızlarını barındırmakta ve sonuçta yoksul, topraksız köylülerin feodalizme özgü sömürü mekanizmalarının pençesinden kurtulmadan kapitalizme özgü sömürü mekanizmalarının pençesine düşmeleri ile sonuçlanmaktadır. Diğer yandan tarımda kapitalist ilişkilerin gelişmesinde ortaya çıkan bölgelerarası dengesizlikler ve feodal kalıntıların sürdürdüğü tutucu üretim ilişkileri toplumsal ölçekde sermayenin kendisine katabileceği tarımsal artık-değerin kısıtlanmasına yol açmakda ve sermayenin birikim hızını tüm toplumda olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumda, burjuvazinin çıkarına olarak, tarımda kapitalist ilişkilerin gelişmesinin hızlandırılması, kullanılmayan toprakların kapitalist işletmelere açılması ve «toplumsal gelişmeden haraç alan» feodal nitelikli büyük toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılması sorunları yeniden gündeme girmektedir. Ancak sorunların kesin bir çözüme kavuşturulması sonuçta «özel mülkiyet»e karşı eylemde bulunmayı gerektirdiğinden burjuvazi için çıkarlarını azamileştirmekden vazgeçmek, toplum adına olmasa bile kendi adına, her zaman için, kolayca katlanılan bir maliyet olmaktadır. Bu nedenle az gelişmiş ülkelerde burjuvazi kendi başlattığı toprak reformlarını bile yüzüstü bırakarak, CHP'nin köy-kent önerisinde ol-

duğu gibi, toprağın mülkiyetini toprak ağasına bırakan çözümlere yönelmektedir. Bu çözümler toprak ağasının üzerindeki teknik-mali yardımın ve dağıtım kanallarının denetlenmesi ile onu kapitalistleşmeye yöneltmeyi amaçlamakta, yoksul köylü kitlelerini ise daha koyu bir sefalete mahkûm etmektedir.

POLİTİK GÜÇLERİN EN DİNAMİĞİ *

Üç yıl önce 25 Nisan 1974'te Portekiz'deki faşist diktatörlük bir devrimle yıkıldı. Toplumun demokratik dönüşümü ve sosyalizme yöneliş için kararlı ve tutarlı bir mücadele sürdürmüş olan Portekiz Komünist Partisi emekçiler arasında müstesna bir saygı ve politik saygınlık kazandı.

Parti'nin Kasım 1976'da yapılan 8. Kongre'sinden sonra bugün, Portekizli komünistlerin önünde politik kitle çalışması ve Parti'nin inşası ile ilgili çok büyük ve karmaşık görevler durmaktadır: Parti'nin örgütlenme yapısının yetkinleştirilmesi, yeni kadroların oluşturulması ve eğitilmesi, kitleleri yönetme biçimlerinin ve yöntemlerinin iyileştirilmesi.

Aşağıdaki yazılarda PKP yöneticileri Parti'nin bu alandaki faaliyetini, edindiği deneyimi ve çözüm bekleyen sorunlarını açıklamaktadırlar.

** Bu yazı «Barış ve Sosyalizm Sorunları» Dergisi'nin Nisan 1974 tarihli sayısının Fransızca'sından TİP Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosu tarafından çevrilmiştir.*

PARTİ ÇALIŞMASININ ÖRGÜTLENMESİNİN YENİ GÖREVLERİN DÜZEYİNE ÇIKARILMASI

Octavio Pato *

Politik hasımlarımızın Parti'mizin ülke yaşamı ve halkın devrimci kazanımlarında oynadığı rolü küçümseme girişimleri hiçbir zaman başarıya ulaşamamıştır. Karşı devrimci çevrelerin 8. Kongre'mizle ilgili kampanyası da aynı şekilde başarısızlığa uğramıştır.

Gericiler ve her türden antikomünistler önce Portekiz komünistlerinin forumunun ilgi görmeyeceğini öngörmüşlerdi. Çünkü onlara bakılırsa Parti'nin programı ve politik çizgisi gerçekliği görmezlikten geliyor ve geniş emekçi yığınların çıkarlarına sırt çeviriyordu. Fakat gericiliğin bu umutları daha Kongre öncesinde yitip gitti. Emekçi kitleler Merkez Komitesi'nin Kongre tezlerini çok büyük bir dikkat ve çok canlı bir ilgiyle karşıladılar. Bu tezlerde faşist rejimin devrilmesi için verilen mücadelenin gelişimi ve halkın devrimci kazanımları (millileştirmeler, tarım reformu, işçi denetimi) konularında yapılan değerlendirmelere katıldıklarını ortaya koydular.

Ülkenin içinde bulunduğu durum, işçi sınıfı ve tüm emekçi halkın önündeki görevler ve açılan yeni perspektifler konusundaki çözümlemeler de aynı şekilde geniş kabul görmüştür. Kongre'mizin ülke içinde olduğu gibi ülke dışında da uyandırdığı yankı, Portekiz'li ve yabancı gözlemcilerin Kongre çalışmalarına ve kararlarına gösterdiği dikkat, Parti'nin ulus yaşamının tüm alanlarındaki öncü rolünü doğrulamıştır.[1]

Gericiliğin Kongre'de bir bölünme olabileceği ya da ayrılıklar belireceği konusundaki tahminleri de doğru çıkmamıştır. Düşmanlarımız her çeşit öngörüde, hatta «tavsiye»de bulunmaktan sakınmamışlardır. Kimileri «komünistlerin stratejisinin iflas ettiğini» söylemişlerdir. Kimileri ise PKP'nin «aşırı» bir devrimcilk gösterdiğini, bir bunalım geçirdiğini ve «Avrupalılaşacağını» ileri sürmüşlerdir. Bu deyim, sosyalizm düşmanlarının sözlüğünde, sınıf konumunda, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin öncüsünün tutarlı devrimci çizgisinde bir zayıflama, bir revizyon anlamına gelmektedir. Kimileri de Parti'mize genel sekreter değiştirmeyi «örgütleme»ye kadar işi vardırmışlardır.

Portekiz'li komünistler bu Kongre'nin Portekiz tarihine büyük önem taşıyan bir olay, dikkat çekici bir başarı olarak geçeceğini

---

* *Merkez Komitesi Sekreteryası ve Politik Kurul üyesi.*

1 *Bkz. A. Cunhal, «Devrimin Bilançosu ve Perspektifleri».*

rahatlıkla ilân edebilirler. Kongre, Parti'mizin ülkenin en iyi örgütlenmiş, en dinamik ve en mücadeleci politik gücü olduğunu yadsınamaz biçimde ortaya koymuştur. Tüm politik partiler arasında yalnızca Parti'mizde devrimci süreç sırasında iç uyuşmazlıklar görülmemiştir ve Parti'miz bu özelliğini sürdürmektedir. 8. Kongre ve orada alınan kararların uygulandığı ilk aylar, Parti'nin yalnız birliğini korumakla kalmadığını, bu birliği güçlendirdiğini ve yoldaş A. Cunhal'ın başında bulunduğu Merkez Komitesi etrafında saflarını sıklaştırdığını göstermektedir.

Gericiliğin kendisi de, PKP'nin, çizdikleri politik çizgiye bağlılık, sosyal ilerlemenin düşmanları karşısında ilkellik ve uzlaşmazlık, devrimci demokrasinin geliştirilmesi ve tüm emekçilerin çıkarlarının savunulması için verilen mücadelede kararlılık gibi özellikerle sivrildiklerini kabul etmek zorunda kalmıştır. Parti işçi sınıfının bilinçli öncüsü, 115 bin üyeyi biraraya getiren güçlü bir örgüttür.

Fakat bu bizim için bir kendi kendini tatmin konusu olmamalıdır. Parti'mizin artan saygınlığından haklı olarak gurur duymakla birlikte çalışmamızın yetersizlik ve zayıflıklarına da gözümüzü kapamıyoruz.

8. Kongre kararlarının gerçekleştirilmesi Portekiz komünistlerini önemli fakat güç görevlerle karşı karşıya getirmektedir. Bu görevleri yerine getirmek için Merkez Komitesi'nden taban örgütlerine kadar tüm Parti günün politik zorunluluklarının düzeyinde olmak zorundadır. Bundan somut olarak ne anlıyoruz?

İlk olarak Parti toplumdaki devrimci dönüşümler sürecine, olayların gerisinde kalarak değil ancak onları etkilemeyi bilerek yön verebilir. Bunun için olayları bilimsel olarak öngörmek ve ülkedeki durumu eksiksiz olarak çözümlemek zorunludur. Dolayısıyla bilimsel ve teorik çalışmayı yoğunlaştırmak gerekmektedir. İkincisi, Parti'mizin şu sırada önünde bulunan sorunların genişliği, çeşitliliği ve karmaşıklığı örgüt yapılarının iyileştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Merkez Komitesi'nin ve başlıca bölgelerdeki yönetici organların çalışması, bir bütün olarak, devrimci sürecin durum ve evriminin gereklerine cevap vermektedir. Fakat elde edilen sonuca, bu organlarda güçlerinin son sınırına kadar çalışan yoldaşların aşırı yorgunluktan bitkin düşmesi pahasına ulaşıldığı gerçeğine de gözlerimizi kapayamayız. Demek ki Merkez Komitesi'nin örgütlenme yapısında ve Parti'nin yürütme organları sisteminde etkinlikten yoksun halkalar vardır. Bu koşullarda yeni Parti yönetimi mekanizmaları yaratmak, varolan organların çalışmasını iyileştirmek gerekmektedir.

8. Kongre öncesinde Parti'nin örgüt yapısı, ulusal düzeyde, Merkez Komitesi ve onun yürütme organları olan Politik Kurul ve Sekreterya dışında bir merkez örgütlenme kurulu, bir sendika kurulu, bir haberalma ve propaganda seksiyonu ve bir uluslararası seksiyondan oluşuyordu.

Kongre arifesinde yine ulusal düzeyde bir dizi uzmanlık kurulu, özellikle bir tarım reformu kurulu ile bir köylü kurulu oluşturulmuştu. Deney bu örgütlenme biçimlerinin yerinde olduğunu göstermiştir. Kongre de uzmanlık kurullarının oluşturulması yolunda ilerlenmesini kararlaştırmıştır. Kadın hareketi, yerel iktidar organları içinde çalışma, eğitim, halk sağlığı, küçük tüccar ve küçük patronlar, aydınlar, sanatçılar ve uzun zamandan beri Merkez Komitesi'nden kendilerine «örgütlenme hakkı» verilmesini isteyen küçüklerimiz (piyonerler) arasındaki çalışma için de bu kurulların gerekli olacağı artık açıktır.

Öte yandan ideolojik savaşa daha etkin bir katılım için kadro ve kaynak bulunması da zorunludur. Kongre'mizde, çalışmalarının iyileştirilmesi ve genişletilmesi gereken gazetemiz **Avante** ile haberalma ve propaganda seksiyonundan da çok söz edilmiştir.

Merkez Komitesi Sekreteryasını bazı görevlerden kurtarmak için, sınırlı işlevleri olan bir kadrolar kurulu oluşturulması zorlayıcı bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Çeşitli yönetim organlarına seçilmiş partililere yardımcı olmak üzere yeni örgütlenme önlemlerinin alınması kaçınılmazdır.

Parti'nin bölgesel örgüt yönetimlerinin de kendi çalışmalarını iyileştirmek için şu ya da bu çalışma alanında uzmanlık kurulları kurmaları gerektiği sonucuna ulaştık.

8. Kongre'den sonra, mlileştirilmiş ya da işçilerin yönettiği işletmelerde faaliyette bulunan emekçi kurullarının çalışmasına, yerel ve bölgesel düzeyde olduğu gibi ulusal düzeyde de daha büyük bir dikkat gösterilmektedir.

Bütün bu örgütlenme önlemleri Parti yönetiminin orta ve alt kademelerinin girişkenlik ve özerkliklerinin giderek yaygınlaştırılmasını sağlamaya yöneliktir. Böylesi bir ademi-merkezileşme kesinlikle zorunludur. Bugünkü koşullarda, ulusal ve bölgesel yönetim organları, yeraltı koşullarında olduğu gibi Parti'nin tüm alanlardaki faaliyetini doğrudan yönlendirme ve denetleme durumunda değildirler.

Ancak, tek bir sistem çerçevesinde uzmanlık kuruluşları oluşturmak üzere alınan ademi-merkezileşme önlemleriyle, tamamen ba-

ğımsız ya da yönetici Parti organlarına sadece dolaylı olarak bağlı paralel denen yapılar kurma önerilerini birbirine karıştırmamak gerekir. Bu önerilerin benimsenmesi durumunda tek yönetim sisteminden kopulacak ve demokratik merkeziyetçilik ilkesi sarsılacaktır. Bu tür yanlışlara düşmemek için çaba harcıyoruz. Çünkü ademi-merkezileşmeye paralel olarak bazı alanlarda da ters yönde hareket etmek, yani merkezileşmeye gitmek zorundayız.

Parti, Merkez Komitesi'nin yönetici rolünün giderek daha da belirginleşmesi konusunda tam bir görüş birliği içindedir. 8. Kongre bu amaçla Merkez Komitesi'nin bileşimini genişletmiştir. Bu, Merkez Komitesi'nin günlük çalışmalarını yaptığı koşullara olumlu etkilerde bulunacak ve çalışma yöntemlerinin ve stilinin yetkinleştirilmesine yardımcı olacaktır. Fakat aynı zamanda şu altın kuralı da sıkıca uygulamaya karar verdik: Merkez Komitesi üyelerinin mutlak çoğunluğu işçi sınıfı ve diğer emekçi kökenlilerden oluşmalıdır. Son Sosyalist Parti Kongresinde işçi sınıfının «soyut bir varlık» olduğunu söyleyen şimdiki hükümetin bakanı ve Sosyalist Parti yöneticilerinden Doktor Campinos'un tersine, marksizm-leninizmin ilkelerine bağlı kalan Portekiz'li komünistler işçi sınıfı hakkında çok somut bir fikre sahiptirler. Komünistler işçi sınıfını en tutarlı, en devrimci, kapitalist sömürünün ortadan kaldırılması ve sınıfsız sosyalist bir toplumun kurulmasıyla en hayati biçimde ilgilenen sınıf olarak görmektedirler.

Kollektif yönetim ilkelerinin sağlamlaştırılmasının ve tüm Parti organlarında iç demokrasinin demokratik merkeziyetçilik ilkeleri temelinde geliştirilmesinin Parti'nin gücünün, kitleler üzerindeki saygınlığının ve politik etkisinin sürekli artmasının başlıca koşulu olduğuna inanıyoruz.

KADROLAR SORUNU

Jose Vitoriano *

Yeraltı çalışmaalrından çıkmış olan Partimiz, devrimci demokratik bir rejimin koşullarında emekçiler arasında kitle çalışması yapmak için çok daha geniş olanaklara kavuşmuştur. Halkın kazanımlarının gericiliğin tertiplerine karşı korunması, kitlelerin devrimci inisiyatifinin harekete geçirilmesi ve eylemlerinin sosyalist bir gelişime doğru yönlendirilmesi yolunda verilen mücadele yerel ve ulusal önemde birçok yeni sorun yaratmaktadır. Bu sorunları çözümlemek ve onlar karşısında genel politik çizgiye uygun bir tutum benimsemek zorunluluğu, tüm Parti örgütlerine, üyelere ve emekçilere benimsenen karar ve direktifleri duyurmak ve uygulamaya konulmasını sağlamak da gerekmektedir.

Yaşamın getirdiği çok çeşitli ve karmaşık tüm görevlerin yerine getirilmesi zorunluluğunu taşıyan kadrolara büyük dikkat gösterilmesi zorunludur. Sorumlularımız inanmış insanlar, ideoloji konusunda nitelikli uzmanlar, propagandistler, Parti içinde olduğu gibi halkın içinde de çalışmayı bilen örgütleyiciler ve yerel ölçüde olduğu kadar ulusal ölçüde de birer militan olmak durumundadırlar.

Parti şu sırada çok sayıda deneyimli kadroya, devrim ve sosyalizm davasına yürekten bağlı marksist - leninistlere sahiptir. Bunlardan bazıları faşist diktatörlüğe karşı verilen yeraltı mücadelesi sınavından geçmiştir. Diğer binlercesi ise yetenekli birer politikacı, örgütleyici ve propagandist olduklarını 25 Nisan'dan sonra demokrasinin korunması, tarım reformunun uygulanması, millileştirmeler ve işletmelerde işçi denetimi kurulması için verilen mücadele sırasında kanıtlamışlardır. Şimdi hepsi birden Parti'nin teorik, politik ve örgütlenme alanlarındaki etkinliğinin sağlam çekirdeğini oluşturmaktadır.

Gerçi Parti devrimden sonraki üç yıl boyunca tarihinin daha önceki onyıllarındakinin tümünden daha çok sayıda kadro oluşturmayı başarabilmiştir. Fakat kadrolar sorunu öneminden hiçbir şey yitirmemiştir. Son zamanlarda Parti safları, bir bütün olarak, kadrolaşanlardan daha hızlı büyümektedir. Bu da örgüt yapısının bazı düzeylerinde bir kadro yetersizliğine yol açmaktadır. Öyle ki 115 bin Portekiz'li komünistten 35 bin kadarı günlük politik faaliyete pek az katılabilmektedir. Bunun nedeni yerel Parti örgütleriyle, yerel ve böl-

* *Merkez Komitesi Politik Kurul üyesi.*

gesel yönetici organlar arasındaki bağlantıyı sağlayacak ara kadroların olmamasıdır.

Bazı bölgesel örgütlerde mevcut kadrolar sayısal olarak gereksinimlere cevap verebilmekten uzaktır. Böylece 3 bin üyesi olan bir örgütte ancak beş kişi tam zaman çalışmaktadır. Bu da tüm ülkedeki ortalamadan iki kat azdır.

Elbette iş saatlerinin dışında gönüllü olarak militanlık yapan tüm yoldaşlarımızın yerini sürekli kadrolarla doldurmayı amaçlamıyoruz. Fakat belirli bir minimum kadro sayısına ulaşmak kesinlikle zorunludur.

Doğal olarak kadrolarımızı, en yetenekli ve özellikle genç yoldaşlarımızı sorumlu görevlere getirip cesaret göstererek, kimi zaman bazı tehlikeleri göze alarak ve yanlış yapmaktan çekinmeyerek oluşturmamız gerekmektedir. Böylesi bir tutum uzun dönemde mutlaka meyvasını verecektir.

Ne var ki bunu her zaman çok iyi başaramadığımızı da açık yüreklilikle kabul etmek zorundayız. Yetenekli örgütleyicilerin doğrudan gözlenip saptanabildiği durumlar seyrektir. Onları yerel Parti örgütlerinin içinde aramak zorunlu olmaktadır. Oysa çoğu kez bu örgütleri ya hiç tanımadığımız ya da yalnızca yüzeysel olarak tanıdığımız ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden, gereksinim duyabileceğimiz yoldaşları ortaya çıkarma olanakları elden kaçırılmaktadır.

Parti, kadrolarının politik, teorik ve uzmanlık oluşumuna büyük bir dikkat göstermektedir. Bu oluşum bir ay ya da bir hafta süreli özel dersler sistemi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Yaklaşık bin yoldaşımız aylık kursları izlemiştir. Bazı kardeş Partilerin de bize bu alanda önemli yardımlarda bulunduklarını belirtmek gerekir.

Kadroların oluşumuyla ilgilenmesi gereken yalnızca merkezi Parti organları değildir. Bu görev yerel ve bölgesel örgütlere de düşmektedir. Bu örgütler de genel olarak daha kısa süreli, çoğunlukla birkaç hafta boyunca yalnız cumartesi günleri yapılan kurslar, ayrıca konferanslar, tartışmalar ve başka politik eğitim biçimleri düzenlemektedirler.

Tüm bu eğitim ve öğretim yöntemlerinin doğruluğu sınanmış ve kanıtlanmıştır. Amacımız bunları gelecekte daha da geliştirmektir. Fakat öte yandan teorik eğitim sistemimizi Parti üyelerinin günlük politik mücadelelere etkin biçimde katılmasıyla tamamlamak ve güçlendirmek istiyoruz.

Parti kadroları okullarda politik ufuklarını genişletmekte, pratik niteliklerini geliştirmekte ve bazı boşlukları doldurmaktadırlar. Zor durumda bulunan yeni yoldaşlarımızın içinde bulundukları güçlükler

karşısında yönlerini şaşırabileceklerini de hatırdan çıkarmamak gerekir. İşte böyle durumlarda onlara yardımcı ve destek olunması önem taşımaktadır. Parti'nin genç kadrolarına güven, dikkat, saygı ve kardeşçe bir tutum kadrolar konusundaki doğru politikanın önemli bir ögesi olduğu gibi, bu politikanın uygulanmasının da başarı koşuludur.

Kollektif Parti organlarının çalışmalarına, tartışmalarına ve kararların alınmasına sürekli katılmanın, yönetim sanatında yetkinleşmeleri ve çalışmalarının sonuçlarını daha iyi ve daha nesnel biçimde değerlendirmelerinde kadrolara yardımcı olan, özellikle etkin bir eğitim yöntemi olduğuna inanıyoruz. Ayrıca ortaklaşa çalışma kodrolara, güçlüklerle karşılaştıklarında, edinilen kollektif deneyime başvurmayı, komünistlere yanlışlık ve eksikliklerini ortaya koyup düzeltmede yardımcı olan yapıcı bir eleştiri ve özeleştiriden yararlanmayı öğretmektedir.

Kadrolar konusunda bazı abartmalar yapıldığına rastlıyoruz. Bazı yoldaşlar, tam zaman görevlileri Parti'ye 25 Nisan'dan önce ve sonra katılanlar diye iki gruba ayırmaktadırlar. Son derece biçimsel olan bu yaklaşımla kararlılıkla mücadele ediyoruz. Çünkü bugün her iki grup birarada, üyeleri aynı haklara sahip olan ve aynı yükümlülükleri taşıyan tek ve bölünmez işçi sınıfı Parti'sini oluşturmaktadır. Bir kadro ile ilgili değerlendirmede kıstas olarak kullanılması gereken yalnız Parti'de eskilik değil, aynı zamanda da devrimci değerlere sahip olma, Parti davasına bağlılık ve kişisel niteliklerdir. Nesnellik ve iyiniyet, iyi ve kötü yanların, değer ve kusurların doğru biçimde değerlendirilmesi doğru biçimde uygulanan bir kadro politikasının vazgeçilmez koşuludur.

İŞÇİ SINIFI PARTİSİ VE DEVRİMCİ EYLEM *

A. Sobolev

(SBKP, Marksizm - Leninizm Enstitüsü, Bölüm Başkanı)

I

Yirminci yüzyıl uygarlık tarihine, ulusların hayatında ve tüm insanlığın kaderinde temelli değişimlerin gerçekleştiği bir dönem olarak girdi. İşçi sınıfının toplumsal yükselişi, çalışan geniş kitlelerin bilinçli eylemleri kapitalizmin ve tüm sömürü biçimlerinin tasfiyesi, devrimci yaratıcılık ve yeni, sınıfsız bir uygarlığın kuruluşu çağı olan 20. yüzyıl bütün bunlarla birlikte yeni bir tarihsel önderlik biçimini de gerekli kıldı.

İkinci Enternasyonal'in, teoride revizyonizm ve siyasette oportünizm hastalığına tutulmuş olan sosyal demokrat partileri, işçi sınıfının devrimci değişim mücadelesine önderlik edemezlerdi. İşçi sınıfının gerçekten devrimci öncüsünün yaratılması tarihi bir zorunluluk haline gelmişti.

---

* *Bu yazı «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin bilimsel sosyalist parti öğretisinin günümüzdeki önemi ve kapsamı konusunda Ağustos 1976'da düzenlediği bir teorik konferans dolayısıyla SBKP Marksizm - Leninizm Enstitüsü Bölüm Başkanı A. Sobolev'in kaleme aldığı tebliğin İngilizcesinden TİP Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosu'nca çevrilmiştir.*

Yeni tip partinin teorik ilkelerini geliştiren ve böyle bir partiyi pratikte örgütleyen, katkısı sonsuza kadar bilinecek olan Lenin oldu. Lenin, marksizmin ilkelerini, emperyalizm ve proleterya devrimleri çağında geliştirerek böyle bir partinin öğretisini yarattı. Rusya'da doğan yeni tip parti; Rus ve dünya sınıf mücadelesi deneyimlerinin bütünleştirilmesini temsil ediyordu.

Ekim Devrimi'nin güçlü etkisi altında ve Lenin'in önderliğinde, devrimci eylemin proleter partilerinin yaratıldığı ve dünya çapında bir bilimsel sosyalist hareketin ortaya çıkışına sahne olan büyük ve gerçekten evrensel bir tarihi süreç başladı. Bu süreç, ideolojik, politik ve örgütsel olarak kuruluşu dünya işçi hareketinin gelişmesinde olağanüstü bir olay, işçi sınıfının gerçekten devrimci partisinin kurulmasında ileriye doğru büyük bir adım ve bolşevizmin gelişiminde yeni bir aşama olan III. Enternasyonal'de somutlaştı. Lenin şöyle diyordu: «Bolşevizm dünya bolşevizmi haline gelmiş, sosyal şovenizmden ve sosyal - barışçılıktan somut olarak ve pratikte ayrılan bir fikri, bir teoriyi, programı ve taktikleri üretmiştir.» ([1])

Yeni tip partinin kurulmasıyla, işçi hareketi, devrimci eylem ve reformizm stratejileri arasında yoğun bir mücadeleye sahne oldu. Reformizmin bütün belirişleri kapitalizmin sosyalizme doğru «gelişmesi»nin ya da sosyalizme «yavaş yavaş girilmesi»nin mümkün olduğu iddiasından hareket ediyordu. Buna karşılık Lenin'in yeni tip parti anlayışı, taban tabana zıt bir toplumsal gelişme kavramına, toplumun devrimci dönüşümünün zorunluluğu ve kaçınılmazlığı sarsılmaz inancına dayanıyordu.

Bugün ulaştığımız noktadan geriye baktığımızda, katedilen yolu açıklıkla görebiliyor ve devrimci eylem partileri ile reformist partilerin ulaştıkları sonuçları değerlendirebiliyoruz. Toplumun sosyalist dönüşümünü hedef olarak göstermiş hiçbir reformist tipte siyasal örgütün, en etkini de olsa, iktidara gelmiş de bulunsa, böyle bir dönüşümü gerçekleştirmediği ve toplumu kapitalist gelişme çerçevesinin ötesine götürmediği herkesçe bilinmektedir. Dahası, hiçbiri hedefe bile yaklaşamamıştır. Öte yandan devrimci eylem partileri, olgunlaştıkları ve güç kazandıkları uzun bir mücadele yolu katetmişler ve bilimsel sosyalist hareket çağımızın en etkin siyasal gücü haline gelmiştir. Marksist - Leninist partiler, yalnızca işçi sınıfını iktidara getirmeye hazır ve bunu yapabilecek güçte olduklarını değil, bu iktidarı pekeştirmenin ve sosyalizmin ve sınıfsız toplumun inşasını örgütlemenin daha az karmaşık olmayan görevlerini başarıyla yerine getirebileceklerini de kanıtlamışlardır.

---

1 Toplu Eserler, Cilt. 28, s. 292.

İnsanlığın sürekli yükselişini belirleyen tarihsel kazanımlara bilimsel sosyalist önderlik altında ulaşılmıştır. Bunların en önemlilerinden bazıları şunlardır:

— Sosyalist Ekim Devrimi Rusya'da sermayenin iktidarına son vermiş, burjuva devlet mekanizmasını tasfiye etmiş, ilk proleterya diktatörlüğünü kurmuş ve dünya proleter devriminin başlangıç noktasını oluşturmuştur.

— Sosyalizmin bir ülkede, SSCB'de kurulması, ulusların kapitalizmden sosyalizme geçişinin başlangıç ve gerçekleşme yolunu açmıştır.

— Faşizm, sovyet halkının ve devrimci partileri önderliğindeki uluslararası işçi sınıfının belirleyici rolü oynadığı bir mücadele ile askerî, siyasal ve moral bir yenilgiye uğratılmıştır.

— Avrupa, Asya ve Küba'da yeni bir devrimler dönemi yaşanmış, dünya sosyalist sistemi doğmuş ve güçlenmiştir.

— Faşizmin yenilgisinin, sosyalizmin başarılarının ve ulusal kurtuluş güçlerinin uluslararası proletarya ile ittifakının sonucu olarak dünya sahnesinde meydana gelen köklü değişimin yarattığı koşullarda ezilen halkların darbeleriyle sömürge imparatorlukları çökmüştür.

— İlerici ve devrimci güçlerin örgütsel ve siyasal bilinçlilik düzeyleri daha da yükselmiş, tarihsel girişkenlik dünya sosyalizminin ve uluslararası işçi sınıfının eline geçmiştir.

— Atom tehdidi ve soğuk savaş politikası başarısızlığa uğratılmış ve sosyalizmin sınırlarına tecavüz girişimlerinin caydırılmasıyla barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde yeni ufuklar açılmıştır.

Bütün bunlar, dünya devrimci sürecinin yaygınlaşmasına ve derinleşmesine hizmet etmiştir. Güçler dengesinde süre giden değişim ve günümüz dünyasındaki geniş kapsamlı yeniden gruplaşma, özgürlük ve sosyalizm savaşçılarının mevzilerinin güçlenmesine yardımcı olmaktadır.

Bu büyük devrimci yenilenme sürecinin başını işçi sınıfı partileri, uluslararası sosyalist hareket çekmektedir. Bilimsel sosyalist partiler halkların yazgısını ve uygarlığın geleceğinin tarihsel sorumluluğunu yüklenmişlerdir. Bu yüce görevin yerine getirilmesi, bilimsel sosyalist partilerin ilerleme yolları ve onları devrimci eyleminin daha da büyümesine katkısı olabilecek kaynaklar sorununu ivedi bir biçimde gündeme getirmektedir. İşçi sınıfının devrimci faaliyetine yol göstermenin gerekli kıldığı görevlerin gitgide artan karmaşıklığı ve dünya devrimci sürecinin gelişmesi, bunu tarihsel bakımdan zorunlu kılmaktadır.

SBKP'nin 24. Kongresi'nin ve diğer sosyalist ülkeler işçi sınıfı partilerinin belgelerinde işaret edildiği gibi, gelişkin sosyalizmin in-

şası ve güçlendirilmesi ve dünya sosyalist sisteminin daha da geliştirilmesi, bu partileri birçok yeni ve karmaşık sosyo - ekonomik ve siyasal sorunla karşı karşıya getirmektedir. Bilimsel temele dayalı bir politika ve daha etkin bir yönetim ve örgütlenme gereği de bunun sonucudur.

Kapitalist dünyada toplumsal ilişkilerin ve sınıf mücadelesinin bugünkü durumuna en genel bir bakış dahi önderliğin artan önemini açığa vurmaktadır. Toplumsal gerilimler, kapitalizmin bütün egemenlik alanlarında temelden bir değişim ihtiyacının tarihin ivedi ve şiddetle hissedilen bir gereği, işçi sınıfının ve diğer çalışanların büyük arzusu ve sosyal ilerlemenin tek ifadesi haline geldiği bir noktaya yükselmiştir. Dünya sahnesinde güçler dengesi artan bir hızla işçi sınıfından ve sosyalizmden yana değişmektedir.

Bilimsel sosyalist partilerin belgeleri uluslararası işçi hareketinin artan gücünü vurgulamaktadır. Ancak yine de dünya devrimci sürecinin çeşitli yönlerinin eleştirel bir biçimde değerlendirmesi için ciddî nedenler vardır. Kardeş partiler, devrimci güçlerin çok daha büyük başarılar kazanmış olmaları gerektiği görüşündedirler. Bilimsel sosyalistler ve tüm ilericiler, ilerici güçlerin yenilgilerini ve gericiliğin geçici zaferlerini kabullenmeye birçok kez zorlanmışlardır. Devrimci saldırının bütün olanakları kullanılmış değildir. Bazı alanlarda sınıf mücadelesi yerinde saymaktadır. Diğerlerinde ise sosyal ilerlemenin dinamiğinde ve devrimci değişimin hızında bir yavaşlama olmuştur. Tekelci burjuvazi, tarihin mahkûm ettiği kendi sistemini korumak için esnek ve dolambaçlı bir öz-savunma mekanizması geliştirmiş, tecrübeli ve kurnaz bir düşman durumundadır.

Devrimci kurtuluş hareketinin bütün çıkış ve inişlerinin yalnızca öznel açıdan yargılamak şüphesiz yanlış olur. Sınıf mücadelesindeki olumsuz gelişmelerin, gerileme ve yenilgilerin ancak nesnel koşulların ve devrimci güçlerin eylemlerinin somut tarihsel bir çözümlemesine dayanılarak kavranabileceği açıktır. Bununla birlikte, bugünkü koşullarda öznel faktörün rolünün arttığından şüphe edilemez. Ve bu nedenle, bilimsel sosyalist partiler devrimci sürecin ilerlemesinde kendi faaliyetlerinin ve sorumluluklarının taşıdığı önemi bilmektedirler.

Burjuva ideologları ve oportünistler Lenin'in parti teorisinin modasının geçtiğini, bu teorinin kadim, geri kalmış Rusya'nın çok özgül koşullarını yansıttığını öne sürmektedirler. Partinin rolünü nerdeyse kitlelerin başarılarını ve kazanımlarını gözlemlemeye indirgeyerek, kitlelerin devrimci enerjisinin açık ifadesi olan bilimsel sosyalist önderlikten bağımsız bir kendiliğinden kitle hareketi anlayışını geliştirmektedirler.

Zaferlerin büyük deneyimleriyle, yenilgilerden alınan acı derslerle dolu olan tarih, bu iddialara açık bir cevap getirmektedir. İşçi sınıfının bütün büyük kazanımları ilk önce ve en başta parti önderliğinin yüksek düzeyi sayesinde gerçekleşmiştir. Diğer taraftan kapitalist ülkelerde devrimci, demokratik güçlerin gerilemeler ve yenilgiler ve bazı sosyalist ülkelerde ortaya çıkan güç siyasal durumlar, kardeş partilerin belgelerinde de işaret edildiği gibi bilimsel sosyalizmin ve onun devrim ve sosyalizm öğretisinin öneminin kavranmamasından doğan teorik yanlışlıklara olduğu kadar, çoğu zaman yanlış siyasal hesaplara ve parti liderliğinin güçsüz, etkisiz olmasına da bağlanabilir.

Lenin'in ölümünden elli yıl kadar sonra güvenle söyliyebiliriz ki, O'nun parti öğretisinin evrensel geçerliliği uluslararası sosyalist hareketin deneyimiyle doğrulanmıştır. Ve bu öğreti günümüzde her zamankinden daha geçerlidir.

II

Devrimci eylem partisinin ilk önce ve en başta gelen özelliği bilimsel sosyalist teorinin yaratıcı uygulaması ve geliştirilmesi, bilimsel ileri görüşlülük ve ister «sağ»dan isterse «sol»dan gelsin, bilimsel sosyalizmi saptırma çabalarını hoşgörmemesidir.

Deneyler göstermiştir ki teori, bir partinin toplumun devrimci dönüşümünün nihaî hedefiyle güncel görevleri arasında doğru bir denge kurmasının, faaliyetlerini nihaî hedefe bağlı kılmasının ve ara aşamalarda elde edeceği kısmî başarıları bu hedefe göre tartmasının yardımcısıdır. Lenin'in işaret ettiği gibi, bilimsel sosyalistler için teorinin yaratıcı bir biçimde uygulanması olayları kontrol altında tutmayı, olaylar tarafından kontrol edilmekten kaçınmayı, çağımızda anî bir ivmeyle gelişebilen devrimci durumları değerlendirmeyi ve bunlardan yararlanmayı olanaklı kılmaktadır.

İdeolojik ve teorik düzey örgütlülük ve disiplinle sıkı sıkıya ilişkilidir. Bu da partinin devrimci mücadeledeki en umulmadık değişmelere ve dönüşlere hızla ve esneklikle cevap vermesini olanaklı kılar.

Eskiden olduğu gibi bugün de, ideolojik muhaliflerimiz, demokratik merkeziyetçiliğin demokrasiyi zedelediğini, liderlik otoritesi, kararların yerine getirilmesinde «kışla» işleyişine vb. yol açtığını öne sürerek parti disiplinine ve örgütlülüğe şiddetle saldırmaktadırlar. Bu tür iddialar, bir devrimci eylem partisindeki disiplin anlayışının hiç kavranmamasından, olguların ve tarihten alınması gereken derslerin aynı derecede, bütünüyle ihmalinden doğmaktadır.

«Sol Komünizm - Çocukluk Hastalığı'nda Lenin şu soruları sormuştur: Devrimci proletaryanın partisinde disiplin neye dayanır? Nasıl sağlanır? Nasıl korunur? Lenin, disiplinin kökenlerinin tam ve

açık bir açıklamasını getirmiştir. O'na göre disiplin, ilk önce proletarya öncüsünün bilincinden, devrime bağlılığından, sebat ve özverisinden; ikinci olarak, onun emekçi halkın proleter olduğu kadar proleter olmayan kitleleriyle de bağ ve yakınlık kurma yeteneğinden; üçüncü olarak ise siyasal önderliğinin, siyasal strateji ve taktiklerinin doğruluğundan ve kitleleri kendi deneyimleri ile buna inandırma yeteneğinden kaynaklamaktadır. Disiplin, devrimci eylem içinde gerçekten kitlesel ve devrimci bir hareketin pratik faaliyetleriyle yakın ilişki içinde oluşan devrimci teorinin yaratıcı biçimde kullanılması yoluyla geliştirilmelidir.

Lenin, bir işçi sınıfı partisinin sınıf mücadelesinin yasalarını anlaması gerektiğini vurgulamıştır. Burjuvazinin dolambaçlı politik oyunlarını, devrimci hareketleri bastırmaktaki deneyimini ve demogojik iğrenç taktiklerini yüksek önderlik sanatıyla etkisiz kılmak her marksist - leninist partinin baş niteliği olmaya devam etmektedir.

Lenin, sorunu, en genel olarak devrimci mücadelenin politika, strateji ve taktiklerinin öğrenilmesi sorunu olarak görmüştür. **Sol Komünizm** yapıtında dünya devrimci hareketinin deneyimi üzerinde dururken, bilimsel sosyalist partileri, «politikanın gökten inme ya da tanrı vergisi» değil, bir «bilim ve sanat olduğu» ve proletaryanın burjuvaziyi yenmek istiyorsa, burjuva politikacılardan hiç aşağı kalmayacak bir biçimde kendi proleter «sınıf politikacılarını yetiştirmesi gerektiği»ne işaret etmiştir. İşçi sınıfı devrimcilerinin dikkatini özellikle «politikanın aritmetikten çok cebire, elementer matematikten çok daha yüksek matematiğe benzediği» gerçeğine çekmiştir. Uluslararası işçi hareketinin o zamandan bu yana edindiği devrimci mücadele deneyimi bunu bütünüyle doğrulamıştır. Bu bilimi öğrenmeden devrimde başarı olanaksızdır. Ve her bilimde olduğu gibi devrim biliminde de geçmiş deneyimleri, teorik düşüncedeki gelişmeleri, diğer örnekleri, tarihin derslerini bir kenara iterek herşeye sıfırdan başlamak boşunadır.

Dünya devrimci sürecinin yaygınlaştığı ve öznel faktörün rolünün herzamankinden daha büyük olduğu dönemlerde devrimci mücadelenin sonucu, giderek daha çok, yalnızca sınıf güçlerinin karşılıklı ilişkisine değil, aynı zamanda siyasal önderliğin düzeyine, bilimsel strateji ve taktiklere, yedekleri etkin bir biçimde harekete geçirme ve mücadelenin doğru yöntem ve araçlarını seçme yeteneğine bağlıdır. Lenin'e göre: «küçük bir partinin bile... siyasal gelişmenin akışını baştan başa inceledikten ve partisiz kitlelerin hayatını ve geleneklerini yakından tanıdıktan sonra uygun bir anda devrimci hareketi başlatması mümkündür.» ([2])

---

2 *Toplu Eserler, Cilt 32, s. 476.*

sayesinde hızla büyüyen, kitleleri toparlayan ve onları devrimci mücadeleye uyandıran birçok parti buna örnek gösterilebilir.

Doğru parti önderliği sayesinde elverişsiz bir sınıfsal güçler saflaşmasının üstesinden gelindiği, proletaryanın devrimci enerjisinin geliştirilip, yoğunlaştırıldığı ve onun müttefikleriyle ilişkilerinin yaygınlaştırılıp güçlendirildiği pek çok örnekle sergilenmiştir. Buna karşılık, kardeş partilerce yayınlanan belgeler, devrimci öncü, teorik, siyasal ya da taktik yanlışlıklar yaptığı zaman elverişli bir durumu elinden kaçırarak siyasal gerilemelere ve toplumsal yenilgilere yolaçtığı birçok örneğe yer vermektedir.

Lenin'in gördüğü gibi, hem iktidar mücadelesinde, hem de devrimin zaferinden sonra, işçi sınıfının devrimci eylemine önderlik etmenin yasalarını kavrayabilmek için, genel, özel ve tikelin tarihsel süreç içerisindeki diyalektiğini kavramak ve parti çalışmasında bunu yaratıcı bir biçimde hesaba katabilmek gereklidir. Politikanın, stratejinin ve taktiklerin bilimsel bir biçimde geliştirilmesindeki dialektik yaklaşım, her şeyden önce, devrimin ve sosyalist gelişmenin genel yasalarının iyice bilinmesini ve bunların somut toplumsal ve tarihi koşullara uygulanmasını gerektirmektedir. Lenin şöyle yazmaktadır: «Her zaman olduğu gibi bu sorunda da görev, bilimsel sosyalizmin genel ve temel ilkelerini ülkelerin her birinde farklı olan ve keşfedebilmemiz, inceliyebilmemiz ve önceden görebilmemiz gereken sınıflar ve partiler arasındaki **özgün ilişkilere,** sınıfsız toplum yolundaki nesnel gelişme içinde yeralan **özgün çizgilere** uygulamayı öğrenmektir.» ([3])

Günümüzde, devrimin, sosyalizmin ve sosyalizmin ileri aşamasının inşasının genel gelişim yasaları, marksist - leninist teoride yansıdığı ve pratikte doğrulandığı biçimiyle işçi sınıfı partilerinin uluslararası toplantılarında topluca ve kapsamlı olarak formüle edilmiştir.

SBKP 25. Kongresine sunulan MK raporunda «genel yasaların derinliğine anlaşılması ve bunlara dayanılması ve bununla birlikte ayrı ayrı her ülkenin somut koşullarına yaratıcı bir'yaklaşım marksist - leninistlerin vazgeçilmez ve ayırdedici özelliği olmuştur ve böyle olmaya devam edecektir» denmektedir.

Sorunun ikinci yönü ise farklı tarihsel durumlarda ve mücadelenin farklı aşamalarında bir partinin devrimci faaliyetinde uluslararası ve ulusal çıkarların doğru dengelenmesidir. Lenin bu karmaşık ve gerçekten dinamik ilişkilerle ilgili sorunları halletmenin metodolojik temelini sağlamıştır. O'nun belirttiği gibi işçi sınıfının ulusal çıkarları dünya proleter devriminin hızlanmasının ve gerçek sosyalist ka-

---

3 Toplu Eserler, Cilt 31, s. 89.

zanımların savunulma ve güçlendirilmesinin en önde tutulmasını öngörmektedir.

İşçi sınıfının bölünmemesi ve silâhlarını yitirmemesi için kozmopolit biçimde bütünleşmiş sermaye karşısında her zaman olduğu gibi, ulusal özelliklerin mutlaklaştırılması bir yana ulusal soyutlanma ve abartma ideolojisinin önüne geçilmesi zorunlu olmaktadır. Bilimsel sosyalistlere göre, enternasyonalizme bağlılık bir devrimci işçi sınıfı partisinin birinci niteliğidir.

Çağdaş bir işçi sınıfı partisinin niteliklerini kısaca özetlemek için şunları sayabileceğimiz kanısındayım: Tüm eylemlerin bilimsel sosyalizm temeli üzerinde, işçi sınıfının ve bir bütün olarak halkın çıkarlarına uygun olarak toplumun devrimci dönüşümü temel hedefine uygun olarak düzenlenmesi; teorik bilgi ve dolayısıyla olayları önceden görme, denetleme ve tarihsel süreçlere etkin bir biçimde yön verme yeteneği; örgütlülük ve dolayısıyla sürekli ve etkili iş görme, tüm güçlüklerin üstesinden gelme ve kitlelere öncülük etme yeteneği; sınıf mücadelesi yasalarının bilgisi ve devrimci eylemin tüm yollarının ve araçlarının kullanılması; kitlelerin kendi deneyimine başvurarak devrim gereksinimini ortaya koyabilme ve daha sonra iktidarın alınması ve yeni toplumun kurulması için onları örgütleme yeteneği; ulusal hedeflerle uluslararası hedefleri doğru bir biçimde birleştirme yeteneği; bir ülkenin verili, özgün tarihsel koşulları içinde dünya devrimci hareketince elde edilen deneylerden yararlanma yeteneği.

Bilimsel sosyalistler, bir işçi sınıfı partisinin mücadele düzenini ve tarihsel görevini yerine getirme yeteneğini koruması için, stratejik yöneliminin, siyasal mücadelenin ve taktik faaliyetin gerçek bir birliğini sağlaması gerektiğine inanırlar. Bu bakımdan günümüz dünyası hem yeni olanaklar, hem de yeni sorunlar ortaya koymaktadır.

III

Bilimsel sosyalist partiler strateji ve taktiklerini geliştirirken, bir yandan devrimci hareketin sürekli uluslararasılaşmasını, dünya devrimci sürecinin bölünmezliğini, devrim yasalarının evrensel karekterini, diğer yandan da sınıf mücadelesinin somut tarihsel koşullarının artan farklılaşmasını gözönünde bulundururlar.

Bu tarihsel koşullardaki büyük çeşitlilik, devrimin harekete geçirici güçlerinin kapsamı genişledikçe ve yeni toplumsal tabakalar, yeni ülkeler ve halklar aktif bir biçimde barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesine katıldıkça gitgide daha çok ortaya çıkmaktadır. Her işçi sınıfı partisi, devrimin stratejik kavrayışını (konsepsiyon) oluşturarak, mücadele biçimlerini ve yöntemlerini geliştirerek, bir aşamadan di-

ğerine geçiş yolları kadar, çeşitli aşamalardaki siyasal eylemin akışını da tayin ederek son derece önemli görevleri başarmaktadır.

Kapitalist ülkelerde faaliyette bulunan Bilimsel Sosyalist partiler, bugünkü aşamanın stratejik kavrayışlarını oluştururken, demokrasi mücadelesiyle sosyalizm mücadelesi arasındaki bağlılığa özel bir önem vermektedirler. Lenin şunu önemle belirtmiştir: «Demokrasi mücadelesiyle sosyalizm mücadelesini, ilkini ikincisine tabi kılarak, nasıl birleştireceği bilinmelidir». (4)

Tekelci sermayenin süregiden gelişmesi, emperyalizmin bütün toplumsal alanlardaki gerici uygulamalarının artması, kapitalizmin ekonomik, siyasal ve toplumsal yapılarındaki son derece vahim bunalım, ideolojik ve moral ilkelerinin bozulmaya uğramasının yanısıra geniş halk kitlelerini içine alan genel demokratik mücadele de yeni sorunlar doğurmakta ve devrimin özel, anti-tekelci bir aşamasını ayırdetmeyi mümkün kılmaktadır. Mücadelenin somut tarihsel koşullarındaki çeşitliliğin artmasıyle, demokrasi mücadelesiyle sosyalist devrim mücadelesi arasındaki bağ giderek daha da çeşitlenmekte ve karmaşıklaşmaktadır. Barışçıl devrimci gelişim yönünde belirgin bir eğilim vardır. Kardeş partiler bazı ülkelerde genel demokratik devrimci değişimlerin, bir halk hükümetinin, demokratik bir hükümetin vb. oluşturulması gibi farklı evrelerden ve aşamalardan geçeceği görüşündedirler. Bazı durumlarda nesnel zorunluluklar devriminin barışçı ve tedrici gelişim aşamalarında açıkça ara stratejik sloganlar gerektirmektedir. Şimdiden bazı partiler ara gelişme aşamalarının siyasal, toplumsal ve ekonomik içeriğinin teorik bir çözümlemesinden yola çıkmaktadırlar. Bilimsel olarak belirlenmiş ara stratejik sloganlar Partiye ve kitlelere bir safhadan diğerine geçişin doğru yolunu göstermekte ve devrimin düzenli adımlarla ilerlemesini sağlamaktadır.

Bununla birlikte son yılların deneyimi göstermiştir ki, genel demokratik mücadelenin ve devrimin bunun karşılığı olan aşamanın içeriği ve ara stratejik solganların etkinliği, ancak sosyalizm mücadelesinin perspektifi açısından ve şu ya da bu biçimde sosyalizme geçiş stratejisiyle bağlantılı olarak doğru bir biçimde tanımlanabilir. Bu yaklaşım Lenin'in sürekli devrim düşüncesiyle uyuşmakta, sınıf güçlerini demokratik görevlerden ve anti-tekelci aşamadan sosyalist aşamaya doğru hareket etmeye hazırlamayı mümkün kılmaktadır.

Ayrıca, devrimci gelişmeler anti-tekelci mücadele aşamasında demokratik önlemleri yerine getiren devrimci güçlerin kaçınılmaz ola-

---

4 Toplu Eserler, Cilt 35, s. 267.

rak tekelci kapitalizmin egemenlik alanının sınırlarını geçtiğini, sonuç olarak da bu önlemlerin sosyalizme doğru meylettiğini göstermektedir. Denilebilir ki, günümüz koşullarında uygulanan her tutarlı demokratik önlem diyalektik bakımdan çelişkilidir ve sosyalist ilkenin tohumunu barındırmaktadır.

Demokratik reformun ancak açıkça sosyalist bir yönelim taşıdığı zaman niteliksel değişimin bir unsuru olarak işlemeğe başladığı kesinlikle söylenebilir. Lenin şöyle yazmaktadır: «... **asıl** olanı (sosyalist devrimi) gözden kaçırmayın, onu başa koyun .... **tüm** demokratik talepleri belirtin, ancak bunları sosyalist devrime tabi kılın, onunla eşgüdüme sokun .... ve asıl olan için mücadelenin, kısmî amaçlar için mücadeleyle başlamış bile olsa alevlenebileceğini unutmayın». (5)

Bazı yazarlar, tutarlı demokratik değişimlerde sosyalist ilkenin belirtilmesinin, işçi sınıfının demokratik hareketin diğer müfrezeleriyle ittifakını gevşetebileceği ve orta tabakaların çeşitli kesimlerini anti-tekelci mücadeleye yabancılaştırabileceği görüşündedirler. Bu görüş ilgili ülkede geçerli olan somut tarihsel koşullar çok şeyi belirlediği için, ne bütünüyle doğru ne de bütünüyle yanlıştır. Demokratik sloganları tamamen demokratik alanda sınırlı tutmanın ve onları sosyalist perspektifle kaynaştırmada başarısız kalmanın (kardeş partilerin birçoğunun belgelerinde belirtildiği gibi) bazı durumlarda mücadelede bri durgunluğa ve bazı toplumsal tabakalar arasında düşkırıklığına yolaçtığı ve devrimci güçlerin bir kesiminde artan bir pasifliğe neden olabileceği gerçeğine dikkat çekmek yersiz olmayacaktır. Pek çok «solcu» bu durumu sömürme çabasındadırlar.

Ne olursa olsun sınıf mücadelesinin bugünkü aşamasında Lenin'in tavsiyesini hatırlamak zorunludur. Lenin diyor ki: «asıl olan tarihin zikzakları ve keskin dönüşleri içinde yolumuzu kaybetmek değil genel perspektifi akılda tutmak, kapitalizmin bütün gelişimini ve sosyalizme giden bütün yolu birleştiren parlak çizgiyi görebilmektir». (6)

Devrimin anti-tekelci aşamasının barışçı çizgide gelişmesi sırasında kaçınılmaz olarak geçici bir toplumsal, ekonomik ve siyasal yapının oluştuğu hatırlanırsa, bunun önemi daha da açığa çıkar. Örneğin Şili deneyimi, iktidarın en az iki merkezinin, ya da kutbunun olduğu bir durumun olabileceğini göstermektedir. Devrimin demokratik aşamasında diğer ülkelerdeki siyasal süreçleri önceden görmek zordur. Ancak güçlü bir gerici, tekelci burjuva siyasal çekim merkezinin varolması açıkça kaçınılmazdır. Bu, toplumun sosyal ,siyasal ve

---

5 Toplu Eserler, Cilt 35, s. 267 - 68.
6 Cilt 27, s. 130.

ekonomik dönüşümünü ileriye götürme görevine çok ciddî bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Sağlıklı bir politika ve stratejik yönelim devrimci sürecin harekete getirici güçlerinin birliğini pekiştirmeyi hedef alan siyasal programların ileri sürülmesini olanaklı kılmaktadır. Bu programlar, farklı toplumsal tabakaların kısa ve uzun dönem çıkarlarının korunması; işçilerin, köylülerin, aydınların ve kent orta tabakalarının bugünkü taleplerinin stratejik hedeflerle daha yakından ilişkilendirilmesi; kitlelerle bağların genişletilmesi, onların mücadele gücünün artırılması ve bilinç düzeylerinin yükseltilmesi gibi son derece karmaşık bir sorunun çözümünü olanaklı kılar.

Lenin, son derece önemli bir noktaya değinmiştir. İşçi sınıfı partisinin daima emekçi halkın günlük çıkarları hakkında doğru bilgilere sahip olurken, bunları hiçbir zaman mutlaklaştırmayıp, bunlar için mücadeleyi nihaî hedeflerle bağlaması gerektiğini belirtmiştir. Sınıf mücadelesindeki keskin dönüşlerde işçi sınıfı partisi ne kitlelerin peşine takılmalı ne de onların geri kesimlerinin duygularına teslim olmalıdır. Gerçekten de devrim, çoğu zaman işçi sınıfının bazı kesimleri ya da diğer emekçi halk arasında bir süre için hâkim olabilecek yanılgılarla mücadeleyi gerektirmektedir. Şili komünistlerinin işçi sınıfının bazı kesimlerindeki geri düşüncelerle mücadele ettiği ve devrim davasına zarar veren tüm «sol» ya da sağ karakterdeki grevlere karşı çıktığı bilinmektedir. Geri düşünceleri açık mücadele içinde yenilgiye uğratmak kitleler arasında verimli çalışmanın koşuludur. Lenin'in yazdığı gibi «bu, sözkonusu taktiklerin bütünüyle proleter sınıf bilincinin genel düzeyini devrimci ruhu, savaşma ve kazanma yeteneğini **yükseltmek** için - **alçaltmak** için değil - nasıl uygulanacağını bilme sorunudur.» (7)

Her parti politikasını belirlerken **daha sonra atacağı adımın ne olması gerektiğini** kendine sormalıdır. Parti ve kitleler mücadelenin her aşamasında, bu sorunun karşılığını bilmeli ve barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesini perspektifte görmelidir. Sınıfsal gerilimlerin arttığı günümüzde, her parti bu soruna pratikte - kendine göre, ülkesindeki somut tarihsel koşullara dayanarak eğilmektedir. Teorik ve politik olarak daha sonra atacağı adıma karar vermek, partinin kitlelere öncülük edeceği mücadelenin kilit aşamasını kararlaştırmak, her partinin stratejik kavrayışının bir ögesi ve taktik çözümlere varmasının temelidir. Bu, gerçekte, her işçi sınıfı partisinin politik, stratejik ve taktik sorunlarını birleştiren halkadır. Şimdi kapitalizmden sosyalizme barışçı araçlarla geçişi sağlayan

---

7 *Toplu Eserler, Cilt 31, s. 74.*

olanaklar saptandıkça, devrimci eylemin her yöntemine, her mücadele yöntemine hâkim olma sorunu partilerce en önemli görev olarak konmaktadır. Mücadele yöntemlerinin seçimi devrimin stratejik kavrayışınca önceden belirlenmemektedir.

Bir bilimsel sosyalist partinin demokratik ve sosyalist hedeflere barışçı yollardan varmayı öngörmüş olması, kardeş partilerin deneyiminin gösterdiği gibi, o partinin eyleminin bütün akışını hiçbir şekilde önceden belirlememektedir.

Kitleleri devrimci eylemin her yöntemini kullanmaya hazırlama gereği, siyasal güçlerin dağılmasına yolaçmaz ve devrimci amaca bağlılığı zayıflatmaz. İşçi sınıfı devrimcileri, ülkede hüküm süren somut tarihsel koşulları gereğince dikkate alarak değişen durumlarda barışçı ya da barışçı olmayan, parlamenter ya da parlamento dışı mücadele biçimlerinin, özgün devrimci sloganların gerektiği anda yer değiştirmesine ve değişen durumlarda yeni girişimlere hazırlanmanın, işçi sınıfı ve onun devrimci öncüsü için günümüzde de zorunlu olduğu görüşündedirler. (8)

Sol aşırılar ve revizyonistler, devrimin barışçı yollardan gelişme olanağını reddetmeye Şili olaylarından sonra yeniden hız vermişlerdir. Oysa Şili'nin üç yıllık deneyimi, ŞKP'nin ve diğer kardeş partilerin çözümlemelerinin ortaya koyduğu gibi, toplumun devrimci dönüşümünü barışçı yollardan sağlamanın gerçek bir perspektifinin günümüzde varolduğunu açıkça göstermiştir. Ne var ki Şili halkının mücadelesini acı ve en önemli dersleri şüphesiz dikkate alınmalıdır.

Dünya proletaryasının birikmiş deneyimi, barışçıl devrimci sürecin çeşitli ülkelerdeki kilit koşullarını ve öngereklerini belirlemeye yardımcı olmaktadır.

Birinci olarak, sosyalizme barışçı geçişin belirleyici öngerekleri ulus çapında siyasal bir bunalımın varolması, işçi sınıfı hareketinin birliğinin sağlanması, işçi sınıfı ile diğer tüm çalışan halk arasında sağlam bir ittifakın kurulması, kent ve köy orta tabakalarının özgürlük ve sosyalizm davasına kazanılması ve kararsız toplumsal tabakaların tarafsızlaştırılması için etkili önlemlerin alınmasıdır. İkinci olarak işçi sınıfı ve müttefikleri, gelişmeler hangi yön alırsa alsın, hem başkentte

---

8 Uluslararası proletarya sınıf mücadelesinin deneyini, kapitalizmden sosyalizme barışçı geçiş olanağını tanımanın her türlü toplumsal siyasal şiddeti reddetme bir yana, hiçbir şekilde barışçı geçişi mutlaklaştırma demek olmadığını göstermektedir. Çok sayıda kardeş partinin deneyimi, bir işçi sınıfı partisinin, tarihsel görevini ancak ekonomik, siyasal ve genel grevleri nasıl örgütleyeceğini bildiği ve gerektiğinde, gerici bir saldırıyı yenilgiye uğratmak ve silâhlı darbeleri önlemek üzere halkı genel bir mücadeleye sokmaya kararlı olduğu zaman başarabileceğini göstermiştir.

hem de diğer illerde iktidarı alabilecek ve elinde tutabilecek yetenekte kitlesel bir siyasal örgütlenmeye sahip olmalıdır. Üçüncü olarak, işçi sınıfı partisinin önderliğindeki işçi sınıfı ve müttefikleri, kazanımlarını korumak ve genişletmek için, halka karşı her silâhlı şiddet girişimini devrimci şiddetle karşılayarak yenilgiye uğratacak kadar siyasal bakımdan yeterince güçlü olmalıdır. Tekellere karşı mücadelede anayasal olanakların bir sınırı vardır. Belirli bir aşamada, halkın çıkarlarının, demokratik içeriğini genişletmek için anayasanın kendisinde değişikliği gerekli kıldığı bir durum ortaya çıkabilir ve parti bunun için mücadele etmelidir. Dördüncü olarak, demokrasi mücadelesinin ilerlemesi ve sosyalizme barışçı geçişin sağlanması, eski devlet mekanizmasının halkın çıkarlarını savunacak biçimde yeniden düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır.

Barış içinde birarada yaşama ve uluslararası yumuşama koşulları, siyasal mücadelenin genişletilmesinde, anti-emperyalist ittifaklar kurulmasında ve işçi sınıfının eylem birliğinin sağlanmasında yeni ve büyük olanaklar sağlamaktadır. Bu durum, bilimsel sosyalist partileri, geniş tabanlı ittifaklar kurmak ve bir sol siyasal blok oluşturma politikasından doğan önemli teorik ve siyasal sorunlarla, özellikle uluslararası yumuşama koşullarında devrimci eylem sorunuyla karşı karşıya getirmektedir. İşçi sınıfı partileri ülkelerindeki diğer partiler karşısında doğru ve ilkeli bir politika oluşturulmasına, yeni bir temelden yaklaşmaktadırlar. Bazı komünist partiler, belli parti kadrolarının ittifaklar politikasının izlenmesi sırasında zorunlu uzlaşmaları, reformizme çeşitli ödünler verme ve uzlaşmacı duygulara teslim olma pahasına siyasal bir birleşmeye kadar götürme eğilimine kapıldıklarını belirtmektedirler. Bu, tutarlı devrimci olmayı, geçmiş deneyimleri incelemeyi ve gözönünde tutmayı daha da gerekli kılmakta ve her bilimsel sosyalist partinin, enternasyonalizmini özellikle vurgulamaktadır.

ELEŞTİRİ
TANITMA
TARTIŞMA

SAYILARLA TÜRKİYE

Türkiye İşçi Partisi yayını, Mayıs 1977.

Türkiye İşçi Partisi, Merkez Eğitim Bilim ve Araştırma Bürosu'nca hazırlanan ve partimiz yayınları arasında çıkan «Sayılarla Türkiye» adlı kitapçık istatistik verilerin propaganda çalışmalarında kullanılmasına ilişkin bazı sorunları hatıra getirmektedir.

Burjuvazi, hatta onun en gerici, her türlü ilerlemeye düşman çevreleri bile emekçi kitlelerdeki ekonomik ve toplumsal gelişme özlemlerini görmezlikten gelememektedir. Bu yüzden kendi gerici ideolojisini kitlelerdeki gelişme özlemiyle bağdaşacak bir görünüm altında sunma çabasına girmektedir. Bunun için başvurulan tipik yöntemlerden biri de içinde yaşadığımız dünyanın bir «sayılar dünyası» gibi gösterilmesi ve gelişmelerin birtakım sayıların artışıyla kanıtlanmak istenmesidir: şu kadar kilovat-saat elektrik, şu kadar ton demir çelik, şu kadar milyon metreküp su gibi... Dünyayı, üzerinde birtakım sayıların oynadığı bir karagöz perdesi gibi göstererek emekçi kitleleri şaşırtma taktiği özellikle Demirel'in gözde taktiklerinden biridir. Demirel, istatistik raporlarından cımbızla seçtiği artış rakkamlarını TV ekranlarında birbiri ardından sıralayarak kalkınma şampyonluğu rolünü oynamaya çalışmaktadır. Gerçekte AP'nin ortaya attığı ve MHP, MSP gibi partilerin de değişik biçimlerde sahip çıktığı «Büyük Türkiye» sloganının arkasında birtakım «sayıların» büyüdüğü bir Türkiye anlayışı yatmaktadır.

Sayılar etrafında yaratılan şaşırtma perdesi aslında burjuva ideolojisinin bir parçasıdır. Burjuva ideolojisi en genel anlamda kapitalizmin temel çelişkisini, onun kaçınılmaz sonunu ve kapitalizm ile sosyalizm arasındaki karşıtlığı gizleme amacına göre biçimlenmiştir. Bu amaçla hem bilimsel araştırmaların hem de kamuoyunun dikkati toplumdaki yüzeysel gelişmelere, dış görünümlere çevrilmektedir. Dış görünümler sınıfsal ilişkileri gizlemek için kullanılmaktadır. Bunun için, genel olarak olguların gelişmesini değil, belli bir andaki sonuçlarını sergilemenin aracı olan sayılar, bilimsel araştırmanın temeli olarak ön plana çıkarılmaktadır.

Türkiye'de, ekonomik ve toplumsal gelişmeye ilişkin sayısal verilerin burjuva propagandasının tekelinde tutulması için, bu verilerin derlenmesiyle ilgili devlet kuruluşlarının çalışmaları verimsiz hale getirilmiş, her türlü nesnellikten uzaklaştırılmaya çalışılmıştır.

Burjuvazinin emekçi kitlelerin gelişme özlemini saptırmak için istatistikleri, sayısal verileri bir propaganda aracı olarak kullanması karşı uçta yanlış bir tepkiyi de doğurmaktadır. Sayısal verilerin toplumdaki sınıfsal ilişkilerin incelenmesinde ve sergilenmesinde hiçbir önem taşımadığı yanılgısına düşülmektedir. Bu verilerin çoğu kez «burjuva istatistikleri» deyimiyle küçümsendiğine raslanmaktadır. Böyle bir yaklaşım, sayıların, matematiksel işlemlerin, onların ele alınmasında kullanılan yönteme göre anlam kazandığını kavramamaya dayanmaktadır.

Oysa en kötü biçimiyle derlenmiş istatistik bilgiler bile bilimsel bir bakış açısının elinde anlamlı sonuçlara ulaşılmasına yardımcı olabilmektedir. Temel sorun, ekonomik ve toplumsal alanlarda, kapitalist gelişme sonucu ortaya çıkan temel değişim doğrultularını önceden bilimsel olarak saptamak ve verileri bu doğrultuların irdelenmesi için kullanabilmektir: Sanayide toplulaşma ve yoğunlaşma, tekelleşme, üretimin uluslararasılaşması, çeşitli sermaye biçimlerinin içiçe geçmesi, devletin ekonomik politikasının gitgide artan ölçüde sermayenin toplulaşması ve yoğunlaşmasını hızlandırmaya yönelmesi, işçi sınıfının nicel ve nitel gelişmesi, sömürü oranının yükselmesi, tarımda toprak ve sermaye temerküzünün hızlanması, kırlardaki mülksüzleşme ve yoksullaşma, gelir dağılımı eşitsizliğinin ve bölgelerarası dengesizliğin derinleşmesi ve benzerleri gibi. Türkiye gibi emperyalizme bağımlı geri ya da orta derecede gelişmiş kapitalist ülkeler için yukarıda sayılanlara bazı yeni özellikler de eklenmektedir.

«Sayılarla Türkiye» böyle bir yaklaşımın ürünüdür. Bu kitapçık kapitalizmin çelişkilerini, sömürü ilişkilerini işçi ve emekçi kitleler gözünde sergilemek için sayısal verilerin ilericiler, demokratlar, bilimsel sosyalistler tarafından başarıyla kullanılabileceğini kanıtlamaktadır. Böyle bir sergileme emekçi kitlelerle doğrudan bağ kuran sosyalist militanların elinde de güçlü bir araç olarak değerlendirilebilecektir.

Kuşkusuz, istatistik derleyen kuruluşların çoğu zaman saptırılmış çalışma anlayışı, bu kuruluşların açıkladığı verilerden tam olarak yararlanılmasını engellemektedir. Bu durum uzun vadeli, plânlı bir çalışmayı zorunlu kılmaktadır. İşçi, emekçi kitlelere yönelik propagandayı duygusal bakış açılarından değil, onların sınıfsal çıkarlarının zorunlu kıldığı mücadele hedefleri açısından ele alanlar için böyle bir çalışma kaçınılmazdır.

«Sayılarla Türkiye» olanaklar ölçüsünde en yakın zamanlara kadar gelen verilerle hazırlanmıştır. Ancak toplumumuzdaki gelişmelerin hızı, kapitalizmin çelişkilerinin derinleşmesiyle ilgili birçok sürecin kısa sürede daha da netleşmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, kitapçığın ortaya çıkan yeni verilerle zenginleştirilmesi işaret edilmesi gereken önemli bir noktadır.

YURT ve DÜNYA

———oOo———

SOSYALİST ÜLKELERDE KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE

Derleyenler R. Karalar-Z. Üskül, Bilim Yayınları, 1977, 214 sayfa, 20 TL.

Türkiye'de kooperatifçilik Anayasa tarafından teşvik edilmektedir. Ancak Anayasa'nın bu konudaki maddesi çok genel ve soyuttur. Türkiye'de kooperatifçilik hareketi ve düşünü son on yıl içinde belli bir gelişme göstermiş bu-

lunmaktadır. Bununla beraber bütün çalışmalar sınıf uzlaşmacılığından esinlenmekte, kapitalizme en ufak gölge düşürecek eylem ve düşünden titizlikle sakınılmaktadır. Kooperatifçilik Yasası kooperatifçiliği bir tür özel sektör faaliyeti saymakta ve kooperatifçilikle özel sektörün özel girişimin güçleneceğini savunmaktadır. Bunun sonucu olarak Türkiye'de gelişen belli başlı kooperatifçilik türü kredi, pazarlama ve bunları uzaktan izleyen temin-tedarik kooperatifleri olmuştur. Tarımsal-sanayi projelerinin uygulanmasına yönelik olan kalkınma kooperatifleri ise ancak son zamanlarda sınırlı bir gelişme göstermiştir.

Kooperatifçilik eylemleri bu çerçeve içinde kalınca kooperatifçilik düşünü de sınırlı kalmaktadır. Bu alanda yapılan incelemeler pek azdır. Çalışmaların çoğunun batıdaki Roshdale, Schultze-Delitsch ve benzer türde kooperatiflerin kuruluş ve çalışmalarını Türkçeye aktaran çevirilerin dışında pek fazla bir şey sağladığı ileri sürülemez. Devlet Plânlama Teşkilâtı çalışmaları bile Türkiye'de mevcut durumu saptayan ve eleştirilerini bu çerçeve içinde yapan bir-iki çalışmadan öteye geçmemiştir.

Tarımda makineleşme, optimal işletme ölçeklerinin büyümesi, sanayide küçük işletmeyi silip süpüren gelişmeler ister istemez yeni bir tür kooperatife «üretim kooperatifi»ne dikkatleri çekmektedir. Sosyalist ülkelerde devlet mülkiyetinin yanında önemli bir yer alan kooperatif mülkiyet ve buna dayalı üretim kooperatifçiliği önemi günden güne artan bir rol oynamaktadır. Bu tür kooperatifçilik «büyük çağdaş tarıma karşı iyi bir seçenek» durumuna gelmiştir.

Bu önemli kooperatif türü, büyük toprak sahiplerinin önemli bir ağırlık taşıdığı geri ve bağımlı bir kapitalist yapıya sahip bulunan ülkemizde kendisinden en az söz edilen bir konu olmuştur. Kapitalist özel mülkiyetin yanında üretim araçları üzerinde ortak mülkiyet uygulaması olan üretim kooperatifçiliği, kooperatifçilikle ilgili çevrelerimizde adeta tabu olmuştur. Bu nedenle Türkiye'de üretim kooperatifçiliği konusunda pek az şey bilinmektedir.

Bu açıdan bakıldığı zaman Bilim Yayınları'nın konu ile ilgili derlemesi özel bir önem kazanmaktadır. R. Karalar ve Z. Üskül adlarındaki iki bilim adamımızın sosyalist bilim ve düşün adamlarından çevirerek yayınladıkları derleme ilk bakışta görünümüne karşın, bu çok önemli kooperatif faaliyetleri üzerinde yararlı bilgiler vermekte, bilgisizlikten ve düşmanlıktan doğan önyargıların köksüzlüğünü ortaya çıkarmakta ve üretim kooperatifçiliğinin «tarımda genişleme» gereksinmelerine cevap verirken «küçük çiftçilerin yok edilmesine karşı savaşta, tekellere karşı direnmede ve küçük çiftçilerin yaşamsal çıkarlarının savunulmasında yardımcı» işlevi açıklanmaktadır.

Derlemenin ilk makalesi Bulgaristan deneyimini esas almakla beraber, genel olarak sosyalist ülkelerin kooperatifçilik uygulamaları ve bu uygulamaların kalkınmadaki rolleri üzerinde durmaktadır. Tanınmış kooperatifçi Syulemezov tarafından hazırlanan bu çalışma bilimsel-teknik devrimin tarımda neden olduğu ekonomik-teknik ve bunun sonucu olarak sosyal değişmeleri incelemekte «çiftçileri günün üretim araçlarının ortak mülkiyetine ve kollektif emeğe yer veren tarımsal kooperatiflerin» buna bir cevap olabileceğini açıklamaktadır. Buna karşılık bu hareketin tepeden inme antidemokratik bir yöntemle yürütülmesinin sözkonusu olmadığı, örgütlenmede «gönüllülüğün», kooperatife girip-çıkmada özgürlük, bir üye bir oy ilkesi, yönetim ve denetim kurullarının genel kurula karşı sorumlu olması gibi kooperatifçiliğin temel ilkelerinin koopera-

tif statüsünde yer aldığı belirtilmektedir. Tebliğin iikinci bölümü denilebilecek olan geri kalan kısmında çeşitli sosyalist ülkelerin kooperatifçilik uygulanmalarında karşılaşılan sorunlar ve elde edilen başarılar açıklanmaktadır.

Derlemenin ikinci ve birincisi kadar önemli olan makalesinde kooperatif çiftliklerde işin nasıl örgütlendiği konusu ele alınmaktadır. Toprağın kollektifleştirilmesiyle emek verimliliği önemli oranda artmıştır. «Kişisel mülk sahibinin emeğinin evrensel niteliğinin yerini, bugün tarımcının, zooteknisyenin, mühendisin, traktör ve biçer-döver sürücülerinin...» aldığı görülmektedir. Yani büyük çapta bir uzmanlaşma sözkonusudur. Böyle bir uzman ve araç gereç bolluğu karşısında işin akıllıca örgütlendirilmesi büyük önem kazanmaktadır. «Bütün yıl boyunca boş saatleri en aza indirerek iş gücünün tam kullanılması için zorunlu koşulları yaratmak gerekir». Bunun için de bazı ilkelerin göz önünde bulundurulması yerinde olmakta ve ikinci makale özellikle işte bu ilkelerin üzerinde durmaktadır. İşbirliği ve işbölümü, sosyalist yarışma, iş disiplini, kollektif sorumluluk bu ilkelerin başlıcalarıdır. Bu arada işi örgütlerken iş kolu tiplerinin saptanması gerekmektedir. Makalede bu tipler üzerinde bilgi verilmekte çeşitli tiplerin üstünlük ve sakıncaları açıklanmakta, tarım ve hayvancılıktaki iş kollarının ayırımları yapılmaktadır. Bundan sonra iş kollarının örgütsel yönleri ele alınmakta yönetim ve denetim hakkında bilgi verilmektedir.

Derlemenin üçüncü ve dördüncü makaleleri Polonya ile ilgilidir. Bunların birincisinde kooperatiflerin Polonya ekonomisindeki rölleri ele alınmakta, ikinci Polonya kooperatifçilik hukukunun gelişmesi tartışılmaktadır. Polonya'da nüfusun üçte birinin kooperatif üyesi olduğu, kooperatif sektörün ulusal gelir içinde önemli bir pay sahibi olduğunu belirten makale temin-tedarik (araçlama-gereçleme) ve pazarlama kooperatiflerinin 4 milyondan fazla, sütçülük kooperatiflerinin 875.000'e yakın üyesi bulunduğunu açıklamaktadır. Makalenin ikinci bölümü kooperatif ekonominin plânlı ekonomi sistemi içine sokulması yöntemlerini açıklamaktadır.

Polonya ile ilgili ikinci makalede kooperatif ile ilgili yasama hareketini ve sonuçlarını ele almaktadır. Tüm kooperatif çeşitleri bir tek yasada toplanmaya çalışılmıştır. Fakat özellikleri nedeniyle üç tür kooperatif için: tarımsal üretim kooperatifleri, iş kooperatifleri, konut kooperatifleri için özel bölümler getirilmiştir. Söz konusu kooperatif yasası Kooperatif Yüksek Kurulu'nu getirmiştir. Kurulun görevi «Bütün olarak kooperatif hareketin gelişmesini gözetmek, kamu iktidarları karşısında ...kooperatif hareketi temsil etmek»tir. Makalede özel kooperatif türlerinden konut kooperatifleriyle ilgili yararlı bilgi verilmektedir.

Beşinci makale Romanya Sosyalist Cumhuriyeti Tarımsal Üretim Kooperatifleri Ulusal Birliği'nin İkinci Kongre kararlarıyla ilgilidir. Bu kararlardan kooperatifleşmiş tarımın Plân Hedefleri içinde yer aldığı, Beş Yıllık Plânlar'da üretim hedefleri saptanırken kooperatiflerin paylarının saptandığı görülmektedir. Örneğin 1975 yılı için öngörülen 19 milyon ton hububatın 13 milyonunu kooperatiflerin üretmesi plânlanmıştır. Sebze, meyve yetiştirilmesine ve hayvancılığa özel bir yer ayıran ilgi çekici kararlarda, kooperatif demokrasisi, kooperatifçinin hareketteki yaratıcı rolü, kadınların ve gençlerin kooperatif harekette daha faal ve etkili bir rol almasının gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

Altıncı makale Çekoslavakya'da kooperatifleşmiş çiftçilerin sosyo-ekonomik durumlarındaki gelişmeyle ilgilidir. Bu makale Çekoslavakya tarımın-

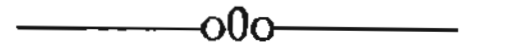
daki İkinci Dünya Savaşı sonrası maddi gelişmeleri incelemekte, yıllık yatırım payının 1948 ile 1974 arasında 26 misli arttığını saptamaktadır. Tarımda çalışan nüfusun payı yüzde 45 azalırken toplam ürün artışı 1948 1974 arasında 100 endeksinden 552'ye çıkmıştır.

Makalede savaş öncesi Çekoslavakya'nın çözüme kavuşturulması zor sorunlarından birinin çeşitli üretim bölgelerindeki çiftçilerin gelirlerindeki büyük farklar olduğu, bunların günümüzde «tarımsal ürünlerin satın alma fiyatlarına ek olarak farklılaştırılmış prim sistemi» ile ortadan kaldırıldığı belirtilmektedir. Tarımdaki bu iyileştirmelerin sonucu olarak çalışan genç nüfusun payı artmış, lise ve üniversite eğitimi görmüş nitelikli ve yetenekli işçilerin sayısında artışlar olmuştur. Bunun yanında köylerdeki yaşam biçimi temelden değişmiş, her köye elektrik ve telefon verilmiş, düzenli otobüs ve tren seferleri konmuştur.

Derlemenin yedinci ve son makalesi sosyalist ülkelerde kooperatif hareketi bakımından yoğunlaşmayı konu olarak ele almaktadır. Makalede önce yoğunlaşma kavramı ele alınarak açıklanmakta ve gerçekleşme yolları gösterilmektedir. Sosyalist sistemde yoğunlaşma genellikle kooperatif mülkiyet çerçevesinde gerçekleşmektedir. Tarımsal üretim kooperatiflerinin yoğunlaşmasında üç aşama ayrımı yapılmaktadır. Birinci aşamada kişisel tarım giderek kollektif bir biçim almakla, küçük ölçekli kooperatiflerden büyük çağdaş kooperatiflerin oluşması ikinci aşamayı oluşturmaktadır. Aynı faaliyet alanındaki işletmeler arasında faaliyet dalları bakımından işbirliği üçüncü aşamadır. Bunun için üç tür birlik biçimi uygulanmaktadır. Makale yoğunlaşmanın bu son aşamasında dallar arası işbirliğini gerçekleştirmek için başvurulan birlik biçimlerinin incelenmesiyle sona ermektedir.

Yukarıda ana çizgilerini vermeye çalıştığımız altı makale genellikle sosyalist tarım, özellikle tarımsal üretim kooperatifleri üzerinde son derece yararlı bilgiler vermekte ve Türkiye'de çok sık rastlanan önyargıların yıkılmasına yardımcı olduğu kadar, üretim kooperatifçiliğinde adım atmak isteyenleri özendirmektedir. Ne var ki, geniş çapta bir üretim kooperatifçiliği yasal, örgütsel, finansal araçları, yani gerçekten kooperatifçilikten yana bir devlet politikasını gerektirmektedir. Böyle bir politika ise ancak sosyalist ülkelerde uygulanabilmektedir. Bilim Yayınevi' nin derlemesi bu gerçeğin ayrıntılarıyla öğrenilebilmesine katkılı olan okunması gerekli bir çalışmadır.

NABİ DİNÇER

YENİ DEVRİM TEORİLERİNİN ELEŞTİRİSİ I II III

Jack Woddıs, Bilim Yayınları
I. Nisan 1975,
212 sayfa, 15 TL.
II. Kasım 1975,
150 sayfa, 12.50 TL.
III. Şubat 1977,
140 sayfa, 15 TL.

Jack Woddis'in «Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi» adlı kitabı İngilizce olarak 1972 yılında yayınlandı. Woddis' in kitabının çevrilerek yayınlandığı ilk yabancı dil Türkçe oldu. Bilim Yayınları bu önemli kitabın Marcuse ve Batı dünyasına ayrılan üçüncü cildini geçenlerde yayınladı. Böylelikle üç ayrı

bölümden oluşan bu kitap, dilimizde üç cilt olarak yayınlanmış oldu. Kitabın ilk cildi Frantz Fanon ve Afrika'da sınıflara ayrılmış. İkinci cilt ise Latin Amerika'daki devrimci mücadelenin sorunlarını ve Regis Debray'nin «yeni sol» teorilerini ele alıyor.

Woddis'in kitabının bir bütün olarak önem taşıdığını hemen belirtmek gerekiyor. İlk bakışta Fanon'un, Debray'nin ve Marcuse'nin öne sürdükleri biribirinden son derece farklı. Ama Woddis' in ayrıntılı incelemesi bu savların gerçekte biribirine son derece bağlı olduklarını ve ortak bir özden kaynaklandıklarını kanıtlıyor.

Türkiye'de devrim sorununun ne denli ciddi ve önemli olduğu henüz kavranmamışken, bilimsel sosyalizmin temel eserleri yayınlanmamışken Debray' nin, Marcuse'nin kitapları yayınlandı. Özellikle aydınlar arasında «Devrimde Devrim mi?» adlı yapıt tartışılmaya başlandı. Kapitalist toplumun öğrenilmesinden önce gençlik arasında kısa bir süre de olsa Marcuse'nin deyimiyle «Sanayi toplumunun», «Tüketim toplumunun» tartışılmasına başlandı. Fanon bu tartışmalardan Debray ve Marcuse kadar nasibini alamadı.

Yalnızca Türkiye'de değil elbette. Kapitalist dünyada aydınlar arasında, gençlik kesiminde, büyük, burjuva yayınevlerinin de yardımıyla Debray, Fanon, Marcuse en çok tartışılan insanlar haline geldiler. Burjuva yayınevleri bir zamanlar Troçki, Buharin, Sartre vb. için yaptıkları yardımı «yeni sol»un önde gelen yazarlarından esirgemediler.

Hiç kuşkusuz Woddis'in kitabı sözü edilen kesimlerde aynı ilgiyi görmedi. Debray'nin, Marcuse'nin, Fanon'un kitapları çeşitli dillerde yayınlanırken, burjuva yayınevleri bu kitapları basmak için biribirleri ile yarışırken, onların bilimsel sosyalizm açısından son derece ayrıntılı bir incelemesini yapan Woddis'in kitabını bir başka dile çevrilerek yayınlanma onuruna Bilim Yayınevi sahip oldu. Bu nedenle de Bilim Yayınevi'ni kutlamak gerekiyor.

Jack Woddis'in Büyük Britanya Komünist Partisi liderlerinden ve Partinin Merkez Komitesi üyelerinden olduğu daha önce onun kitapları üzerine yazılmış olan bir eleştiride belirtilmişti. (Bkz. Orhan Kurmuş, YÜRÜYÜŞ s. 37) Gene aynı yazıda Woddis'in yıllardır çeşitli Marxist dergilerde yazılar yazmakta olduğu ve 1960 ve 1961 yıllarında Afrika üzerine yazmış olduğu inceleme yazıları ile haklı bir üne sahip olduğu yazılmış idi. Söz konusu eleştiride belirtilen bir noktaya katılmamak olanaksız. Woddis yararlandığı kaynaklar ile «okuyucunun aklına takılabilecek ve hatta önemsiz sayılabilecek noktaları bile açıklığa kavuşturmak için, deyim yerinde ise, altına bakılmadık taş bırakmamış.» Bunca ayrıntıya girmek ilk bakışta gereksiz gibi görülebiliyor. Ancak Woddis bu kaynaksız, verisiz ve dayanaksız «teorileri» çürütmek için onların tersine eldeki tüm malzemeyi bilimsel sosyalizmin ışığı altında değerlendirmeyi tercih etmiş.

Woddis gerek Fanon'un gerekse Debray ve Marcuse'nin öne sürdüklerinin sabırla ve dikkatle ele alınması gereğine inanıyor. Ve şunları söylüyor: «Devrim yeni kavramları kimsenin görmezlikten gelemeyeceği kadar ciddi bir sorundur. Aynı nedenle, moda olan düşüncelerce yol gösterilmesine, gerçekliği kanıtlanmamış sloganların sorgusuz sualsiz, izlenmesine ya da bir ölçüde genel niteliği olan, ama incelenmesi ve nesnel gerçeğin iyice sınanması sonucu ciddi olarak eksik bulunan yüksek sesli ve şiddetli savların eleştirilmeden kabul edilesine dayanamayız. «Çünkü» ciddi devrimciler aynı zamanda, ne denli yeni, ilk bakışta ne denli devrimci sesli, ya da çekici olursa olsun, devrim amacı için geçersiz, yararsız, hatta tehlikeli görünen her kuramı yadsımalıdırlar.»

Woddis Bu amaçla her şeyden önce devrimin ne olduğuna ilişkin olarak bi-

limsel sosyalizmin öğretilerini sıralamakla işe başlamaktadır. Ve hemen ardından eklemektedir: «Böyle temel ve tarihsel bir değişiklik milyonlarca insanın hareketini gerektirir. Lenin, devrimin, küçük bir grubun kumkuması, darbesi ile, ya da tek, dramatik ve şiddetli bir davranış olarak değil, önceden düşünülen herhangi bir taslağa göre değil, devrimci değişimin tüm dönemlerine eşlik eden güçlerin hızla değişen ilişkilerine bağlı olarak, kendini mücadelenin gidişine devamlı uymaya zorlayan, bir ileri giden, bir geri çekilen, karmaşık bir zigzaglı yolu izleyen, farklı biçimler alan, farklı tempolarda ilerleyen, iktidarın bir sınıftan bir başkasına aktarımı olduğunda bunun için direnmiştir. Halkın siyasal anlayışının genel düzeyini, tarihteki rollerini açıkça anlayacakları, büyük değişimi gerçekleştirmek için mücadeleye ve özveriye hazır olacakları düzeye yükseltmeye, devrimci örgütler, böyle bir süreç içinde yardımcı olurlar.»

Gerçekte Fanon'un, Debray'nin ya da Marcuse'nin eleştirilmesinde temel olan bilimsel sosyalist yaklaşımın kısaca özetidir bu sözler.

Daha önce de belirtildiği gibi Woddis'in kitabı bir bütün olarak ele alınmalıdır. Çünkü gerek Fanon, gerekse de diğerleri farklı farklı yerlerden sözetmelerine, ya da farklı şeyler söylemelerine karşın özünde aynı şeyi savunmaktadırlar: işçi sınıfına, onun tarihsel görevine olan inançsızlık. Bunun sonucunda da işçi sınıfının tarihsel görevini yüklenecek başka arayışlar peşinde koşmak. Gene bunun sonucunda sözde yeni mücadele araçları ve yöntemleri bulup çıkarmak. Ve neye benzeyeceği hakkında pek düşünülmemiş, ama dünyada bir gerçeklik durumunda olan sosyalizmle ilgisi olmayan yeni «toplum modelleri» tasarlamak.

Örneğin Fanon, Afrika'da, yalnızca köylüleri devrimci bir güç olarak kabul etmektedir: «Sömürge ülkelerde yalnızca köylülerin devrimci oldukları açıktır; yitirecekleri hiç bir şeyleri yoktur çünkü; kazanacakları ise her şeydir.» Yalnızca bunları söylemekle kalmamaktadır Fanon. Kendisine göre kaçınılmaz olan silahlı mücadele sırasında «deneylerinin ışığında, bilgilerine durmadan yenilerini katan köylülerin halkın mücadelesini yönetecek güçte olduklarını göstereceklerini» de ileri sürmektedir.

Fanon'a göre, işçiler ise «sömürgeci sömürüyü kendi yararlarına çevirmeyi başarmışlardır.» Bu nedenle de «kapitalist ülkelerde işçi sınıfının yitirecek bir şeyi yoktur; uzun dönemde her şeyi kazanacak olan onlardır. Sömürge ülkelerde ise, işçi sınıfının yitirecek her şeyi vardır.» Öyleyse işçi sınıfı ülkenin «burjuva kesimi» arasında sayılabilir.

Ama kentler alınmadan da kesin bir zafer kazanılamaz. Fanon işçi sınıfının burjuvalaştığını kabul ettiğine göre kentlerde zafer nasıl kazanılacaktır? Fanon'un sözleriyle ayaklanma «kentsel öncülerini» lumpenproletarya arasından bulacaktır. «Çünkü lumpenproletarya, kabilelerinden ve klanlarından sökülmüş olan bu açlar sürüsü, sömürgeleştirilmiş halkın, kendiliğinden gelişen ve en radikal devrimci güçlerin başında gelenlerden biridir.»

Regis Debray de aynı tür sözleri bir başka biçimde tekrarlar. Çünkü ona göre de «kent proleterleri burjuvalaşabilir.» Bu durumda devrimi yönetmek, onun öncülüğünü yapmak öğrencilere ve devrimci aydınlara düşmektedir. Şöyle demektedir Debray: «Tarihin şakası, bu öncü rolün, kesinlikle, sınıf mücadelesinin en yüksek düzeyine girişecek olan öğrencilere ve devrimci aydınlara verilmesini buyurur.» «Devrimin temel gücü de öğrencilerin ve devrimci aydınların çabalarıyla kazanılabilecek olan köylülerdir.» Debray'nin Latin Amerika için Küba devriminden çıkardığı derslerin bazıları bunlardır işte.

«Yeni sol»un önde gelen yazarlarından bir başkasının, Marcuse'nin de

işçi sınıfına inancı yoktur. Gelişmiş kapitalist ülkeler için konuşur Marcuse. Ona göre bu ülkelerde işçi sınıfı «tutuculaşmış», «sistemle bütünleşmiştir». İşçi sınıfına olan inançsızlığı o derece ileriye gitmektedir ki, işçi sınıfına düşman kesilmekte ve onu karşı-devrimci olarak ilân etmektedir: «Tüketim toplumunun havasına kapılan işçi yozlaşmakta ve evcilleşmekte, siyasal tavrını yitirmekte, devrimci potansiyelini artık sürdürememektedir; ama tam tersine, isteyerek sömürülmeye razı olmakta ve **status quo**'nun sadık ve tutucu bir savunucusu kesilmektedir.» Dahası, sendikalar ve Marcuse'nin sözleriyle «Sovyetlere dönük» işçi sınıfı partileri kapitalistlerin eline düşmüştür.

Ama Marcuse yine de kendisini «devrimci» olarak ilân etmektedir. Yerine getirilecek düzenin ne olacağına ilişkin bilimsel bir düşüncesi olmamakla birlikte «mevcut sistemin» değiştirilmesinden yanadır. Regis Debray gibi onun da başlıca umudu öğrencilerdir. Öğrencileri mevcut sistemin «belirleyici yadsıması» olarak ilân etmektedir. Yalnızca onlar, bu topluma «en can alıcı noktasından vurabilirler.» Açıkça marksizmin karşısına çıkmaktadır: «Yeni duyarlık kavramının, sosyalist devrimin sadece, artık gereksinmeleri ve çıkarları bir sınıfsal toplumun (gereksinmeleri ve çıkarları) olmayan, yeni nitelikte bir insanı ve tüm değerlerin radikal bir biçimde yeniden değerlendirilmesini temsil eden bir sınıf tarafından gerçekleştirilebileceğine ilişkin Marksist kuramın ana yerini aldığına inanıyorum. Bu yeniden değerlendirmenin başlangıcının çok derin bir düzeyde, genç kuşakta, özellikle militan öğrenciler arasında olduğuna inanıyorum. Marcuse «tüketim toplumunu» değiştirebilmek için öğrencilerin yanısıra başka güçlere de güvenmektedir. «Irksal ve ulusal azınlıklar»a, «sürekli işsizler»e, «yoksullar»a, «hapishanedekiler»e ve son olarak «tımarhanedekiler»e.

İşçi sınıfı açıktan açığa ya da dolaylı yollarla yadsınınca ve onun tarihsel görevi başka güçlere yüklenilmeye çalışılınca, doğal olarak onun mücadele araç ve yöntemlerinin de yadsınması, çarpıtılması kaçınılmazdır. Fanon'un, Debray'nin ve Marcuse'nin elbirliği ile yaptıkları ya da yapmak zorunda kaldıkları da işte budur. Örneğin Fanon'un yaptığı gibi şiddeti ön plana çıkararak: «Şiddet, tek başına, halkın uyguladığı şiddet; liderlerince öğretilen, örgütlenen şiddet, kitlelere sosyal gerçekleri anlama olanağı tanır ve onlara anahtarı verir.» Fanon bu sözleri Afrika için söylemektedir. Ama, başka ülkelerden söz ederken de «başka ülkelerde kurtuluş siyasal eylem yoluyla kazanılmıştır» demektedir. Fanon'un sözlerindeki çelişkiye dikkati çeken Woddis şunları yazmaktadır: «Fanon'un düşüncelerindeki bu çelişki, kurtuluşa giden yolların hepsinde neyin ortak olduğunu, **siyasal mücadeleyi** ayırt edememesinden ileri gelir. Mücadele zor kullanımını anlatır dolaylı olarak; bu, sömürge halklarının isteklerini sömürgecilere zorlayarak kabul ettirmeleri, onları dolaysız sömürge yönetimini bırakmaya zorlama girişimleri demektir. Ama, mücadelenin, zorun, **silahlı** mücadeleyi ya da **silahlı** şiddeti içermesi gerekmez. Binlerce kişinin katıldığı bir gösteri zor kullanımıdır. Bir grev zor kullanımıdır. Toprak işgali zor kullanımıdır.»

Debray de Fanon gibi şiddeti ve silahlı mücadeleyi en ön plana çıkarır. İşçi sınıfının devrimci görevini ve işlevini reddetmesinin zorunlu bir sonucu olarak tecrit edilmiş gerilla gruplarına (focolara) bel bağlar. Öncülük işlevini öğrenci ve aydınlardan oluşan bu küçük silahlı grupçuklara yükler. Halkı bilinçlendirecek ve ayaklandıracak olan da bu grupçuklardır.

Debray'nin söyledikleri Fanon'a oranla çok daha geniş bir çevre tarafından benimsenmiştir. Üstelik Debray'nin dediklerini ondan çok daha fazla

abartan önemseyen «yeni sol» çevreler çıkmıştır ortaya. Amerika'da yayınlanan **Monthly Review**, İngiltere'de yayınlanan **New Left Review** bu çevreler arasındadır. Robin Blacburn ve benzerleri onun foco teorisini evrenselleştirmek ve Amerika ve Avrupa için de geçerli göstermek için biribirleriyle yarışmışlardır.

Ancak, Afrika'da olup bitenler gibi Küba deneyi de işçi sınıfının tarihsel görevini ortadan kaldırmadığı, onun mücadele araç ve yöntemlerini geçersiz kılmadığı gibi, tam tersine onun önemini bir kez daha belirginleştirmiştir. İşçi sınıfının uluslararası alandaki deneylerini yeni bulgularla zenginleştirmiştir.

Debray'nin bilimsel sosyalizme, bilimselliğe taban tabana zıt değerlendirmeleri, devrimin Fidel Castro yönetiminde 167 kişinin 26 Temmuz 1953 yılında Moncada kışlasına saldırmasıyla başladığını iddia etmekle başlamaktadır. Debray'nin bu iddiası, bilimselliğe taban tabana zıt sözleri, onun devrim denince silahlı mücadeleden başka hiç bir şeyi hatırlayamamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle Küba devriminin en az yüz yıllık bir geçmişi olduğunu unutmaktadır Regis Debray. Woddis, Debray ve savunucularının ne Jose Marti'nin 19. yüzyıl sonunda İspanyol sömürgecilerine karşı yönettiği ayaklanmayı, ne de 1930 ve 1933 yıllarında yapılan genel grevleri devrimci mücadele olarak kabul etmediğini hatırlatmaktadır. Debray, öte yandan, işçi sınıfının partisi tarafından yürütülen ısrarlı, kararlı ve özverili mücadeleyi de devrimci mücadele olarak kabul etmemektedir. Woddis şunları söylemektedir: «Sözü edilen bu 'devrim' nedir? Lenin'in sözleriyle devrim **sınıf** iktidarının değişmesidir. Siyasal, sosyal ve ekonomik yapının tümünde temel bir değişikliği gerektirmektedir. Böyle bir devrim Küba'da yapılmıştır, ama bu ne 1953 Temmuzu'nda başlamış, ne de Batista'nın kaçışıyla 1959 Ocak ayında bitmiştir. Bu yalnızca zorunlu ilk adımdı.»

Küba'da mücadeleye işçi sınıfının değil de öğrencilerin önderlik ettiğini kanıtlama uğraşı içinde olan yeni sol çevreler Moncada kışlasına yapılan saldırıya katılanların ve Granma yatı ile gerilla mücadelesini başlatmak üzere Küba'ya ayak basanların, öğrenciler olduğunu öne sürerek sürdürmektedirler bu uğraşı. Huberman ve Sweezy gibi «yeni sol»cuların yanısıra önde gelen burjuva gazeteleri, örneğin New York Times, bu tür efsaneler uydurmaktan geri kalmamaktadırlar. Oysa ki Woddis şunları söylemektedir: «Moncada kışlasına yapılan saldırıda fiilen yer alanlar üzerinde dikkatli bir inceleme yapan Hugh Thomas, 'Moncada saldırısında yer alan tek örgütlü öğrenci grubu, son dakikada vaz geçen beş kişiydi' demektedir. «Granma yatıyla karaya çıkanlara ilişkin olarak da şu gerçekleri dile getirmektedir Woddis **«Granma**'da sıralanan yetmiş iki ad ve uğraşı içinde sadece iki tane öğrenci vardır, ancak bir avuç dolusu da aydın çıkar.»

Elbetteki işçi sınıfının rolünü ve önemini küçültme çabaları bu kadarla kalmamaktadır. İşçi sınıfı partisinin rolünün ve öneminin küçültülmesine ilişkin çabalar da bu uğraşın parçalarıdır. Gerilla ordusu içinde Küba işçi sınıfı partisinin önde gelen üyelerinin (Blas Roca, Carlos Rafael Rodriguez gibi) olduğu yadsınır Debray tarafından. Bununla da kalmaz. Fidel Castro'nun «Sierra Meastra'daki küçük köylüler arasında Sosyalist Halk Partisinin etkin üyeleriyle karşılaştık» sözündeki gerçek unutturulmaya çalışılır. Havana'nın tek bir kurşun atılmadan, daha önce sürdürülen özverili çabaların bir sonucu olarak gerillaları bağrına basması gerçeği unutturulmaya çalışılır.

Woddis hiç bir partinin yanılmazlık iddiasında olmadığını ısrarla belirtmektedir. Ardından eklemektedir «KSP' de bu yanlışını düzeltmiş, isyancılara

karşı takındığı olumsuz tavrı düzelterek bütün gücüyle devrime yardımcı olmuştur. İsyancılar arasına parti üyelerinin katılması, isyancıların yerel parti örgütleri tarafından sonuna dek desteklenmesi bunun somut kanıtlarıdır.» Debray bu gerçeklerin yanısıra Sosyailst Halk Partisi içinde yapılan yanlışların düzeltilmesine ilişkin olarak verilen mücadeleyi de unutturmak istemektedir. Gene Debray, sosyalizme doğru yürürken, en deneyli en örgütlü güç olan Sosyalist Halk Partisinin etkin çabası olmadan başarıya ulaşılamayacağı gerçeğini gözlerden saklama çabası içindedir.

Marcuse de aynı şekilde inançsızlığın ve umutsuzluğun bir sonucu olan görüşlerinde işçi sınıfının mücadele, araç ve yöntemlerini yadsımaktadır. Woddis, Marcuse'ye ilişkin olarak şunları yazmaktadır: «Parlamenter seçimler, kitleleri karıştırmak ve baskı altında tutmak dışında bir amaca hizmet etmemektedirler. Grevler hatta siyasal grevler bile yararlılıklarını yitirmişlerdir. Sendikalar büyük iş çevreleri ile işbirliği yapmaktadırlar ve kapitalist yönetim makinesinin bir parçası olmuşlardır... On yıllar, hatta yüz yıllar boyunca süren mücadelelerle işçi sınıfının kazandığı tüm demokratik haklar, yararlı olmaktan da öteye, gerçekte bir uğursuzluk ve bir hile, **status quo**'yu benimsemeleri için işçileri tuzağa düşürecek bir yol sayılmaktadır.»

Marcuse taraftarlarınca kolejlerde 'kızıl üsler' kurulması önerilmektedir. Woddis'in de dikkat çektiği gibi kolejlerde 'kızıl üstler' düşünü, bir anlamda Debray'nin **foco** kuramının üniversiteye uygulanışıdır.» Woddis'in belirttiği gibi: «İleriye yönelik önemli bir adımı temsil eden ilerlemeler elde etmekten uzak olan bu aşırı solcular, otorite ile çatışmanın ölçeğini genişleteceği ve öğrencilerin çoğunluğunu şiddete dayanmaları gerektiğine inandıracağı umuduyla 'hesaplaşmanın' ardında kışkırtıcı eylemlerle yetkilileri, genel olarak öğrenci kitlesine karşı daha şiddetli yöntemler kullanmaya itmektedirler. Doğallıkla bu tür taktiklerin tehlikesi bir bütün olarak öğrenci hareketinin, her birinin ötekini, sloganlarının aşırılığı ve eylemlerinin şiddeti ile geride bırakmaya çalıştığı, rakip sol grupların futbol maçına dönüştürebilmesidir. Bu, birliğin bozulması, yenilgi ve düş kırıklığı sonucunu verebilir; genellikle de vermektedir. Aynı zamanda, sağ kanada 'düzen'in savunulması adına öne geçmek, ılımlı reformculara da kendilerini yegane 'gerçekçi ve makul' seçenek olarak göstermek için bir özür sağlar.»

«Yeni Sol»un önde gelen bu üç düşünürünün de işçi sınıfının mücadele araç ve yöntemlerini yadsımalarına ilişkin olarak Woddis şöyle demektedir: «İşçi sınıfını yadsıyorlarsa, mantıksal olarak, bu sınıfın çok disiplinli, çok iyi örgütlenmiş ve militan müfrezesini de yadsımak zorundadırlar.»

«Yeni Sol» çevrelerin hep birlikte dünyada gerçeklik durumunda olan sosyalizmi karalamaya iten nedenlerin başında da gene ayni neden gelmektedir. Woddis'in sözleriyle, «Sırtlarını işçi sınıfına dönenler, gerçekte ve umutları ne olursa olsun, sırtlarını sosyalist devrime dönmüşlerdir.» Fanon'u eşi benzeri bulunmayan bir «köylü sosyalizmi»nden söz etmeye zorlayan gene ayni nedendir. Marcuse, işçi sınıfına ve onun bilimsel sosyalist öğretisine inançsızlığından ötürü ileri kapitalist ülkelerle sosyalist ülkeler arasında benzerlikler bulunduğunu öne sürmekte ve her ikisini birden «ileri sanayi toplumları» diye nitelendirmektedir.

Marcuse, Fanon ve Debray, aralarındaki tüm farklılıklara karşın, ayni vargılarda birleşmektedirler. İster Marcuse, Debray ve Fanon gibi açıkça, ister Troçkizm, Maoizm gibi zaman zaman işçi sınıfı sözcüğü ağızda sakız edilerek yapılsın, işçi sınıfına sırt çevrilince, onun mücadele araç ve yöntemleri de yadsınmak zorundadır. Dünyada

somut bir gerçeklik durumunda olan sosyalizme karşı çıkılması, onun şu ya da bu biçimde karalanması kaçınılmazdır. Goşizmin her türü ayni sonuç ve bulgulara varmaktadır, varmak zorundadır.

Yeni toplumsal katmanların siyasal arenada boy göstermeleri, siyasal deneyden yoksun genç kadroların toplumsal başkaldırı içinde yer almaları bir yandan devrimci mücadeleye güç katarken, öte yandan da, yoğun burjuva propagandasının da etkisiyle dünyada somut bir gerçeklik durumunda olan sosyalizmin ötesinde, ne olduğu pek de belli olmayan yeni arayışlar peşinde koşan yığınları da mücadelenin içine sürüklemektedir. Yaşam koşulları, hoşnutsuzluk, yerine konulacak olanın ne olduğuna ilişkin net ve açık seçik bir fikirleri olmaksızın onları mücadelenin içine itmektedir. Toplumsal konumlarından ötürü iradecidirler, aceleci ve serüvencidirler. Bir yandan işçi sınıfının uzun vadeli mücadelesini reddederlerken, kaçınılmaz olarak söyledikleri, bütün keskinliğine, aşırılığına karşın çoğu kez reformizminkiler ile çakışmak zorunda kalmaktadır. Marcuse'nin, Debray'nin ya da Fanon'un izleyicilerinin söylediklerinin sık sık Garaudy'nin, Fischer'in söyledikleri ile çakıştığı gibi.

Woddis şöyle yazıyor: «Birçok gencin, mevcut kapitalist sistemden ve reformcu önderlerin insanı utandıran uzlaştırıcı soytarılıklarından ötürü artan tiksinti ve özellikle 1945'den sonraki büyük umutları karşısında reformizmin ve sağ kanat sosyal demokrasinin çoğu emperyalist ülkelerdeki işçi hareketini sürekli etkilemesi, bazı çevrelerde tamamiyle vahim ruh durumlarına, siyasal anlatımını anarşizm biçiminde bulan ruh durumlarına yol açmıştır. Lenin şöyle yazmıştır: 'Kitle mücadelesinin hazırlanması ve geliştirilmesi koşullarında dikkatsiz olan belli kişiler, Avrupa'da kapitalizme karşı belirleyici mücadeledeki uzun gecikmeler karşısında umutsuzluğa ve anarşizme sürüklenmişlerdir.' Anlaşılacağı üzere, bir çok kişiye, özellikle gençlere, gecikmeler bitmeyecek gibi uzun gelmektedir bugün. Maddesel koşullar ele alındığında, başlıca kapitalist ülkeler devrim için son derece olgundur; bundan ötürü mevcut sistemi kaldırmak isteyenler arasında artan sabırsızlığın varlığı şaşırtıcı olmamaktadır. Ama, ne yazık ki sorunun özü de buradadır: ileri kapitalist ülkelerde, halkın çoğunluğu bir yana, işçilerin çoğunluğu henüz bu temel değişim düşününe kazanılmamıştır. Ve bu çoğunluk olmadan devrim olmaz. Gene Woddis'in Lenin'de aktardığı gibi «Mutlak bir çoğunluk her zaman zorunlu değildir; ama iktidarı kazanmak ve korumak için zorunlu olan, yalnızca işçi sınıfının —'işçi sınıfı' deyimini Batı Avrupa'daki anlamında yani sanayi proletaryası anlamında kullanıyorum— çoğunluğu değil, çalışan ve sömürülen kırsal nüfusun çoğunluğu da zorunludur.»

Türkiye'de de Woddis'in kitabından elde edilecek dersler vardır. İşçi sınıfının rolü ve öncülüğü yadsınınca ve bu öncülük işçi sınıfı adına bir grup seçkin «kadro»ya verilmeye kalkışılınca, vargıların Marcuse'nin Debray'nin ya da Fanon'unkilerle şu ya da bu şekilde çakışması kaçınılmaz olmaktadır. İşçi sınıfının tarihsel devrimci görevini «Yeni Sol»cular gibi açıkça yadsımak ile onun bu tarihsel görevini onun adına yüklenmeye kalkışmak, işçi sınıfından bağımsız olarak onun «bağımsız devrimci hareketini» yaratmaya kalkışmak, niyet ne olursa olsun çakışmaktadır. Bulgular da ve pratik de ayni yerde buluşmaktadır. İşçi sınıfının uzun vadeli sabırlı ve örgütlü mücadelesi dışında kalınmaktadır. İşçi sınıfının mücadele yöntemlerinden yalnızca birinin fetişleştirilmesi, diğerlerinin küçümsenmesi hatta yadsınması kaçınılmaz olmaktadır.

İşçi sınıfı adına, onun tarihsel görevini ,öncülüğünü şu ya da bu şekilde

üstlenmeye kalkışanlar, hangi koşullarda olursa olsun işçi sınıfının kendi adına başkalarına vekaletname vermeyeceğini çok iyi bilmelidirler. Jack Woddis'in kitabına ilişkin sözlerimizi, onun noktaladığı gibi noktalayabiliriz: «Sınıf mücadelesinin, devrimci mücadelenin, gerçekten ciddi sorunları ortaya çıktığında, bir sınıf olarak yılmayan bir yiğitlik, disiplin, adayış, örgütsel yetenek ve yaratıcı girişim gösteren işçi sınıfıdır. Bu her zaman böyle olmuştur. Yarın da böylel olacaktır.»

NEŞET KOCABIYIKOĞLU

—oOo—

GÜNÜMÜZDE TEKELCİ KAPİTALİZM

Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi, Bilim Yayınları, 1977

Günümüzde Tekelci Kapitalizm Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi tarafından hazırlanmış, «Günümüzde Tekelci Kapitalizmin Ekonomi Politiği» adlı eserin ilk iki bölümünden oluşuyor. «Bugünün Dünyasında Emperyalizmin Yeri» ve «Tekelci Kapitalist Ekonominin Gelişiminde Temel Eğilimler» başlıkları altında toplanmış bu iki bölüm 523 sayfalık bir hacım içinde işlenmiş. Eserin bütünü beş bölüm. Bilim Yayınları'nın önümüzdeki aylar içinde ayrı bir cilt olarak piyasaya çıkartacağı geriye kalan üç bölüm «Tekelci Kapitalist Ekonomide Devletin Rolü», «Günümüz Kapiitalizminin Uluslararası Ekonomik ve Politik İlişkileri» ve «Sınıf Kavgası ve Devrimci Süreç» başlıklarını taşıyor.

Bölüm başlıklarından da anlaşıldığı gibi, **Günümüzde Tekelci Kapitalizm** yalnız tekelci kapitalizmi incelemekle kalmıyor; tekelci kapitalizmi bilimsel sosyalist bir yöntemle, ilişkileri içinde, bütünsel bir ele alışla incelediği için, sosyalizm-kapitalizm rekabeti, geri ülkelerin empêryalist güçler tarafından sömürülmesi gibi sorunları da büyük bir yetkinlikle ele alıyor. Bu gibi alanların incelenmesinde ulaşılan başarı, eserin değerini bir kat daha artırıyor. Örneğin, «Sosyalizmde Verimliliği Artırma Sorunları» alt başlığı içindeki açık yürekli, sorunları örtmek yerine, bunların üstüne üstüne giden yaklaşım ve benzerleri, doğrudan ana konu ile ilgili olmayan pek çok noktada okuyucuya büyük aydınlık sağlıyor.

Günümüzde Tekelci Kapitalizm'-in, bu eser hazırlanırken muhtemelen bir yan-amaç olarak ele alınmış, ama özellikle ülkemiz okurları için başlı başına önem taşıyan bir özelliği var. Her ne kadar önsözde kitabın «Lenin'in emperyalizm ile ilgili yapıtlarını incelemiş, ve kapitalizmin ekonomi politiği hakkında düzenlenmiş bir programa katılmış olan okuyuculara hitabettiği» yazılı olsa da, anlaşılır olmak ön planda tutulmuş. Böyle bir anlatım içinde belli temel kavramlar ayrıntı ile incelenince, **Günümüzde Tekelci Kapitalizm** bir sürekli başvuru kitabı haline geliyor. Yoğunlaşma, finans oligarşisi ve finans kapital, küçük meta üretimi, bilimsel teknik devrim, tekelci rekabet gibi çok sayıda kavram bakımından kitap adeta bir ekonomi politik sözlüğü niteliğini kazanıyor. Hem de en yetkin bir biçimde.

Günümüzde Tekelci Kapitalizm'-in bu birinci cildinin beş temel soruna büyük açıklık getirdiği söylenebilir.

Kitabın ele aldığı birinci temel sorun emperyalizm aşamasındaki kapitalizmin, sosyalist sistem ve geri ülkelerle olan ilişkileridir. Sorun tarihsel bir değerlendirme ile, kapitalizmin dünyanın gelişiminde belirleyici olma gücünü yitirmesi süreci çerçevesinde ele alınıyor. Sosyalizm-kapitalizm re-

kabeti Ekim Devrimi sonrasındaki gelişme aşamaları, son derece yararlı istatistiki bilgilerle kanıtlanarak inceleniyor. Emperyalist ülkeler, bunlara bağımlı geri ülkeler ve sosyalist ülkeler olarak üçe bölünmüş bir dünyada, günümüzün dünyasında, temel gelişme eğilimleri ortaya konuyor.

Daha sonra nisbeten kısa bir bölümde ikinci temel sorun ele alınıyor. Bilimsel teknik devrim koşulları altında tekelci devlet kapitalizminin ortaya çıkardığı sonuç ve problemlere değiniliyor. Devrimci karakterini bütünüyle yitirmiş çağdaş kapitalizmin üretici güçlerin gelişmesine ayakbağı oluşunun somut örnekleri ele alınıyor ve sosyal yansımalarıyla birlikte değerlendiriliyor.

Günümüzde Tekelci Kapitalizm'-in ele aldığı üçüncü temel sorun yoğunlaşma, topluaşma ve tekelleşme sorunudur. Tekelleşmenin mekanizmasının, örgütleniş biçimlerinin ve rekabetle tekel arasındaki ilişkilerin üç ayrı başlık altında tartışılmasından sonra, banka-kredi sistemi ile tekelleşmenin ilişkisinin, sanayi ve banka sermayesinin günümüzdeki kaynaşma biçimlerinin değerlendirilmesine geçiliyor. Bu son derece öğretici bölümlerde Lenin'in **Emperyalizm** eserinde ortaya koyduğu temel özelliklerin günümüz kapitalizminin incelenmesiyle nasıl doğrulandığı en son bilgilere dayanılarak gösteriliyor.

Daha sonra bir başka soruna, günümüz kapitalizminde çeşitli mülkiyet biçimlerinin ve tekelcı kapitalist ülkelerde tekelci olmayan kesimlerin değerlendirilmesine geçiliyor. Gelişmiş kapitalist ülkelerde ekonominin çeşitli kesimleri arasındaki bağlantılar büyük bir açıklıkla inceleniyor. Ve bu inceleme çeşitli kanallarla gitgide daha büyük bir ölçüde tekelci kontrol altına giren tarım sektörünün geçirdiği değişimlerin açıklanmasıyla tamamlanıyor.

Günümüzde Tekelci Kapitalizm'in birinci cildinin son üç başlığı altında gelişmiş kapitalist ülkelerde ekonominin uzun dönemli ve konjonktürel eğilimleri değerlendiriliyor. Ve kitabın yazılmasından hemen sonraki büyük kriz yıllarında, 1973-1975 döneminde en üst düzeye varan problemlere ışık tutan bir bölümle «Bugünkü Koşullar Altında Kapitalist Yeniden Üretimin Çelişkileri» bölümüyle kapitalizmin karşı karşıya bulunduğu çözümsüzlük sergileniyor.

Sovyetler Birliği Bilimler Akademisinden 60'a yakın bilim işçisinin çalışmalarıyla ortaya çıkan, ve en son tartışmalara eldeki en yeni verilerle aydınlık getiren bu kitap yaz aylarının sağladığı imkanlarla, vakit geçirilmeden mutlaka okunmalıdır. Bilim Yayınları'nın bir başka temel kitapla, **Kapitalizmin Ekonomi Politiği** ile birlikte, anlaşılmayan sorunlarda bu ikinci kitaptan yararlanılıp titizlikle okunmalı, incelenmelidir. Çünkü, günümüzde anti-emperyalist, anti-tekelci mücadele; bır bütün olarak bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm kavgası, bu kavgada yeralan kişilerden gittikçe daha büyük bir bilinç, daha büyük bir sorumluluk istemektedir. Ve **Günümüzde Tekelci Kapitalizm'**i hazırlayan bilim işçileri çalışmalarını gerçekten «devrimci kavganın pratik istemlerini en yüksek düzeyde karşılayabilecek» bir biçimde gerçekleştirmeyi başarmışlardır.

MEHMET ÖZKAN

Türkiye İşçi Partisi Yayınları
No : 11, Fiatı 5 TL.

Genel Başkan Behice Boran'ın 9 Ekim 1976 tarihinde Ankara'da toplanan **Türkiye İşçi Partisi 3. İl Temsilcileri Toplantısı**'nı açış konuşmasının tam metnidir. Bu yayında, Dünya'da durum, Türkiye'nin dış politikası, ülkemizde durum değerlendirilmekte ve Parti'nin ideolojik ve politik tutumu açıklanmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi Yayınları
No : 12, 3 TL.

Şili halkıyla dayanışma geceleri nedeniyle yayınlanan bu broşürde;
Şili halkıyla dayanışma hareketinin kapsamı,
Şili halkıyla dayanışma, ve Şili halkının mücadelesinin değerlendirilmesi,
Halk Birliği iktidarda: Yoğun sınıf mücadeleleri dönemi,
Fazişme karşı mücadele,
Türkiye halkı Şili halkının yanında,
gibi bölüm başlıkları altında Şili halkının bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi, faşist terör ve Şili halkı ile dayanışma konuları incelenmektedir.

Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosu'na bağlı bir ekip tarafından hazırlanmış olan bu araştırma, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısını sayısal verilere ağırlık vererek açıklamaktadır.

Fiyatı 7.50 TL.'dir.

10.— TL.
(4. Baskı)

3.— TL.
(3. Baskı)

1.— TL.
(Bitti)

5.— TL.
(Bitti)

6.— TL.
(Bitti)

2.50 TL.

2.50 TL.
(Bitti)

4.— TL.
(Bitti)

yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

türkiye işçi partisi merkez eğitim bilim ve araştırma bürosunca hazırlanmıştır

«SAYILARLA TÜRKİYE»

«SOSYALİST ÜLKELERDE KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE»
nabi dinçer

«YENİ DEVRİM TEORİLERİNİN ELEŞTİRİSİ»
neşet kocabıyıkoğlu

GÜNÜMÜZDE TEKELCİ KAPİTALİZM
mehmet özkan

15 TL.